

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 32.

Fredagen den 19 mars.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 12, den 13 och den 14 innevarande mars.

§ 2.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

från bevillningsutskottet:

nr 86, angående ändring i rubrikerna 1105 och 1106 i tulltaxan;

från första lagutskottet:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada å kläder; och

från andra lagutskottet:

nr 81, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § andra stycket i lagen om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

§ 3.

Herr statsrådet *Hansson* överlämnade Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse:

nr 235, angående vissa anslag till lantmåteriväsendet m. m.;

nr 271, angående lönerreglering för domänverkets personal;

nr 272, med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid domänverket;

nr 273, angående ny stat för statens skogsförsöksanstalt;

nr 274, angående anslag till statens skogsskolor och skogshushållning i allmänhet m. m.;

nr 275, angående höjning av anslagen för tillsyn å enskildas skogar;

nr 229, angående emeritilön åt extra ordinarie prästmannen M. E. Fredelius;

nr 244, angående bidrag till restaurering av Varnhems klosterkyrka;

nr 245, angående höjda stipendier för elever vid folkskoleseminarier;

nr 248, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910;

nr 249, angående pension åt trädgårdsdrängen E. Lundblad;

nr 251, angående anslag till svenska akademins Nobelbibliotek;

nr 205, angående förstärkande av det ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner samt provisorisk löne reglering för tjänstemän vid de ekklesiastika konsistorierna;

nr 230, i anledning av en vid sistförflutna lagtima riksdag beslutad lag;

nr 258, angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättning m. m. anvisade medel;

nr 265, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.;

nr 266, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 267, angående dyrtidstillägg för år 1920 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare;

nr 268, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor;

nr 269, angående utsträckning i särskilda fall av den i § 13 mom. 5 i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor föreskrivna tidsfristen av två år för utförsel eller uppläggning på restitutionsupplag av tullrestitutionsgodis;

nr 279, angående beredande av kostnadsfri ledighet åt vissa extra ordinarie befattningshavare i tullverket;

nr 264, angående pensionsförbättring åt musiksergeanterna C. A. Sundén, J. A. Bergman, S. P. E. Elmér, C. E. R. Widén och P. T. Wallin;

nr 247, med förslag till särskilt avlöning villkor för revisionssekreterare och visst tillägg till avlöning villkoren för hovrättsråd;

nr 250, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län;

nr 254, med förslag till ändrad lydelse av §§ 61 och 109 regeringsformen samt § 72 riksdagsordningen; och

nr 255, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades på begäran.

§ 4.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 191, med förslag till kommunalskattelag. *Vid remiss av propositionen nr 191.*

Därvid yttrade:

Herr Edén: Herr talman, mina herrar! Omständigheterna ha föranlett, att jag fått anledning och tillfälle att redan före remissen av den kungl. proposition, som nu föreligger, tämligen utförligt yttra mig om den uppfattning jag har angående innebörden av denna proposition och angående de möjligheter, som nu kunna finnas att ingripa i det kommunala skatteproblemet. Jag anser mig emellertid inte böra underlåta att även till kammarens protokoll angiva denna uppfattning, icke blott därför att, som allbekant är, frågan ju har haft en särskild politisk betydelse utan också ur den synpunkten — som naturligen blir den andra jag här kommer att beröra — att det för frågans sakliga behandling synes mig vara av synnerlig vikt, att man redan från början, innan det utskott, som kommer att tillsättas, går till sitt arbete, gör vissa grundläggande utgångspunkter klara för sig.

En sådan grundläggande utgångspunkt är självfallet den, att det föreligger ett verkligt behov, och ett trängande behov, av genomgripande reformer på det kommunala skatteväsendets område. Därom skulle jag tro att meningarna icke äro delade mellan några meningsriktningar. I varje fall kan jag förklara, att den meningsriktning, jag tillhör, såväl nu som under de föregående förhandlingarna i den numera avgångna regeringen har fullt och helt ställt sig på denna ståndpunkt.

Jag skall därför inte här göra någon framställning utav bristerna i det nuvarande kommunala skattesystemet. De äro så allmänt kända, att de icke behöva här exemplifieras. Jag skall endast framhålla, att det är nödvändigt, när man betonar och exemplifierar dessa brister, att komma ihåg, att detta är en sak — erkännandet att kraftiga reformåtgärder behövas — men en annan sak är den, huruvida de åtgärderna böra och kunna läggas på de linjer, som numera av Kungl. Maj:t ha blivit framlagda såsom proposition.

Frågan kan också uttryckas så: Är detta stora problem, det kommunala skatteproblemet, i närvarande ögonblick i ett sådant skick, att man med trygghet för ett säkert bedömande och med möjlighet att överblicka innebörden kan gå till den definitiva och i vissa avseenden omstörtande reform, som det kungl. förslaget innebär? Eller är problemet icke fastmera, trots all förgående behandling, dock ännu i ett sådant läge, att man ej förmår att överblicka innebörden av det kungl. förslaget, så som man skulle vilja och behöva, och att det

Vid remiss av därför redan ur denna synpunkt kan vara skäl att betänka sig, innan propositionen man går till att fastslå en definitiv ny ordning?
nr 191.

(Forts.)

Man kan visserligen säga, och det kommer säkerligen att sägas ifrån statsrådsbänken, att denna fråga ju nu har beretts i mer än två årtionden. Den har varit underkastad särskild behandling både av en kommitté och av utsedda tekniska sakkunniga. Över dessa tekniska sakkunnigas utredningar hava yttranden blivit avgivna, och det är så långt tillbaka som år 1917, som detta skedde. Det kan vara på tiden, skall det säkert heta, att man verkligen kommer till ett resultat.

Jag instämmer fullkomligt däruti. Det är på tiden, att man kommer till ett resultat. Men jag nödgas anse, att den föregående behandlingen och alldeles särskilt beredningen av den proposition, vi här hava framför oss, dock icke är sådan, att den betryggar det goda och det rätta resultatet, om man fodrar en *fullständig* omläggning nu. Ty i själva verket förhåller det sig så, att de föregående utredningar, som jag nyss nämnde, liksom stanna av med året 1917. Då framlades av de tillkallade tekniska sakkunniga två vidlyftiga betänkanden — det hör nämligen till det egendomliga i historien om denna fråga, att de tre sakkunniga icke kunde enas utan delade sig på två grupper, den ena bestående av herrar Eiserman och von Wolcker och den andra av herr Landén. Alltså då avgåvos dessa dubbla betänkanden, och remitterades ut till myndigheterna, men sedan har saken egentligen fått ligga, till dess den togs upp under loppet av föregående år.

Vad som gör, att de föregående utredningarna och remisserna icke kunna betraktas såsom i någon väsentlig mån vägledande för behandlingen av frågan just nu, är två betydelsefulla fakta. För det första, att på grund av splittringen mellan de 1917 avgivna betänkandena och på grund av dessa betänkandens egen art de inhämtade utlåtandena blevo synnerligen allmänt avfattade. Det uppstod en viss förvirring ibland de myndigheter, som hade att uttala sig om herrar Eisermans och von Wolckers förslag å ena sidan och herr Landéns förslag å den andra sidan. Det är ju klart, att frågan låg på ett i hög grad besynnerligt sätt, när man sålunda hade två starkt avvikande alternativ att yttra sig om och för övrigt i vardera alternativen måste se vissa praktiska om också icke tekniska luckor, som det ej var så gott för de sig yttrande myndigheterna att utfylla. Men för det andra är dessutom denna kungl. proposition också i själva verket något väsentligen annat än 1917 års förslag, ett helt nytt system. Jag har visserligen observerat uti denna proposition, i den lydelse som nu ligger framför mig, ett uttalande, att så stora delar av myndigheternas yttranden över 1917 års förslag kunnat tillgodogöras, att förnyad remiss icke, fränsett vissa delar, behövt ifrågakomma. Men jag kan icke undgå att finna, att med all försiktighet och behändighet i avfattningen av detta uttalande departementschefen ingalunda kunnat ge någon tillfredsställande förklaring, varför inte också det nya förslaget nu har utställts till yttrande.

Det heter, att de av de sakkunniga framburna uppslagen liksom de av dem ävägbragta utredningarna och utarbetade lagtexterna le-

gat till grund för ärendets vidare beredning inom departementet. Detta är naturligtvis sant i *vissa delar*. Men vad hjälper detta, när departementsförslaget i stort sett, sådant det till sist blivit, är någonting helt och hållet annat än både herrar Eiserman - von Wolckers och herr Landéns? Det är ett annat i väsentliga detaljer. Det är framför allt ett annat i systemet, i det hela. Jag behöver bara nämna, att närings-skatten, som är en så viktig princip i det framlagda skattesystemet, den fanns icke såsom förslag uti något av yttrandena 1917. Herrar Eiserman och von Wolcker hade upptagit tanken till diskussion men avvisat den av praktiska och tekniska grunder. Jag kan likaledes påpeka, att herrar Eiserman och von Wolcker hade en avkastningsskatt, som skulle drabba även inkomstagare, och vilken ju icke finnes i det kungl. förslaget, där den är ersatt av en allmän inkomstskatt. Jag kan ytterligare nämna, huru herr Landéns system innebär beskattning dels av egendom, fast egendom särskilt och lös egendom särskilt, dels av inkomst, dels av förmögenhet, men alldeles icke den skattebyggnad, som den kungl. propositionen nu har upptagit.

Det kan inte undgå att under sådana förhållanden verka missvisande, när propositionen uti den av mig nyss nämnda formuleringen likasom synes vilja ingiva den föreställningen, att 1917 års sakkunniga ha spelat en sådan roll för denna propositions utarbetande, att de tidigare remisserna av deras förslag skulle kunna ersätta en nödvändig behandling *nu* av myndigheter och sakkunniga korporationer. Nej, hela detta nu framlagda skattesystem är någonting nytt, utarbetat inom finansdepartementet under det sista året, aldrig i sitt sammanhang utställt till granskning vare sig av myndigheter eller av praktiskt förfarna män eller av företrädare för det svenska näringslivet. Frågan ligger under sådana förhållanden så, att riksdagen, om den nu skulle bifalla ett sådant förslag, komme att handla utan att ha fått tillfälle att höra och inhämta såväl myndigheters som de praktiskt sakkunniga korporationernas meningar om detta i så eminent mening ingripande problem. Jag får lov att säga, att när det gäller ett ärende av denna beskaffenhet, där beslutet kommer att verka på varje svensk medborgare från den högste till den lägste, från den rike till den med mycket ringa inkomst utrustade, så är det väl ändå riktigt och behövt, att man försöker att i fullt mått få all den prövning, all den sakliga erfarenhet tillgodogjord, som man kan behöva för att fullt överblicka verkningarna.

Redan av detta skäl måste jag anse, att framläggandet av denna proposition nu icke kan vara lyckligt, att det icke är lyckligt för en saklig och lugn behandling av kommunalskattefrågan, och att det, så vitt jag kan förstå, icke bör kunna leda till omedelbart antagande av en definitiv ny kommunal skatteordning på propositionens linjer.

Man kan vidare med skäl framhålla, att forceringen i behandlingen ganska tydligt har avsatt sina verkningar i propositionens hela text. Denna proposition har utan tvivel såsom arbetsprestation från departementet sina stora förtjänster. Den har sammanfört ett omfattande material, och den kan också redan genom sin volym naturligtvis göra visst anspråk på att imponera. Ifråga om klarheten i upp-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

ställningen och strävandet att taga upp olika principiella synpunkter tror jag inte heller att mycket skall kunna anmärkas. Men man finner, så vitt jag kunnat erfara, på punkt efter punkt, när man kommer in på de verkligt brännande frågorna, när det gäller de praktiska greppen på saken — man finner då, att propositionens författare ha nödgats att stanna vid allmänna uttalanden, som tydligt röja, att de inte ha fast botten, fast mark att stå på, så som skulle varit önskvärt. Jag skall i det följande ge åtminstone ett, och ifall därtill blir anledning, kanske flera exempel på detta drag i propositionen.

Övergår jag sedan till propositionens innehåll, så kan jag från början förklara, att ifråga om dess allmänna syfte att lätta kommunalskattebördan för dem, som nu äro orättvist och obilligt beskattade, och i stället lägga en starkare sådan börda på dem, som nu slippa alldeles för lätt undan eller som ha större skatteförmåga, rörande detta allmänna syfte kan jag fullkomligt instämma med förslaget tankgång. Jag är också överens om flera av de medel, genom vilka man försöker vinna ett sådant ändamål.

Jag tror sålunda, att förslaget att införa en särskild kommunal progressivskatt är ett riktigt grepp. Det skulle naturligen i och för sig vara tilltalande att kunna lägga progressionen på den vanliga inkomstskatten. Men jag tror, att propositionens författare sett rätt, då de avskilt tillämpningen av progressionsprincipen i en särskild skatt och låtit inkomstskatten stå för sig, och det av många skäl, som jag icke behöver framhålla. Denna progressivskatt har dubbelt syfte. Det ena är att skaffa liksom en grundplåt — förutom inkomsterna av kommunens affärsverk, om den har några — av tillgångar för kommunen, innan den går till utdebitering för sina utgifter. Det andra syftet är att också bereda särskilda medel, som äro avsedda att överlämnas till staten för att av staten användas till utjämning av skattebördorna mellan kommunerna. Båda dessa syften synas mig vara berättigade, och jag tror att man kan åtminstone i princip ansluta sig även till propositionens sätt att kombinera de båda syftena, om jag också vill förbehålla mig möjlighet att vid frågans följande behandling söka efter vissa praktiska förbättringar, som kanske icke äro alldeles uteslutna.

Vidare när det sedan gäller utdebiteringen av det belopp, som skall täckas, efter det att den progressiva inkomstskatten har tillgodogjorts, så tror jag, att propositionen med all rätt har infört ett nytt och betydligt mera genomgripande system för avdrag i de lägre inkomsttagarnas beskattning. Det systemet är byggt på vad som redan blivit infört för statsskatten, dock med jämkningar, som jag tror kunna vara sunda och riktiga. Jag har ingenting att invända mot dessa nya avdrag. Jag betonar särskilt, att jag också ansluter mig till den nya grundsatsen i denna proposition, att vid den kommunala beskattningen avdrag skall få ske för ränta å skuld icke blott för rörelse utan också för den, som blott skattar för sin inkomst.

Genom dessa avdrag uppstår en minskning i antalet skattekronor, såsom propositionen kallar det — bevillningskronor, så som det har hetat av gammalt — från de lägre inkomsttagarna. Denna minsk-

ning av antalet bevilnings-kronor behöver ersättas, och propositionen har i det avseendet först och främst bibehållit den kommunala beskattningen av utdelning på aktier, som infördes vid fjolårets riksdag i förväntan på en kommande definitiv kommunal skattereform. Jag avsluter mig helt och hållet till att denna kommunala beskattning av aktieutdelning kvarstår i det kommunala beskattningssystemet. Och jag tillåter mig framhålla, att alldeles särskilt för vissa samhällen kommer denna nya kommunala skattekölla, som ligger i inkomst av aktier, att spela en betydande roll. Vi ha icke sett det vid utdebiteringen ännu, därför att det icke kommer att verka förrän år 1921. Men det ligger i sakens natur, att i sådana samhällen som Stockholm, Göteborg, Malmö och alla de större städerna samt för övrigt även i mindre orter, där det finnes förmögenheter, som ligga i aktier, kommer detta att betyda synnerligen mycket för en utökning av antalet skatte-kronor. Slutligen är jag även, liksom mina förutvarande frisinnade kamrater i statsrådet voro det och hela mitt parti är det, på det klara med, att man måste utöka även den nuvarande beskattningen av fastigheter, såväl jordbruksfastigheter som andra fastigheter, i den mån det kan påvisas, att fastigheterna verkligen äro för lågt beskattade.

Men när det gäller att utföra den tanken, då är det som man icke längre kommer överens. Här är man inne på den egentliga stridsfrågan i hela skatteproblemet. Det kungl. förslaget är byggt på den grundsatsen, att all inkomst, av vad slag det vara må, skall beskattas efter lika grunder. Sålunda: inkomst från jordbruk, inkomst från fastighet, inkomst från näring, löntagares inkomst eller inkomsttagares enskilda förtjänst, allt beskattas efter samma grunder, med samma avdrag och, om man kommer upp till en högre inkomstsiffra, med samma progression. Dessutom vill emellertid propositionen också införa en särskild beskattning av dels jordbruksfastighet, dels annan fastighet och dels näring. Det är detta, som de numera avgångna ledamöterna av regeringen icke kunnat godkänna, i varje fall icke efter de linjer, som uppdragits i departementets förslag. Så som detta förslag är lagt, måste vi anse, att det innebär en dubbelbeskattning, en beskattning av de ifrågavarande skatteskyldige för samma skattekölla *utöver* vad som drabbar övriga beskattade efter de allmänna reglerna. Jag finner i propositionen ett uttalande, som söker bemöta denna uppfattning. Det heter, att det skulle vara ett missförstånd, när man talar om en dubbelbeskattning. »Man frånser», säger propositionen, »att kommunalskatterna äro repartitionsskatter, d. v. s. att utgiftsbehovet är lika, vare sig beskattningen lägges efter den ena eller den andra principen, samt att en genom intressebeskattning åstadkommen ökning av antalet skatteenheter (skatte-kronor) medför desto lägre utdebitering på en var av dem. I stället för att innebära en verklig dubbelbeskattning medför således intressebeskattningen endast någon förskjutning av skattetrycket över på de intressebeskattades sida.» Med förlov — missuppfattningen är helt och hållet på propositionens sida. Icke hjälper det, att man påvisar, att den särskilda beskattning, som drabbar jordbruksfastighet och näring, uppkommer därigenom.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Porta.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

att de påföras skattekrönor i större antal, medan i stället utdebiteringen på varje skattekröna minskas. Det ligger ju i öppen dag, att det är själva antalet skattekrönor, som ligger till grund för den skattebördan, som vilar på var och en, som har sådana skattekrönor, och att i detta fall fastighetsägare och näringsidkare få sitt ökade antal skattekrönor därigenom att sådana påföras dem två gånger för samma sak under olika namn: dels för fastigheten (näringsen), dels för inkomsten av samma fastighet (näringsen). Det har visserligen gjorts försök — och jag skall strax komma till det — att visa, att genom det ökade antalet skattekrönor och andra åtgärder slutresultatet icke skulle bli en så stor reell skatteökning, på vissa håll kanske icke ens någon, enligt de uppgjorda tabellerna, för dessa innehavare särskilt av jordbruk och fastighet. Men för det första kan jag icke erkänna beviskraften i de tabellerna, och för det andra är det väl ändå fullkomligt obestriddligt, att om en jordbrukare skattar både för sin inkomst av fastigheten och därmed får ett antal skattekrönor och sedan för en viss procent av taxeringsvärdet på samma fastighet och därmed får ett annat antal skattekrönor, så blir det en dubbelbeskattning, därför att även inkomsten härleder sig från fastigheten. Jag måste finna, att hela detta stycke i propositionen, som försöker bemöta en sådan kärnämärkning mot förslaget, är av uteslutande dialektisk art och icke innehåller något av reell beviskraft.

När nu propositionen vill lägga denna dubbla beskattning på jordbruk, på fastighet och på näringsen, så är det i kraft av den princip, som omnämndes i det nyss upplästa stycket, intresseprincipen. Jag skall icke tillåta mig att här ingå i någon diskussion av denna princip: det skulle föra oss alldeles för långt. Jag vill icke utan vidare förkasta den. Den må ha sitt värde såsom utgångspunkt för strävandena att få en lämplig fördelning av skattebördan. Men jag tillåter mig dock framhålla, att, såsom också framgår av den kungl. propositionens egen redogörelse för skatteteoreticis uttalanden om intresseprincipen och om »förmågeprincipen», är i själva verket numera enigheten om denna intresseprincips riktighet alldeles icke imponerande. Tvärtom. Utav redogörelsen framgår, att t. o. m. i Tyskland, där intresseprincipen egentligen kom upp, såsom jag skulle tro i samband med Miquels bekanta finansreform för tyska riket och Preussen i början av 1890-talet, börjar man nu på att betvivla, att detta är en riktig grundsats. Jag skall för övrigt nöja mig med att även här anföra den enkla men, som jag tror, sunda anmärkningen, som jag uttalade i ett offentligt föredrag i går. I själva verket är det ju så, att *alla* kommunens medlemmar ha intresse av kommunens inrättningar, kommunens förkovran och kommunens anstalter för sin egen utveckling. Det intresset kan ju vara lagt på olika sätt. Det är också möjligt, att det kan vara större eller mindre; det skall icke bestridas. Men det är utomordentligt svårt, det kommer att leda till och har lett till verkliga godtyckligheter, när man skall försöka gradera dessa intressen och på graderingen lägga upp en olika beskattning.

I själva verket är hela saken, såvitt jag begriper, en praktisk fråga. Man må gärna lägga en beskattning på »objekt» för att använda

den teoretiska utgångspunkten. En sådan beskattning ha vi redan i vårt land och ha haft sedan urminnes tider. Men då skall man betrakta denna objektbeskattning icke ur teoretisk synpunkt, utan ur praktisk. Det talas om, att objektbeskattningen är nödvändig, för att man skall skilja mellan kommunernas skatteföremål och statens. Staten skall beskatta personerna efter deras förmåga heter det, kommunerna skola åtminstone delvis beskatta objekten, för att det icke skall drabba på samma sätt. Mina herrar, vart komma vi ändock till sist, om vi se efter, hur det i realiteten gestaltar sig? När det kommer till kritan, så är det ju självklart icke fastigheten, som betalar skatt, icke hemmanet, icke näringen, utan det är jordbrukets, hemmanets innehavare, det är näringens idkare, det är fastighetens ägare. Det är till sist *människorna*, som betala skatterna både till staten och till kommunen, och det kan ju icke vara några andra. Det hela blir sålunda helt enkelt en fråga, om och i vilken utsträckning det kan vara rättvist, praktiskt och ur andra synpunkter lämpligt att hava en objektbeskattning i kommunerna, som man icke har för staten.

Vi ha, som jag anförde nyss, redan en viss sådan beskattning. Vi ha beskattning av fastigheter både i stad och på landet efter en fastslagen procent av taxeringsvärdet på dessa fastigheter. Jag tror det är nödvändigt att behålla denna princip. Men icke behöver den, och icke bör den heller i främsta rummet grundas på den uppfattningen, att fastigheternas ägare ha ett särskilt intresse i kommunen. Den kan grundas helt enkelt på det skäl, som av gammalt varit anfört mot en ändring i det avseendet, nämligen att kommunerna och framför allt jordbrukskommunerna behöva några beskattningsobjekt, som äro fasta, som giva dem själva grundvalen för deras bevillningskronor och som icke äro beroende av konjunkturernas växlingar. I jordbrukskommuner kunde det bliva ytterst betänkligt, om jordbrukarna skulle skatta till kommunen endast efter inkomst. För den händelse skörden slår fel eller inkomsten av jordbruket av andra grunder decimeras skulle detta kunna bli alldeles ruinerande för kommunernas ekonomi. Alltså, gärna en objektbeskattning, om den är förnuftig och praktisk, men betrakta den då egentligen som en garanti, en säkerhetsåtgärd vid ordnandet av kommunalskattesystemet och icke efter dessa teoretiska spekulationer, som jag verkligen tror man gör bäst i att icke fästa för mycken vikt vid.

Jag kan icke låta bli att åter erinra om, att denna diskussion om intresseprincipen kom upp i Sverige vid den tid, då man nyligen hade genomfört den nyssnämnda reformen i tyska riket och Preussen. Den anknöt sig alldeles direkt till de teorier, som då hade utarbetats där och som egentligen voro grundade på tyska rikets och preussiska statens alldeles särskilda problem, problemet att grundlägga ett skattesystem, som dels innebar särskilda riksskatter, dels särskilda skatter för landsstaterna och dels slutligen också särskilda skatter för kommunerna. Det var då som även vi fingo denna intressediskussion. Sedan har den gått igen i alla de följande utredningarna, och nu avsätter den till sist sin frukt i Kungl. Maj:ts proposition. Men det kan observeras att i andra länder har man under tiden i den praktiska behandlingen av

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

skattefrågorna tagit detta problem mycket lugnt. Hela intressesynpunkten är där icke alls förd till en sådan tillämpning, som det kungliga förslaget vill giva den här. Man har ju gamla skattesystem på objekt också i dessa andra länder, men de äro sannerligen icke framkallade av teoretiska grunder utan stå kvar av historiska och praktiska skäl både i det ena och det andra landet.

Alltså ställer jag, som sagt, frågan praktiskt: är det rättvist och är det billigt att införa dessa dubbla skatteformer, för fastighetsägare och näringsidkare — och tredubbla om vederbörande också nå upp till sådan inkomst, att de falla under progressivskatten? Är det rättvist och billigt att på sådant sätt och i sådan utsträckning mångfaldigt beskatta jordbruk, fastigheter och näring? Jag tror, att det är icke rättvist och icke billigt

Det är ett faktum, att de svenska jordbrukarna, i den mån de icke äro alltför tyngda av skuld och i den mån de ha goda inkomster av sina hemman, för närvarande äro för lågt beskattade. Men det finns också jordbrukare, som icke äro för lågt beskattade, på grund av att hemmanen äro intecknade för skuld och på grund av att inkomsterna icke äro stora. Av skäl, som jag nyss nämnde, kan det redan nu inträffa, att om skörden slår fel eller konjunkturerna bliva mycket dåliga, även med nuvarande regler beskattningen av till och med de goda jordbruken blir nog så allvarsam, i den mån taxeringsvärdena på hemmanen gått upp. Det kan ändå aldrig, tror jag, läggas fram tillfredsställande grunder för att det skulle vara riktigt, att den svenska jordbrukaren först och främst skall få samma antal bevillningskronor, som han nu har på grund av sitt innehav av sitt jordbruk — ty så är det kungl. förslaget lagt — och sedan dessutom skatta för hela den inkomst, som han tager av detta samma jordbruk, med de allmänna avdrag, som äro stadgade för alla inkomster. Sådant blir dubbelbeskattning, och sådant kan aldrig uppfattas som rättvist.

Vad övriga fastigheter angår, så skall jag icke stanna vid den nya beskattningen av skogsvärdet. Jag endast påpekar i förbigående, att i denna punkt, där kammarrätten haft tillfälle att yttra sig, har kammarrätten bestämt avstyrkt det kungl. förslagens ståndpunkt. Men jag skall däremot söka visa, att icke heller i fråga om annan fastighet det kan vara lyckligt eller rättvist att lägga beskattningen så, som man nu gör. Visserligen har det kungl. förslaget sänkt den procent av taxeringsvärdet på annan fastighet, på vilken skatterna skola läggas, från 5 till $4\frac{1}{2}$, således med en halv procent. Men det är ju tydligt, att denna minskning mycket mer än uppväges därav, att i stället fastighetsägarna efter förslaget dessutom få skatta även för hela inkomsten av sin fastighet på nyss nämnt sätt. Och jag tillåter mig påpeka, att detta gäller icke blott innehavare av stora fastigheter utan också av små. Alltså, den som har köpt en mindre lägenhet, som han delvis själv bebor och delvis uthyr, får för närvarande till kommunen skatta endast efter 5 % på taxeringsvärdet. Men efter den nya lagen skulle han få skatta för det första efter $4\frac{1}{2}$ % på taxeringsvärdet och för det andra för hela den inkomst han har av

lägenheten, inberäknat, mina herrar, även det som anses vara den tillbörliga hyran för den del av lägenheten han själv bebod. Det kan väl icke vara riktigt att införa en beskattning av sådan art just nu, mitt under hyresfrågans och fastighetsproduktionens nuvarande ytterst ömtåliga läge. Jag skall tillåta mig att om ett ögonblick återkomma till denna synpunkt.

Vid remiss av
propositionen
nr 197.
(Forts.)

Och slutligen näringsskatten. Man säger, att näringarna böra särskilt beskattas, därför att de ha ett särskilt intresse av kommunen och åsamka kommunen särskilda utgifter. Det sistnämnda kan ju vara sant i fråga om industrier med en stor arbetarstam, som kräver dels anstalter för bostäder, dels sanitära åtgärder, dels skolor och sådant. Men man bör icke glömma, att en sådan stor arbetarstam också skaffar en hel rad av skatteobjekt till samhället, och med de nuvarande höjda arbetslönerna — även efter de avdrag vi alla äro ense om att giva — bliva dessa skatteobjekt ingalunda obetydliga. Ingen har väl heller sett annat än att kommuner under normala förhållanden betrakta grundandet av ett industriföretag som en fördel, även ur ekonomisk synpunkt, mera än som en börda. Näringsskatten skulle emellertid utgå ända ned till ett beräknat näringsskattekapital av 5.000 kronor, alltså så lågt ned, att den mycket väl kan drabba småhandlande och hantverkare. Och jag frågar mig verkligen: finns det något rimligt skäl att säga, att dessa småhandlande och hantverkare åsamka kommunen några särskilda utgifter? Och är det riktigt att påstå, att de ha större intresse av kommunens förkovran än vem som helst annan, som bor i kommunen och som också får göra sig till nytta, vad kommunen utträttar till allas trevnad?

I fråga om näringsskatten tillkommer dessutom den alldeles särskilda anmärkningen, att den är tekniskt ytterligt invecklad, så invecklad, att jag uppriktigt måste anse, att våra nuvarande skattemyndigheter och även våra kommande under närmaste överskådliga tid i många fall icke kunna vara vuxna att tillämpa den. Jag skall i detta hänseende icke trötta kammaren med att ingående redogöra för de olika faktorer, efter vilka näringsskattekapitalet beräknas. Jag tror, det kan vara nog att hänvisa till, att dessa faktorer utgå dels ur en beräkning av förmögenheten, det insatta kapitalet, som emellertid skall göras med vissa särskilda avdrag, dels ur en beräkning av avkastningen, som skall göras efter ett alldeles särskilt system och med avdrag för att få fram någonting, som kallats meravkastning, dels slutligen efter ett uppkonstruerat s. k. arbetarkapital, uppkommet så, att man multiplicerar antalet arbetare med 2.000. Sedan man fått alla de grundsiffrorna, skall det ske en ny avräkning, där man skall göra avdrag både på förmögenheten och på meravkastningen i förhållande till arbetarekapitalet. Så lägger man allt detta tillsammans och får slutligen näringsskattekapitalet. Jag tror, att var och en av de många kommunalt erfarna män, som finnas i denna kammare, vilken sätter sig ned, och genomläser kapitlet om näringsskatten med åtföljande särskilda anvisningar och försöker sätta sig in i, huru detta skall tillämpas i våra landskommuner, där ju dock icke sällan numera näringsföretag av ganska olika be-

Vid remiss av skaffenhet förekomma, skall känna, att det blir, jag höll på att säga, en verklig cirkus i huvudet, att det blir utomordentligt svårt även för oss att tänka oss riktigt in i, huru detta skall tillämpas, och att man icke vågar tro, att detta skall kunna riktigt utföras av våra taxeringsmyndigheter.

Kammarrätten, som i princip — märk väl: i princip — är för en näringskatt, har också om detta förslag anfört, att kammarrätten måste anse, att med nuvarande organisation av taxeringsarbetet vågar kammarrätten icke förorda förslaget antagande. Mot detta har finansministern att ställa den förhoppningen, att de av kammarrätten uttalade farhågorna synas honom vara »i viss mån överdrivna». Det är en försiktig förhoppning. Den garanterar verkligen icke heller från finansministerns sida, att dessa regler äro praktiskt utförbara. Den är, såvitt jag förstår, ett bestyrkande av att man också från förslaget upphovsmän känner den stora svagheten i det avseendet. För övrigt har kammarrätten rörande detta förslag i sak även uttalat andra anmärkningar. Kammarrätten är för sin del av den mening, att skall det bliva en näringsbeskattning, så skall även jordbruket och dess binärningar underkastas näringsbeskattning, sålunda en anmärkning mot hela tillämpningen av principen. Kammarrätten har vidare också bestämt avstyrkt, som orden falla, det kungl. förslaget ståndpunkt i fråga om skogsvärdenas fastighetstaxering och i stället förordat accisbeskattning. Det visar sig alltså att där verkligen myndigheterna ha fått yttra sig, där har det kungl. förslaget icke fått tillräckligt stöd.

Jag skall tillåta mig att efter dessa anmärkningar också säga några ord angående de verkningar av förslaget, som kunna överskådas eller som icke kunna överskådas men måste befaras. Jag nämnde nys, att man, särskilt när det gäller verkningarna för jordbrukarna, hänvisar till de tabeller, som blivit uppgjorda över resultatet av 1918 års provtaxering. Man förmenar, att dessa tabeller visa att de mindre jordbrukarna i själva verket få antingen ingen eller också en helt ringa och rimlig ökning i sin skatt. Jag kan av många skäl icke alls känna mig övertygad av dessa tabeller. Av dessa skäl skall jag här blott nämna två. Det första är, att tabellerna äro uppgjorda och naturligtvis måst uppgöras på grundval av 1917 års inkomstdeklarationer. Alla känna ju, vilken enorm skillnad det blivit i penningvärdet från 1917 till 1920, och kanske den blir ännu större till 1921, då förslaget skulle träda i kraft. Alla måste inse, att inkomstsiffrorna även för jordbrukarna blivit något helt annat, än vad de voro 1917. I icke ringa grad — jag tror, att man kan säga i föga mindre grad — kommer detta också att bliva förhållandet med taxeringen av fastigheterna. Jag skulle tro, att provtaxeringen är lagd på 1918 års fastighetstaxering, således efter något senare siffror än inkomsttaxeringen. Men nu stadgar det kungl. förslaget, att ny fastighetstaxering skall äga rum 1921. Alla känna ju, att fastighetsvärdet ytterligare har gått upp sedan 1918, och — icke minst viktigt — det kungl. förslaget stadgar nu, att den nya fastighetstaxeringen 1921 skall ske på grund av »saluvärdet», och salu-

värdet ensamt, inom varje kommun. Detta innebär ovillkorligen en anledning till betydande skärpning av fastighetstaxeringen och således ett ytterligare upphissande av antalet skattekrönor för innehavare av fastighet.

*Fid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

Härtill kommer, att det är först under dessa år som taxeringsnämnderna så småningom börjat på att få en ny sammansättning på grund av den införda allmänna och lika kommunala rösträtten. Genom dessa verkningar kommer i jordbrukskommuner möjlighet att beredas att få in i nämnderna också företrädare för andra intressen än jordbruksintressena, i den mån dessa förut ha dominerat, och skulle det behövas särskilda åtgärder för att tillse, att så blir fallet, böra naturligtvis sådana åtgärder vidtagas. Det är klart, att denna förändring av grunderna för taxeringsnämndernas sammansättning kommer att verka till, att där förut innehavare av jordbruk och fastigheter sluppit för lätt undan i taxeringen, skall man nu, och detta med all rätt, försöka skärpa taxeringen, ty strävandena måste gå ut på att taxeringen skall taga upp inkomsterna ordentligt både för jordbrukare och fastighetsägare och för andra inkomsttagare. Jag tror således, att även ur denna synpunkt de uppgjorda tabellerna icke alls kunna giva oss någon verklig ledning för, hur förslaget i framtiden, om det skulle träda i kraft, verkligen kommer att verka. Och jag tror desslikes, att det är oriktigt, när man hör framställas den meningen, att jordbrukaren dock aldrig kan bliva så taxerad för sin inkomst, att han icke behåller en hel del utanför, som han rätteligen skulle skatta för. Detta vore en orimlig ståndpunkt från statsmakternas sida. För oss måste uppgiften vara att vi skola söka få taxeringen effektiv och rättvis för alla, och det är absolut orimligt och oriktigt att införa en kommunal beskattning av jordbruket med utgångspunkt från att detta jordbruk icke skulle kunna effektivt inkomstbeskattas. En sådan grund kan aldrig hålla och kan aldrig vara riktig.

Vad övriga fastighetsägare beträffar, har jag nyss påpekat, huru verkningarna komma att sträcka sig ända till innehavare av helt små lägenheter, innehavare som själv bebo sin lägenhet eller del därav. Men jag skall till detta också lägga verkningarna på sådana fastigheter, som huvudsakligen äro avsedda till uthyrning. Alla känna, och regeringen bäst, att det är nödvändigt att nu åtminstone börja avvecklingen av hyreslagen, om jag också tror, och jag förmodar, att regeringen därom är med mig ense, att avvecklingen får gå försiktigt och så småningom. Med en sådan avveckling, som är nödvändig för att få normala grunder för bostadsproduktionen, följer ovägerligen en ökning av hyrorna. I samma mån som man nu lägger en ny och skärpt beskattning på fastighetsägarna, kunna vi vara övertygade om, mina herrar, att denna beskattning kommer att tagas ut av hyresgästerna. Det är självklart, att vederbörande fastighetsägare icke sitter och helt lugnt finner sig i att en betydande del av den avkastning, som han anser sig hava berättigat anspråk på av sin fastighet, tages ifrån honom genom en sådan dubbel skatt. Han kommer att taga igen den av

Vid remiss av hyresgästerna, och vi få ytterligare en ny faktor till hyresstegringen i städerna.

nr 191.

(Forts.)

Alldeles samma synpunkter kunna åtminstone i det väsentliga läggas på näringsskatten. Jag anförde i går i mitt offentliga föredrag, och jag upprepar det här, ett yttrande i ett muntligt samtal av en mycket förfaren man på detta område. Näringsskatten — sade han — är en typisk övervältningsskatt. Han menade, att det är klart, att näringsidkaren, vare sig affärsidkaren eller hantverkaren eller industrichefen, om han får en sådan skatt sig pålagd, som belastar hans näring och som sålunda minskar hans nettointkomst, kommer att försöka taga ut ersättning i höjda priser på sina varor eller på sitt arbete, ifall det gäller en hantverkare. Och så överföres i själva verket denna tunga från dem, som den var avsedd att drabba, till den stora allmänheten.

Detta har den särskilda betydelsen, att man därmed kan visa, att det icke är riktigt, när det kungl. förslaget försvarare lägga tyngdpunkten uteslutande på att skaffa ökat antal skattekronor och säga, att därmed följer en lättnad i utdebiteringen för inkomstagare och löntagare. Denna lättnad kan lätt elimineras bort och bliva ett sken, genom att de i stället få betala högre pris på sina varningar. för de varor, som de ha att köpa, och för det arbete, som de skola hava utfört.

Det blir alltid tillsist på det sättet, att en sådan ömtålig skattefråga som denna får lov att betraktas ur synpunkten av vad som är rättvist och billigt för var och en kategori av dem, som drabbas av skatten. Och man återkommer sålunda till de starka tvivelsmål, som jag förut uttalat, om att så skulle vara fallet med dessa skatter — att de skulle kunna anses vara rättvisa för de särskilt drabbade, jordbrukarna, fastighetsägarna och näringsidkarna.

Mina herrar! Jag tror mig med detta hava givit tillräcklig motivering för att jag icke kan finna, att det kungl. förslag till lösning av det kommunala skatteproblemet, som nu ligger före, är moget till antagande. Jag måste anse, att det i sina springande punkter bär märken av att ej vara tillräckligt genomarbetat. Jag måste anse, att det har framkommit under förhållanden, som göra det i hög grad svårt för riksdagen att bilda sig ett säkert omdöme, då både myndigheter och övrig sakkunskap av praktisk, kommunal eller politisk art icke haft tillräckligt tillfälle att yttra sig. Och jag måste slutligen anse, att verkningarna äro så överskådliga, i synnerhet för vissa kategorier av skattebetalare, att det vore synnerligen obetänkt av riksdagen, om den skulle nu antaga ett sådant förslag.

Jag har å andra sidan påpekat, att ett ingripande måste ske, och jag tror, att redan i det föregående sagts tillräckligt om de allmänna linjer, efter vilka jag menar att detta ingripande också kan och bör ske. Det synes mig vara riktigt att redan nu besluta såsom provisorium en kommunal progressivskatt, med förbehåll för vissa jämkningar, ifall man kan finna sådana, som äro riktiga. Det synes mig vidare vara obetingat riktigt, att man i bevillningsför-

ordningen inför det av Kungl. Maj:t föreslagna systemet med avdrag för de lägre inkomsttagarna vid inkomstbeskattningen, inberäknat också avdrag för skuldränta. Jag godkänner ytterligare helt och hållet aktiebeskattningen i kommunerna, d. v. s. att den i fjor provisoriskt införda regeln således bibehålles i bevillningsförordningen. Och jag förordar, att man rättar det, som är den allvarligaste anmärkningen ifråga om beskattningen av fastigheter både på landet och i städerna, på det sättet, att man bibehåller nuvarande fastighetsbeskattning men därjämte i bevillningsförordningen inför skyldighet för såväl jordbrukarna som fastighetsägarna att också skatta för den del av sin inkomst enligt deklaration till staten, som kan överskjuta beloppet av den egentliga fastighetstaxeringen. På så sätt kvarstår en garanti för att kommunerna hava en grundplåt i fastighetstaxeringen, men man har därjämte sett till, att där inkomsten verkligen överstiger denna taxering, kommer den att ordentligt beskattas.

Nu har visserligen mot en sådan anordning gjorts gällande, uti den kungl. propositionen och i pressen, att den skulle medföra en orättvisa jordbrukarna emellan. Man är angelägen att visa, att på det sättet skulle en jordbrukare, som exempelvis har en sådan skuld på sin fastighet, att hans inkomst icke går upp till de stadgade procenten av fastighetstaxeringen, ändå få betala efter fastighetens taxering, medan samtidigt den jordbrukare, som har ett överskott, men ett överskott, som är så litet, att det uppåtes utay avdragen, icke får betala mer än den förstnämnde. Naturligtvis kan man säga detta. Men den olägenheten, den undviker i själva verket icke heller det kungl. förslaget, i det att nämligen även det kungl. förslaget har nödgats bibehålla den garanti, som ligger i att alla jordbruksfastigheter skola taxeras efter en viss procent av taxeringsvärdet, vare sig de äro skuldbelastade eller icke. Denna ojämbet är gemensam både för den nuvarande ordningen, för det kungl. förslaget och för det av mig skisserade provisoriet. Vad som däremot undvikes genom mitt förslag, det är, för att upptaga exemplet, att om en jordbrukare har en gård, på vilken han får viss inkomst, så pass stor, att han får ett överskott av denna inkomst, sedan de allmänna avdragen blivit gjorda, han enligt det kungl. förslaget skulle få skatta *både* för detta överskott *och* för taxeringsvärdet av fastigheten. Även om det måste sägas, att en sådan beskattning är honom för tung och icke rättvis. Jag tror icke, att i varje fall på nuvarande stadium kan utfinnas någon bättre, mera rättvis och acceptabel åtgärd för att utjämna den egentliga anmärkningen mot jordbruksbeskattningen än den av mig förordade åtgärden.

Till detta skisserade program, som det torde bli tillfälle att sedermera framföra motionsvis, skall jag blott lägga några korta slutord.

Det arbete, som blivit utfört i finansdepartementet och som blivit nedlagt i den kungl. propositionen, är ingalunda förspilt, om man går en sådan väg som jag nu nämnt. Redan de provisoriska åtgärder, som jag har skisserat, hava i hög grad tillgodogjort sig re-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

sultatet av detta arbete. Och detta kan jag icke finna ge skäl för någon anmärkning mot läggningen av ett sådant provisorium; det är väl tvärtom fullkomligt riktigt, då man vill söka komma varandra till mötes och behandla frågan sakligt, att man tager upp de delar av det stora förslaget, som man anser vara goda. Vad den övriga delen av förslaget beträffar, den så att säga principiella nya skattegrupperingen, införandet av intressegrunder för beskattningen, så kan ju den komma under ny granskning, liksom över huvud taget förslaget även i andra delar, som jag här icke upptagit, väl behöver en sådan granskning.

Det bör icke bereda någon svårighet att mycket snart tillsätta en kommission, som representerar den verkliga erfarenheten på olika områden, och som kan taga denna sak under allvarlig prövning. Jag vill hoppas, att ingen försöker göra den invändningen, att en sådan kommission redan fungerat med de sakkunniga, som varit i verksamhet under hösten 1919. Det är nämligen allbekant, att dessa sakkunniga arbetat under synnerligen stark forcering. Det är vidare känt, att deras arbete fick lov att läggas så, att det endast bestod i muntliga föredragningar och muntliga uttalanden från de olika sakkunniga. Det föreligger sålunda icke någon som helst skriftlig sammanfattning av de sakkunnigas verksamhet, gjord under fullt och helt ansvar, såsom ett bestämt och positivt råd till Kungl. Maj:t och riksdagen. Detta skäligen formlösa förfaringsätt har visserligen någon gång kunnat användas, men det synes mig i en så vidlyftig och invecklad fråga icke vara att rekommendera. Då därtill kommer, att av de sakkunniga två avgivit reservationer, som vända sig mot själva kärnpunkterna i det framlagda förslaget, den tredje avgått innan förslaget blev färdigt, och ytterligare två reserverat sig åtminstone beträffande en del av progressivskatten, så återstår, mina herrar, av de tillkallade sakkunniga strängt taget summa en, som helt står för förslaget. Och det är väl ändock icke alldeles tillräckligt beträffande ett förslag av denna beskaffenhet.

Genom en förnyad prövning finge man också tillfälle att höra de myndigheter och de praktiska näringskorporationer, hushållningssällskap, handelskammare och andra, som nu icke haft tillfälle eller hunnit att yttra sig. Genom en sådan anordning kommer man slutligen att vidhålla den grundsats, som jag tror att den svenska riksdagen haft synnerligen stor fördel av, den nämligen, att i en fråga av eminent praktisk art, en fråga där det verkligen kräves att man synar i sömmarna det vid departementens skrivbord utförda arbetet, där vill man icke förhastna sig, där vill man söka få in uttalanden och omdömen av dem, som praktiskt förstå saken, där anser man, att det är riktigt och icke på något sätt förkastligt att gå varligt fram, i all synnerhet när man ändå kan viktiga ett så kraftigt provisoriskt ingripande, som jag skisserat.

Jag har med dessa, som herrarna behagade finna, uteslutande sakligt lagda och i ingen mån politiskt betonade anmärkningar velat fästa uppmärksamheten på den synnerliga vikten av att man

icke i förhastande antager det kungl. förslaget. Jag hoppas, att det blivande utskottet skall taga tillbörlig hänsyn till dessa synpunkter.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman, mina herrar! Det förslag, som föreligger till remiss på kamrarnas bord, innebär ju omfattande förändringar av den kommunala beskattningen. Det är då naturligt, att detta förslag måste vara föremål för ett livligt intresse av dem, som beröras av frågans lösning. Kommunalskattefrågans ordnande har ju varit föremål för behandling under många år, och det ligger mycket arbete bakom det förslag, som nu ligger på kamrarnas bord.

Den förste ärade talaren karakteriserade förslaget såsom varande av en omstörtande natur. Det synes mig, att det var ett något väl starkt omdöme angående förslagets innebörd. När man går att lösa kommunalskattefrågan uti ett land som Sverige med så ytterst olika sociala och ekonomiska företeelser inom olika kommuner, då är det naturligt, att man står inför ett problem, som icke är så lättlost. Det har riktats anmärkningar mot detta förslag, därför att det bygger på dels intresseprincipen och dels förmågeprincipen, enligt deras uppfattning, som äro motståndare till förslaget, bör kommunalskattefrågan lösas uteslutande genom tillämpning av förmågeprincipen. Då jag sökt intränga i detta problem, har jag kommit till den bestämda uppfattningen, att det är synnerligen svårt att lösa den kommunala skattefrågan genom att endast tillämpa förmågeprincipen, om man nämligen på samma gång vill bibehålla kommunernas rätt till självständig förvaltning av sina angelägenheter i samma utsträckning som hittills. När jag därför hade att taga ställning till denna fråga, kände jag mig övertygad om, att man borde tillämpa båda de olika principerna. Detta är anledningen till att det föreliggande förslaget upptager såsom intresseskatte en särskild fastighetsbeskattning och en särskild näringsbeskattning samt såsom förmågeskatte en proportionell inkomstskatt och en progressiv inkomstskatt.

Herr Edén framförde den meningen, att intresseprincipen redan börjat övergivas i de länder, där man hittills tillämpat den, vid en tidpunkt, när vi stå i begrepp att närmare utföra densamma. Jag tror icke, att man så lätt kommer bort ifrån detta spörsmål och påståendet tarvar bevis. De herrar, som teoretiskt hävdar förmågeprincipen såsom den allena saliggörande, hava förresten icke kunnat komma ifrån densamma. Uti det från liberalt håll skisserade förslaget har intresseprincipen åtminstone i någon mån upprätthållits. De myndigheter, som hittills ha yttrat sig i själva principfrågan ha, såvitt jag kan fatta deras yttrande, med ett undantag samtliga ställt sig på den ståndpunkten, att det i vårt kommunala skattesystem måste ingå en särskild fastighetsbeskattning och även en särskild näringsbeskattning, har hos dem funnit förståelse. Den omständigheten, att de sakkunniga, som av Kungl. Maj:t — jag tror, att det var 1910 eller 1911 — tillsattes för att utarbeta förslag i kommunalskattefrågan, icke blivit eniga vid utformandet av sina förslag kan icke anföras så-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

som ett stöd för dem som bekämpa fastighetsskatten. Deras skiljaktiga meningar rörde icke själva denna huvudfråga, om det skulle vara fastighetsbeskattning eller icke, utan deras olika syn på tingen inskränkte sig till frågan, huru de praktiskt skulle lägga vissa av de skatteförslag, de hade att utarbota.

Den ärade talaren gjorde anmärkning mot det sätt, varpå detta arbete utförts och inkommit på riksdagens bord. Bland annat menade han, att den omständigheten, att de sakkunniga icke enat sig om ett förslag, bringat förvirring bland myndigheterna, så att de icke yttrat sig om förslaget i den utsträckning eller i det omfång, som önskligt varit. Den mängd av yttranden, som inkommit i frågan såväl från myndigheter, som andra för saken intresserade korporationer, synes mig tala för att detta ärende, vad yttranden beträffar, nog fått sin beskärda del. Vidare anser herr Edén, att den kungl. propositionen saknar egentligt underlag eller berättigande att framkomma på riksdagens bord, därför att något överarbetat förslag på de sakkunnigas och därav föranledda yttranden icke ånyo varit utsänt till vederbörandes hörande. Det finns vissa moment i vårt lagstiftningsarbete, som bjuda oss att sörja för att ett ärende någon gång kommer under riksdagens omprövning under en sådan tidrymd, att icke fara blir å färde. De delar av den kungl. propositionen, som icke grundar sig på de sakkunnigas förslag, ha blivit vederbörligen remitterade.

Det har för mig varit angeläget att utan onödiga omgångar söka få fram denna fråga till riksdagens prövning, den oerhörda förskjutning uti skattetrycket påkallar, att riksdagen snarast möjligt sättes i tillfälle att pröva denna utomordentligt viktiga fråga. Herr Edén framhöll vidare, att det sätt, varpå denna proposition framförts till riksdagens behandling, icke skulle kunna ge en lugn och sakkunnig behandling av frågan. Jag kan icke förstå, varför icke riksdagen skulle kunna pröva detta ärende med samma lugn och ro i år, som den exempelvis skulle ha tillfälle att göra det nästa år, för dem, som hårdast få bära det kommunala skattetrycket, är det dock av utomordentlig vikt, om detta förslag upphöjes till lag ett år tidigare.

Av den högt värderade talarens yttrande såväl här i kammaren som genom förut hållna anföranden framgår, att han och hans parti accepterat vissa av de framställningar, som äro gjorda i propositionen, att de bland annat accepterat den progressiva inkomstskatten och avdragen, och till dessa två saker vill man nu göra ytterligare ett tillägg genom att acceptera ett från socialdemokratiskt håll under föregående riksdag framfört förslag. Det är riktigt, att de delar av propositionen, som accepterats av det liberala partiet, utgöra en icke oväsentlig del av det föreliggande förslaget, och jag vill ingalunda bestrida, att de delarna av förslaget kunna åstadkomma en viss förskjutning. Då jag det oaktat icke ansett mig kunna ge min anslutning till att enbart inför riksdagen framföra dessa frågor, har denna min uppfattning grundats därpå, att jag icke är säker på att de nytillkomna skatteobjekten skola vara tillräckliga

för att medge de skatteavdrag, som ifrågasättas. Jag befarar nämligen, att om man icke framskapar nya beskattningsföremål, kan det leda till att de samhällsskiakt, som få bära de återstående skattebeloppen, kunna få så stor del på varje skattekrona, som de bli välsignade med, att det kan bli för mycket för dem. Och jag befarar vidare, att en skatteutjämning av den omfattning, som i propositionen ifrågasättes, icke rimligen kan tänkas vara en välkommen gäst — om jag får begagna ett så lindrigt uttryck — i de kommuner, vilkas förnämsta uppgift blir att ge medel till skatteutjämning, då de veta, att man icke vill vidtaga några avgörande åtgärder för att förändra skattegrunden just i de kommuner, som skola mottaga skatteutjämningsbeloppen. Det säger sig nämligen självt, att man icke kan vidtaga så genomgripande åtgärder i fråga om avdrag och utjämning, om man icke samtidigt genomför förslag som i större omfattning än det, som är skisserat av den högt värderade talaren, åstadkommer dels en utjämning av skattebördan inom respektive kommuner, dels kan visa att man verkligen har genomfört en mera rättviss beskattning av inom kommunen tillgängliga skatteobjekt.

Det gläder mig att nu ha fått offentligt konstaterat — det har jag personligen själv aldrig tvivlat på, och jag har många gånger enskilt fått försäkringar därom — att ärendet skulle sakligt behandlas. För min personliga del har jag icke strävat efter något annat, än att detta ärende skulle sakligt behandlas. Jag kan nämligen icke tro, att det skall lyckas att lösa den kommunala skattefrågan, om man lägger den på det sättet, att den blir ett politiskt bytesobjekt mellan olika politiska partier, och därför har jag under hela den tid, detta ärende varit föremål för min omvårdnad, sökt avväga de olika intressena, så långt jag haft förstånd att bedöma denna sak. Det må hända, att det brustit i möjligheten att överblicka detta förslags stora räckvidd, men viljan att lägga grunden till ett skatteförslag, som skulle vara ägnat att skapa ett bättre sakernas tillstånd i våra kommuner, har icke fattats mig.

Herr Edén gjorde gällande, att den omständigheten, att de statiska beräkningar, som uppgjorts för att bedöma förslagets verkningar, grunda sig på 1917 års siffror, vore en svaghet i förslaget, ty det skulle icke komma att visa samma förhållande, när värdet av inkomsterna går ned. Såsom propositionen är lagd, är det ju meningen, att det är den verkliga inkomsten jämte fastigheten, som skall beskattas. Den dag, jordbruket råkar i en sådan belägenhet, som herr Edén befarar, får jordbruket över huvud taget ingen inkomstskatt, ty har det ingen inkomst, kan det icke få inkomstskatt. Skulle så olyckligt ske, att vår modernäring skulle råka i ett sådant läge att sakna möjlighet att deklarerera inkomst, bestrider jag, att någon kan utleta ur den kongl. propositionen, att det skulle bli påförd skatt för inkomst. Det får bära fastighetsskatt, men blir icke påförd skatt för en obefintlig inkomst. Vid sådant förhållande synes mig, att verkligheten icke blir sådan, som herr Edén sökt framhålla.

Herr Edén framförde vidare, att näringsskatten på ett alldeles

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Fortv.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

särskilt sätt skulle komma att återspegla sig i de varupris, som sedermera skulle komma att presenteras köparna av varor. Ja, herr Edén, hur skulle allting uttagas, om det icke skulle återspeglas i den färdiga varans värde? Det är ju uppenbart, att under vilka former än skatten uttages, så måste verkningen av skatten återspeglas i produktens slutvärde. Vare sig vi lägga det på det ena sättet eller på det andra, måste det ingå i produktionskostnaden. Om en fabriksidkare har ett mindre antal skattekronor men flera kronor per skattekrona eller har ett större antal skattekronor och ett mindre antal kronor per skattekrona, är det uppenbart, att detta i och för sig icke är avgörande för den skattemängd till kommunen, han har att bära.

Nu synes det mig emellertid, att på grund av de krav, som vårt moderna näringsliv ställer på kommunerna, måste det betraktas såsom en rimlighet, att dessa näringar genom en särskild skatt bidra till vissa av kommunens anordningar. Jag vill icke förneka att icke ett antal befattningshavare i högre och lägre grad inom ett etablissemang naturligtvis såsom skattedragare genom sin allmänna beskattning bidra till kommunens ekonomiska verksamhet, men jag tror, att det finnes och skall kunna letas fram många bevis, som tala för riktigheten och rimligheten av att en näring, som kommer och pålägger en kommun en alldeles särskild utgiftsbörda, också i viss mån genom vissa åtgärder måste vara med om att bidra till lättande av denna börda. Då man vill grunda en industri, söker man finna en plats, där det finns någorlunda goda kommunikationer, där det finns tomter till rimliga pris och där det finns billigare skatter, höll jag också på att säga. Det kan vara en hel del sådana saker, som man räknar med. Sedan man gjort denna uträkning, beslutar man att lägga sin fabriksanläggning, där dessa saker uppfyllas. De människor, som bodde i denna kommun, voro fullständigt tillfreds och hade ett väl ordnat skolsystem i anslutning till kommunens behov och invånareantal. Så kommer då denna nya inrättning med kanske 400 à 500 arbetare. Omedelbart måste kommunen börja vidtaga åtgärder för att bygga skolor och taga emot hela denna större befolkning. Alla kommunens hyresgäster påverkas direkt av denna nya inflyttning. Deras hyror springa ögonblickligen i höjden och kanske fördubblas, därför att det blir tre, som fråga efter samma lägenhet, som det förut aldrig varit mer än en, som frågat efter. Det hela blir en uppskruvning av allt.

Det förefaller mig då, att denna industriella anläggning kan ha en viss skyldighet att genom en särskild skatt bidra till att avlägsna en del av de olägenheter, som uppkomma, ty det är icke säkert, att anläggningen på många år lämnar det beräknade vinstbeloppet, och skatterna kunna bli minimala. Då tycker jag, att det är synd att på den jämförelsevis lilla kommunens övriga medlemmar för en lång tid framåt vältra över att bära de olägenheter, som kunna vara förenade med en felslagen spekulation av några herrar, som sitta här i Stockholm eller någon annorstädes. Därför vill det förefalla mig, att, då jag ställer mig på rent praktisk ståndpunkt, är

jag på den säkra sidan, när jag ifrågasätter en sådan avgift av näringsutöfvare för vissa speciella ändamål.

Jag tvivlar icke på herr Edéns försäkran att detta ärende, då det föreligger till utskottets behandling, skall få den ingående prövning, som ärendets vikt kräver, men jag kan ej dela herr Edéns uppfattning att kommunalskattefrågan bättre ordnas, om man nu endast antager vissa delar av propositionen i form av ett provisorium. Om denna fråga ånyo släppes ut till utredningar, blir det så många nya språksmål, som skola tagas upp till prövning, att det nog dröjer åtskilliga år framåt, innan man på riksdagens bord ånyo har ett förslag, som avser att lösa denna fråga i sin helhet.

Det är, såvitt jag kan förstå, icke lyckligt, om man skjuter slutbehandlingen av detta ärende till någon oviss tidpunkt. På kommunernas axlar vila en hel rad av uppgifter, som måste lösas såsom konsekvenser av redan fattade riksdagsbeslut. Just ur dessa synpunkter är det enligt min uppfattning nödigt, att ärendet får en så skyndsamt behandling, som dess omfattning över huvud taget kan tillåta.

Herr Edén har både förut offentligt och nu i kammaren antytt, att bland de anbud, som ingivits till, som det heter, antagande av kompromissförslaget, räknades även frågan om den kommunala aktiebeskattningen. Jag nödgas säga nu, liksom jag sade, då jag hörde detta framföras såsom ett anbud första gången, att den milstolpen hava vi redan passerat. Fjolårets riksdag antog den kommunala aktiebeskattningen tills vidare, intill dess annorlunda bestämdes. Om icke herrarna ha för sig att upphäva eller förändra detta beslut, står det följaktligen kvar och har icke kunnat ingå såsom något anbud från det ena partiet till det andra, åstadkommet i det allmänna tillmötesgåendets intresse.

Den del av herr Edéns erbjudande, som bygger på herr Skölds motion från i fjol, anser jag icke ger den behållning för kommunerna, som det ens var avsett, att den skulle ge under fjolåret. Då denna motion framfördes, voro nämligen icke några skuldränteavdrag ifrågasatta. När man nu framlägger förslag om beskattning av det belopp, som ligger mellan 6 % och det belopp, som vederbörande deklarerar till staten, och från detta belopp skall dragas dels de allmänna avdrag, som föreslås, dels avdrag för skuldräntor, lär det icke sedan bliva mycket kvar att beskatta av jordbruksdeklarationerna. Jag skulle tro, att i Skåne och kanske i någon provins till, där man på grund av en långt framskriden kooperativ verksamhet infört ett mera ordnat bokföringssystem och beräkningar av avkastningen, skulle denna motion kunna ge ett visst belopp. Såvitt jag dock har kunnat inblicka i tillgängliga förslag på hithörande område, finns det dock stora områden i landet, där denna utökning av skattskyldigheten icke på långa vägar täcker vad man beräknat att få ut av densamma. I vissa kommuner, där fastighetsägare gjort stora skogsaffärer, kan det också här och där ge en slant, men över huvud taget kommer det icke att ge vad man väntat att man skulle få ut.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Det är från dessa synpunkter, som jag icke kunnt ansluta mig till det förslag till lösning genom provisorier, som blivit framlagt. Med vad jag här haft äran framföra ber jag få sluta mitt anförande med en önskan, att föreliggande förslag måtte komma att få en så saklig prövning, som över huvud är möjlig att åstadkomma på den tid, som återstår för riksdagen att pröva detsamma.

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Jag är ju i den ställningen, att jag icke såsom de båda talare, som först yttrat sig i denna debatt, haft tillfälle att taga kännedom om det utredningsmaterial, som förefinnes, i alla dess detaljer. Det finnes naturligtvis ett stort sådant, som icke kommit fram i den kungliga propositionen och som herr finansministern likasom den förste talaren såsom ledamöter av den förra regeringen för utredningsarbetets bedrivande haft tillgång till. Detta har jag, som sagt, icke haft. Det är därför naturligt, att jag icke kan fördjupa mig i det föreliggande förslagets detaljer. Detta torde heller icke vara behöfligt. Men därtill kommer, att jag naturligtvis icke heller haft tillfälle att så mycket studera denna vidlyftiga proposition — den omfattar ju 650 sidor — som vi fingo i onsdags. Vad mig beträffar så är det dessutom vissa omständigheter, som gjort, att jag i dessa dagar varit särskilt upptagen. Emellertid vill jag begagna detta tillfälle, när propositionen remitteras till utskottet, att göra vissa uttalanden.

Om jag tittar på den föreslagna beskattningen av fastigheter, kan jag icke underlåta, att liksom den förste talaren finna, att det dock är ganska kraftigt tilltaget, när man kommer och säger, att man här vill stadga en fastighetsskatt och låta en sådan utgå på samma sätt som förut. Låt vara att det beträffande vissa fastigheter blir ett lägre procenttal än förut, sådan skatt utgår dock beträffande jordbruksfastigheter på samma sätt som förut. Men därtill lägges även en inkomstskatt. Det talas om, att detta är en dubbelbeskattning. Ja, naturligtvis är det en dubbelbeskattning, det lär man väl icke kunna komma ifrån. Visserligen icke så förståendes, att det blir dubbel skatt emot förut, ty genom tillkomsten av dessa nya skatteformer ökas ju skattekrönornas antal ofta nog kanske rätt väsentligt i en kommun, och därigenom minskar man det utdebiterade beloppet per skattekrona. Men likafullt kan det icke hjälpas, att det är en dubbelbeskattning på andra områden. För min del var jag emot det, och jag skulle vilja säga, att det uppmuntrar icke på något sätt till att få efterföljare på det område, som jag nu talar om, nämligen på fastighetsbeskattningens område. Man får icke glömma, att det är meningen, att fastigheterna skola komma upp till betydligt högre taxeringsvärde än förut. Det uttalas tydligt i propositionen, att detta är avsett att bliva fallet vid första omtaxering, som kommer att äga rum. Så blir väl också fallet därför att t. ex. jordbruksfastigheter på landet icke för närvarande på alla ställen äro upptagna till sitt saluvärde. Det är för övrigt mycket olika i det fallet på olika ställen i vårt vid-

sträckta land, så att det är naturligtvis rätt svårt att draga ut riktiga slutsatser om detta. Men om man nu skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag införa denna fastighetsskatt, så tillkommer ju därtill även inkomstskatt och, som vi alla veta, även för fastigheter den föreslagna progressivskatten. Det kan nämligen komma även på fastigheter. Jag tror, att man får vara försiktig med detta. Även om man vill gå därhän, att man säger, att av fastigheterna möjligen kan uttagas mera än därav uttagits förut och att de orättvisor, som onekligen förefinnas, behöva utjämnas, så får man ändock vara försiktig med att slå över till en annan ytterlighet, som kanske endast skapar nya orättvisor, vilka kunna leda till stora olägenheter.

Beträffande fastighetsskatten kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på — och jag hoppas, att det blivande utskottet vill grundligt undersöka den saken — huru det kommer att bli på skogstaxeringen. Jag säger detta, mina herrar, därför att vår skogstaxering är en så utomordentligt ömtålig sak. Vi vilja ju skapa möjlighet i detta land för att få den bästa skogsvård, som över huvud är möjlig. Men icke blir det en god skogsvård utan att vi även komma därhän att vi få ett skydd för skogen, och då är det ytterst maktpåliggande att man i beskattningslagstiftningen ordnar det så, att icke frestelsen uppstår för en skogsägare att averka i otid. Vi veta, vad vi i det fallet haft förut, när vi haft fastighetsskatt och skogsaccis. Men jag tror, att det bli ganska svårt att bedöma, huru detta kungliga förslag kommer att i sina verkningar bli påverkande skogsvården. Och man får, som jag sagt, icke skapa en lag, som kan leda till överavverkning, till ett uttagande av skogen i otid, ty det skulle vara synnerligen olyckligt.

När man nu talar om denna skatt av fastigheter jämsides med inkomstskatt, kan man icke underlåta att något fästa sig vid vad som förekom, när vi hade författningsdebatten, och vilket intresse man då fäste vid att låta dem, som ägde fastighet, få mera att säga, när det var fråga om att bestämma kommunens utgifter. Det kan icke förnekas, att det förefaller, som om något olika synpunkter skulle göra sig gällande i detta fall och det, som då förelåg.

Men på tal om dubbelbeskattning kan jag naturligtvis icke underlåta att samtidigt även nämna ett ord om näringsskatten. Man får icke glömma, att näringsskatten skall gå mycket djupt ned och drabba även näringsidkare, som leva under mycket små förhållanden. Det är för övrigt en mycket stor mängd inkomsttagare, som komma att drabbas av den. Nu skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag en näringsidkare, om han har fastighet, få betala dels fastighetsskatt, dels näringsskatt, dels inkomstskatt, och så kan det hända, att han får betala, även han, progressivskatt. Jag menar, att det i vissa fall för honom kan bli dubbel eller tredubbel beskattning, och det är ytterst svårt naturligtvis att tala om rättvisa i sådant fall. Jag tror, att alla vilja få rättvisa i detta fall, men huru över huvud få fram det man eftersträvar, då skatten är fördelad på så många olika sätt? Får man verkligen fram någon riktig rättvisa på detta sätt? Men icke nog därmed, utan vad jag egentligen ville an-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Forts.)

märka emot denna näringsskatt, det är samma sak, som den förste ärade talaren anmärkte. Jag tror, att han sade, att den skulle i huvudet på de beskattningsmyndigheter, som skulle taga hand om den, te sig som en cirkus. Ja, mina herrar, det är alldeles riktigt. Det blir en karusell i huvudet, när de skola syssla med detta, ty det är något onaturligt vidlyftigt och omständligt. Man vill ju ändå försöka få beskattningsformerna så enkla och naturliga som möjligt, så att vi alla gemene man, även om vi icke äro särskilt tränade på skattefrågor, kunna förstå dem. Jag får säga, att denna näringsskatt, såsom den är lagd, synes mig högst invecklad. Och icke blott invecklad; man gör sig den frågan: är den rättvis? Är det rättvist t. ex. detta att lägga antalet arbetare till grund? Jag är ytterst tveksam, huruvida det kan vara rättvisa i det. Men jag vågar icke yttra mig med säkerhet, därför att jag icke har studerat frågan tillräckligt mycket för detta, och det behövs verkligen tid till granskning av det invecklade förslaget i denna del. Men jag får säga, att om man anser sig kunna med objektivitet säga, att detta är en rättvis grund för en näringsskatt, så förstår jag icke riktigt, på vad man stöder sig, när man faller ett sådant omdöme. För övrigt har förslaget heller icke vunnit godkännande på alla håll.

Jag vill ytterligare säga ett ord om den föreslagna skatteutjämningen, och om den stora summa som enligt förslaget skulle avses för denna skatteutjämning mellan kommunerna. Naturligtvis låter det mycket bra, att man jämnar ut svårigheterna, att man hjälper de mycket skattetyngda kommunerna och lindra deras bördor genom att taga medel från sådana kommuner, som hava mindre bördor. Men, mina herrar, det är en sak, som vi måste ägna den allra mest allvarliga uppmärksamhet: vart tar det vägen för dessa kommuner, som hava en hög skatt, om de veta, att de få sådant bidrag från annat håll? Kommer det icke att verka så, att vissa kommuner komma att slösa, kommer det icke att hava den effekten, att sådana kommuner, som hava stor skatt, resonera så här: vad tjänar det till att vi inskränka oss i denna kommun, vi få ett tillägg av fördelningskronorna, som hjälper oss, vi kunna gärna slå på. Det är en betänklig sak med hela denna skatteutjämning, som vi i viss grad hava redan nu, fastän i mindre skala, och där man dock kan säga att Kungl. Maj:t har i sin hand att göra en skatteutjämning och göra en undersökning för de särskilda kommuner, som kommit upp till en mycket hög kommunalskatt och se till, om en sådan kommun bör få någon lindring. Så kan jag bättre förstå det, än om det skall bliva mera schablonmässigt, så att alla kommuner i ett landsting, som hava råd att hjälpa de fattigare kommunerna, få göra det. Jag undrar, om detta icke blir orättvist och kommer att föda slöseri och för övrigt skapa mycket stor ovilja över ett sådant utjämningsystem.

Ja, herr talman, det finnes onekligen, som sagt, orättvisor i den nuvarande kommunalbeskattningen. Och det har varit erkänt länge. Man har hållit på att arbeta på detta, som vi alla veta, i tjugu år. Herr finansministern nämnde om de två förslag, som blivit uppgjorda, såsom någonting egendomligt, att det var två förslag, det

Eiserman-von Wolckerska och Landéns. Men det vill förefalla mig, som om man även under den förra regeringens utredningsarbete hade arbetat på två förslag, och att riksdagen här har fått ett av dessa förslag framlagt för sig. Det vore verkligen rätt intressant att få veta, om regeringen med det förfogande över utredningsapparaten, som står regeringen till buds, arbetat även på något annat förslag. Om så vore fallet, vore det ganska önskvärt, att regeringen ville låta detta andra förslag komma till offentlig kännedom så fort som möjligt, så att vi kunde få börja titta på även detta utarbetade förslag. Jag säger, om det finnes ett sådant förslag, vilket jag icke känner. Men det har förefallit mig, som om så skulle vara fallet. Jag förstår mycket väl, att ett sådant förslag naturligtvis icke kan komma in i den kungliga propositionen. Det har jag eller icke begärt. Men om det finnes ett sådant förslag, skulle icke regeringen vilja låta trycka det såsom en broschyr, så att man kunde få taga del av det, ty det är på hög tid, att man får börja undersöka och studera dessa olika förslag. Vi stå nu inför påskferierna, och jag kommer för min del att begagna dem till att studera detta förslag, om jag kommer att bliva ledamot av det särskilda utskott, som tillsättes i morgon. Och det är naturligtvis utomordentligt viktigt, att allt möjligt material då kan stå till buds.

Jag gör vidare den anmärkningen mot detta förslag, att det icke har underkastats granskning av myndigheterna. Den anmärkningen gjordes även av den förste talaren, vilken i det fallet kritiserade propositionen mycket strängt. Jag gör det också. Jag förstår över huvud icke, varför man skall vara så utomordentligt njugg, som man varit under senare tiden, med att låta myndigheterna yttra sig och med att giva myndigheterna tid att yttra sig.

Här ha vi, mina herrar, upprepade gånger stått inför samma förhållande. Vi hade i fjol att behandla 8 timmarslagen. Hur var den frågan utredd? Hur hade myndigheterna fått yttra sig över densamma? Tiden var så knappt tilltagen, att de knappast hunno bläddra igenom förslaget, innan de skulle avge sitt yttrande. På samma sätt har det varit nu. Man har icke brytt sig om att remittera hela förslaget till myndigheterna utan endast vissa detaljer. Jag tror, att man nu för tiden slagit in på en felaktig princip och en princip, som jag tycker, att vi böra försöka få rättad. När vi ha myndigheter, så skulle man ge dem tillfälle att fullständigt yttra sig över de kungl. förslagen, innan de framläggas för riksdagen. Man har, mina herrar, i 20 år hållit på med att reda ut frågan om en kommunal skattereform. Är det då alldeles absolut nödvändigt att, när ett förslag lägges fram, det skall ske så fort, att man icke ens vill ge myndigheterna tillfälle att grundligt taga del av förslaget och sätta de olika alternativerna till frågans lösning emot varandra för en jämförelse.

Jag finner av propositionen bland annat, att man låtit förslaget bli föremål för granskning av ett flertal sakkunniga personer. Men detta har skett under hand, och jag kan icke finna, att de ytt-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

randen, som de sakkunniga avgivit över förslaget, blivit intagna i propositionen. Jag kanske misstar mig, ty jag har verkligen icke hunnit att gå igenom propositionen så noga. Det talas emellertid häri på två ställen om, att förslaget varit föremål för yttrande. Var finnas då dessa yttranden, vad ha de sakkunniga sagt, ha de sagt ja eller nej, ha de tillstyrkt eller avstyrkt förslaget? Det är mycket gott, att Kungl. Maj:t talar om att sakkunniga tittat på propositionen, men det hade nästan varit lika bra att icke tala om det, ty det förargar en bara att se, att yttranden blivit avgivna, när man icke får taga del av dem. Nej, herr talman, det är nödvändigt i detta fall, att man får fram hela det material, som finnes, och att man för fram det på ett sådant sätt, att vi ha möjlighet att göra våra jämförelser. När det kungl. förslaget kom ut i sin första form såsom ett slags broschyr, som vi fingo taga del av, saknades rätt mycket material där. Det var icke möjligt för dem, som stått utanför beredningen, att draga några riktiga slutsatser, av de tabeller, som voro bifogade broschyren, om hur ett annat förslag, exempelvis enligt Landéns system eller Eisenman-von Wolckers, skulle verka, men det kan man icke heller göra med tillhjälp av den kungl. propositionen. Det är emellertid tydligt, att det är av allra största intresse att se, hur förslaget verkar i avseende på de enskilda skattskyldiga. Det finns en tabell 11, som talar om, hur förslaget verkar efter regeringens tre olika alternativ, men det finns ingenting, som visar, hur det verkar efter de sakkunnigas olika alternativ. Någon sådan jämförelse har man icke gjort, men det är dock på det området, som det skulle efter min mening vara utomordentligt viktigt att se, hur de olika systemen verka för olika kategorier av skattdragare. Hur verkar det för hemmansägare, arbetare, industriidkare och tjänstemän i den och den kommunen, där provtaxering ägt rum? Det får man icke veta, och det är ett mycket stort fel, ty det betager oss möjlighet att uppdraga jämförelser och komma till slutsatser.

Det är visserligen sant, att det kungl. förslaget till viss grad bygger på skattesakkunnigas betänkande, men man får erkänna, att det i många delar är fullkomligt nytt, och trots detta har regeringen icke brytt sig om att höra myndigheterna.

Nu har finansministern framhållit, att det vilar en mängd uppgifter på kommunernas axlar, och att det därför är ytterst angeläget, att vi snart få till stånd en bättre skattefördelning i kommunerna, och naturligtvis måste var och en ge honom rätt däri. Har man kommit så långt som man gjort med de olika förslagen, är det givetvis ytterst angeläget, att man icke dröjer någon dag mer än som är nödvändigt för att avhjälpa de orättvisor, som finnas. Men framför detta sätter jag dock ovillkorligen, att när ett förslag blir antaget såsom en definitiv skattelag, det verkligen är sådant, att vi alla såvitt möjligt känna på oss, att vi fått en kommunalbeskattning, som är byggd på rättvisa, som sålunda avväger skyldigheterna mellan de olika slagen av skattdragare, så att det skipas full rätt-

visa. Därför är det utomordentligt farligt, om man nu skulle förhastas sig och — efter 20 års arbete — på mycket kort tid, endast några veckor, klämma till och taga ett förslag, som sedermera kommer att ligga till grund för beskattningen under kanske årtionden framåt. Vilket är då det klokaste, att avvakta ett definitivt förslag till nästa år och söka avhjälpa orättvisorna genom ett provisorium eller att riskera att förhastas sig? Är det icke bättre, att man försöker draga sig fram med förbättringar i det n. v. systemet under ett år för att få utredningen fullständigt kompletterad med jämförelser mellan olika sakkunnigas förslag och Kungl. Maj:ts förslag o. s. v.? Jag ställer mig obetingat på den ståndpunkten, att man måste hjälpa sig med ett provisorium, ty viktigast av allting är, när ett definitivt förslag antages, att man icke skapar en väldig ovilja genom en beskattning, som är grundad på verkliga eller förmentade orättvisor, utan att människorna ute i landet, av vilken samhällsklass, av vilket yrke och i vilken ställning de vara må, känna på sig, att vi nu äntligen ha fått en kommunalbeskattning, som är rättvis, och som vi alla ha skyldighet att underkasta oss.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Herr Kristensson: Herr talman! Det har under debatten i jag framhållits av de talare från denna kammare, som haft ordet, att frågan icke är utredd. Jag har tillåtit mig plocka samman det tryck, som föreligger i kommunalskattefrågan, sedan riksdagen för över 20 år sedan skrev till Kungl. Maj:t i ämnet och den lunta som jag här staplat upp talar för sig själv. Jag skall icke trötta kammaren med att tala om, hur många sidor alla dessa utredningar och betänkanden innehålla, men det förefaller mig, att vi någon gång ändå få göra ett slut på all denna utredningsmani och komma till ett praktiskt resultat. Det förhåller sig på det sättet, att det icke bara föreligger ett behov av en kommunalskatteform i landet, utan ett verkligt nödläge, vari en mycket stor del svenska medborgare befinner sig, och det kommer att ökas fruktansvärt under de närmast följande åren på grund av den förändring, som inträtt i penningvärdet.

Jag har här i min hand ett brev från en prästman i södra Sverige, och jag skall tillåta mig läsa upp några rader ur detta brev, vari han skildrar sin nöd och de extra ordinära åtgärder, som man i den landsändan fått vidtaga för att åtminstone vinna en liten provisorisk rättelse. Han yttrar: »I våras sammankallade jag ett möte av jordbrukare och inkomsttagare för att dryfta den föreliggande frågan. Sammanträdet var talrikt besökt, mest av jordbrukare. Sedan frågan grundligt debatterats, beslöts enhälligt dels att ingå till finansministern med en skrivelse med påpekande av rådande orättvisa, som lägger en orimligt hög skatteprocent på inkomsttagare, och dels att utsända en cirkulärskrivelse till samtliga kommunalstämmoordförande i orten med anhållan, att frågan om skattelindring för inkomsttagare måtte upptagas till behandling på kommunalstämmorna. Några stämmor fattade beslut i denna rikt-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

ning. Så beslöt en kommunalstämma strax efter sammanträdet att redan för innevarande år nedsätta kommunalskatten med 50 % för inkomst av icke-jordbruk under 1,500 kronor, med 33 % för inkomst under 3,000 kronor och med 25 % för inkomst däröver. I min annexförsamling har man beslutat nedsätta kommunalskatten för folkskolläraren och organisten med 10 kr. pr bevillningskrona — den utgår med 22 kr. — De flesta kommunalstämmorna ha sagt nej, oftast med åberopande av formella skäl. Emellertid är det glädjande att man på något håll behjärtat inkomsttagarnas svåra ställning. På mötet erkände även jordbrukarna, att gällande författning var orättvis, och att något måste göras.»

Han säger vidare, att i hans hembygd kommunalskatten är fem gånger så stor för inkomsttagare som för jordbrukare. För en inkomst av 8,000 kr. får han betala 2,000 kr. i skatt, medan hans granne, en hemmansägare, som deklarerat för 8,000 kr., betalar 400 kr. i skatt. En järnvägstjänsteman som har något över 2,000 kr. i inkomst, betalar en kommunalskatt av 185 kr., medan bönder, som deklarerat för 4,000 kr., erlägga en skatt av 80 à 90 kr. I fortsättningen yttrar han, att han av tidningsnotiser sett, när det var fråga om huruvida regeringen skulle hålla ihop beträffande kommunalskattereformen eller den skulle sprängas att en del liberaler icke skulle gå med på en genomgripande skattereform, och att det gjorde inkomsttagarna synnerligen oroliga. Det är en konservativ prästman, som yttrar sig så. Längre fram säger han, att om man kunde komma dithän, att inkomsttagarna skulle slippa att betala mer än dubbelt så mycket som jordbrukarna, så vore det för honom ett ofantligt stort steg.

När läget är sådant, som här skildrats, förefaller det mig, att man icke kan slå sig till ro med att bara säga, att denna fråga icke är utredd, trots att utredningar pågått i över 20 år. Den ena kommittén efter den andra har blivit tillsatt, den ena remissen efter den andra har gått ut till myndigheterna. Senast ha i finansdepartementet av den regering, som den förste ärade talaren var chef för, varit inkallade sex stycken praktiska män från olika läger och olika yrken och representerande olika grupper, och dessa ha biträtt vid utarbetandet av det förslag, som nu föreligger, och det är icke riktigt, som den förste ärade talaren ville göra gällande, att bakom detta förslag blott står en av dessa sakkunniga. Tvärtom är det så att i huvudsak var det endast en som var emot själva huvudprinciperna, så att majoriteten där var den rakt motsatta. Om jag ej är orätt underrättad, biträdde under utredningens lopp den ene liberala ledamoten i kommittén samma uppfattning. Den reservation, som han sedan avlämnade, kom icke till synes under kommitténs arbete.

Nu har jag vidare här ett annat dokument i min hand. Det är avskrift av en deklaration, för i år. Den, som insänt denna deklaration, har ett lantbruk på 350 tunnland jord uti en fet jordbruksbygd i västra Sverige. Hans egendom är upptaxerad till 155,000

kronor. Den man, som står som min sagesman, och som jag har all anledning att betrakta som en synnerligen vederhäftig och tillförlitlig man, uppger, att denna egendom har ett saluvärde av minst 250,000 kronor. Hur ser nu denna deklaration ut? Jo, förmånen av hyresfri bostad om 6 rum och kök är upptagen till 400 kronor. Jag tror, att det stora flertalet svenska medborgare skulle vara synnerligen tacksamma, om de finge hyra 6 rum och kök för 400 kronor. Vidare är förmånen av »hyresfria lägenheter eller utrymmen eller utrymmen för mig och min familjs bekvämlighet och trevnad, t. ex. sommarvilla, gästrum, trädgård, drivhus, stallrum och vagnbod» etc., allt det där, som står i b. i deklarationsformuläret upptaget till 100 kronor. Slutligen är »saluvärdet av sådana egendomens produkter ävensom i natura åtnjutna arrenden eller annan avgäld, vilka använts i hushållet eller eljest för min och min familjs räkning, t. ex. spannmål, potatis, rotfrukter, produkter från trädgård och ladugård, slaktdjur, fjäderfä, bränsle, foder till hästar» etc., inalles upptaget till ett värde av 2,000 kronor. Det blir alltså sammanlagt i naturaförmåner 2,500 kronor. När vi så vända här på sidorna i deklarationen, finna vi summa återstående inkomst av denna egendom, sedan avdragen äro gjorda, vara 1,736:35 kronor. Denna siffra bör jämföras med siffran 2,500, vartill han upptagit naturaförmånerna. Ja, hur kan detta vara möjligt? Hans förmögenhet uppgår till 175,000 kronor. Han får i kommunalskatt av inkomsten från herrgården mindre belopp än en fattig löntagare i samma kommun.

Då de nuvarande förhållandena äro sådana, mina herrar, fördras det verkligen icke endast, att man, som den förste ärade talaren, ger blott ett erkännande åt dels behovet och dels den ena eller andra åtgärden, men säger, att vi kunna för närvarande ingenting göra utan skola komma med ett provisorium. Nu hoppas jag, att när vi en gång få se detta provisorium ligga i tryck, vi också få angivet ursprungsbeteckningen å de olika posterna. Jag kan ej finna annat än att det i huvudsak blir vissa delar i det i finansdepartementet uppgjorda förslaget plus herr Skölds motion från föregående år.

Nu sade herr Edén, att man ej hade tillräckligt material för att bedöma den föreliggande propositionen. Men ännu mindre föreligger här material att bedöma detta provisorium, så att man torde dock kunna förmoda med de stora olikheter, som finnas i landets olika kommuner, att detta förslag, om det blir antaget, kan befaras på sina håll verka dithän, att personer, som i likhet med denna präst eller andra, banvakter eller dylika, nu äro så hårt tyngda, kunna komma på ett och annat håll att få sin skatt ökad i stället för minskad. Det kan inträffa något sådant, såvitt jag kan döma av denna skissering. Ett sådant förslag torde dessa betacka sig för. Såvitt jag kan döma, har det förslag, som föreligger, sådana repartitionstaxor, som äro synnerligen väl avvägda. Vidare är det en stor fördel, att vi få likhet mellan statsbeskatt-

*Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Forts.)

ning och kommunalbeskattning. Och ser man på själva grundprincipen, så långt man kan döma där, innefattar förslaget visst icke att från jordbruket lyfta ökade bördor över till andra inkomsttagare, utan det är ett tvärsnitt, som går igenom var och en grupp av inkomsttagare, och där fördelas bördorna i huvudsak på det sättet, att de mera bärkraftiga få större och de mindre, vare sig de äro fattiga jordbrukare eller mindre löntagare, få lättnader. Herr talman! Jag kan ej finna annat än att det förslag, som riksdagen i dag fått på sitt bord, i stort sett är väl avvägt och kan komma att tjäna som huvudgrund för den prövning, riksdagen kan komma att ägna detsamma.

Här har i dag, såvitt jag fattat rätt, mot den nuvarande finansministern uttalats klander, för att han forcerat detta. Jag kan ej finna annat, än att här finnas hundratusende män i Sverige, som äro finansministern synnerligen tacksamma, för att han haft mod att gripa sig an med frågan. Under 20 år ha våra finansministrar ej velat giva några allmänna direktiv, och så har då reformen förhållats år efter år, så att frågan har blivit så brännande, som den nu är. Jag ville, herr talman, att även några ord följde med remissen till utskottet från det håll, där man är tacksam för, att man i år fått ett förslag till en första lösning av kommunal-skattefrågan. Det är så, att hela denna stora proposition icke omfattar hela problemet, men det är nödvändigt, att riksdagen någon gång tager ett första steg. Jag tror ej, att det går, som en aktad tidning på västkusten skrev för någon tid sedan, att här skola vi vänta i år och icke antaga förslaget utan lämna det till förnyad utredning, så att vi kunna få med taxeringsförfarandet, landstingsskatten och vägskatten, allting på en gång. Jag tror, att det varit klokt av finansministern, att han ej lagt mera på riksdagens bord än han gjort, ty detta kan vara tillräckligt för våra skattemyndigheter att smälta i första taget. Jag tror, att det är en god grund att bygga på framdeles, och har velat, att dessa ord följde med vid remissen till utskottet.

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Den av den siste talaren åberopade prästmannen hade nog ej rätt i sitt uttalande, att det liberala partiet vore emot en lösning av kommunal-skattefrågan. Vi inse och ha insett länge, att de nuvarande förhållandena på detta område äro ohållbara. De äro ohållbara på den grund, att lantmännen icke betala skatt för sin fulla inkomst utan endast efter en beräknad sådan. Men, mina herrar, vi skola icke under intrycket av de orättvisor, som nu råda på den kommunala beskattningens område, övergå till en annan orättvisa. Och jag fruktar för, att vi skulle komma in på en annan orättvisa, om vi utan ändring godkände det kungl. förslag, som här blivit framlagt. Jag ansluter mig till det kungl. förslaget, vad beträffar den kommunala inkomstskatten. Den drabbar lika all inkomst, vare sig denna kommer från jordbruk och kapital eller av arbete, och den är fullt rättvis. Jag är till

och med en varm anhängare av den kommunala progressiva inkomst- och förmögenhetsskatten, ty den lägger skattebördan hårdast på de axlar, som bäst kunna bära den, de höga inkomsterna och de stora förmögenheterna. Och genom de medel, som inflyta till kommunerna genom denna skatt, kommer också skatten för andra, mindre bärkraftiga skatteobjekt att lättas och däri ligger naturligtvis en verkan av mycket stor betydelse. Jag delar icke herr Lindmans mening att icke en del av denna progressivbeskattning skulle användas för utjämningsändamål. Jag tror icke, att någon fara ligger däri att låta de fattiga kommunerna få medel att på ett ordentligt sätt sköta skol- och fattigvårdsväsendet. För sådana statsändamål, som här äro i fråga, bör en utjämning ske. Jag ansluter mig också till det kungl. förslaget beträffande det skattefria avdraget, och bland de sakkunniga hade jag till och med velat gå längre, än förslaget visar. Jag hade nämligen önskat, att skattefria avdrag skulle utgått efter samma norm som vid statsskatten. Enligt förslaget utgår avdraget allenast med $\frac{3}{4}$ därav. Men om jag kan följa finansministern då han är inne på de nyssnämnda skatterna, skatter efter förmåga, så kan jag däremot icke följa honom, när han kommer in på den andra avdelningen, skatt efter intresse, en s. k. objekt- eller intressebeskattning. Denna beskattning kan vara lämplig i de stora kommunerna. En stor del av de inflytande skatterna utgår där till kommunens egen utveckling, och där ha vissa skatteobjekt intressen att bevaka, men i våra landskommuner, där skatten huvudsakligen går ut för att täcka sådana statsändamål som skola, fattigvård och kyrka, där lämpar sig ej intresseskatten. En kapitalist t. ex. med ett stort antal barn har vida större intresse av, att skolväsendet skötes väl, än en gammal ungar, som idkar jordbruk. Och jag tror, att en löntagare har lika stort intresse av att fattigvården ordnas väl i en kommun, som t. ex. en förmögen jordbrukare. Några särskilda intressen finnas icke beträffande skatter för statsändamål. De intresseskatter, som Kungl. Maj:t föreslår i den kungl. propositionen, är dels fastighetsskatt och dels näringskatt. Jag skall stanna ett ögonblick vid fastighetsskatten. Jag vågar påstå, att denna skatt är en dubbelbeskattning. Jag vet att finansministern har en annan uppfattning. Om en lantman t. ex. har i inkomst 6 % av sin fastighet, måste han då icke betala efter en inkomst av 12 %? Har han allenast 3 % på grund av höga räntor å skulder, ja då skall han betala skatt efter 9 %. I senare fallet erlägger han en skatt tre gånger så stor som en kapitalist med samma inkomst och i det förra fallet två gånger så mycket. Oförankomligt är således att jordbruksfastigheterna belastas med en tilläggsskatt. Och vilka äro de, som drabbas av denna tilläggsskatt? Naturligtvis blott de stora jordbrukarna vågar man påstå. Men jag vidhåller, att alla Sveriges jordbrukare drabbas av fastighetsskatten och Sveriges jordbrukare bestå av huvudsakligen småbrukare. Ett hundratusental sådana, som ha hus och en trädgårdstappa på mindre än ett halvt tunnland, 130,000, som ha ett jordbruk mellan $\frac{1}{2}$ tunnland och 4 tunnland, 214,000, som bruka åkerjord mellan 4 tunnland och 20 tunnland, och 95,000, som bruka

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts).

åkerjord mellan 20 tunnland och 100 tunnland. Icke någon av dem kan kallas för en stor jordbrukare. Deras hela antal går upp till 540,000 stycken. De stora jordbrukarna bestå av 5,400, som bruka en areal mellan 100 och 200 tunnland och 2,600, som bruka en areal över 200 tunnland. Vill finansministern komma åt de stora jordbrukarna skall jag gärna understödja honom. Detta kan ske genom en höjning av progressivskattens skala, men bör icke ske genom orättvis dubbelbeskattning som även drabbar småjordbrukarna.

Nu kommer naturligtvis herr statsrådet Nothin, som jag såg begära ordet efter mig, att säga, att fastighetsskatten verkar icke såsom dubbelbeskattning, och han kommer därvid sannolikt att hänvisa till tabellerna i den kungl. propositionen. Han kommer att säga, att det endast är de stora jordbrukarna, som få en ökad skatt, och att det av tabellerna framgår, att småbrukarna få mindre skatt än de hittills haft att betala. Möjligt att så blir fallet inom vissa kommuner, beroende på de förhöjda skattefria avdragen och den inkomst den progressiva skatten tillför kommunen, men sådan jämförelse bör man icke göra, en jämförelse mellan en beskattning efter ett utdömt system och ett nytt, nej man har att anställa jämförelser mellan olika skatteobjekt inom ramen av det kungl. förslaget. Och gör man det, kommer man ovillkorligen till det resultatet, att dessa småbrukare få en tilläggsskatt. I vad mån skattebeloppen utgå är beroende på behoven inom kommunen, och de äro varierande. När man talar om dubbelbeskattning, då betyder detta, att det ena skatteobjektet får sig pålagt ett större antal bevillnings- eller skattekröner, än ett annat skatteobjekt och därigenom får betala högre skatt för samma inkomst än andra; detta är dubbelbeskattning.

Jag skall be att få angiva ett exempel rörande en stor jordbrukare. Antag, att en sådan har en egendom på 200,000 kronor och en skuld på 100,000 kronor. Om vi nu förutsätta, att han har en inkomst, motsvarande 6 procent av detta kapital, så utgör denna 6,000 kronor. Han skall då betala skatt för 6,000 plus 12,000 kronor, motsvarande 6 % av fastighetens värde eller tillsammans för 18,000 kronor, d. v. s. efter 180 skattekröner. Han säljer denna egendom och får då igen sitt kapital på 100,000 kronor. Han placerar dessa penningar i värdepapper eller i en bank, och får härigenom fortfarande en inkomst av 6,000 kronor. Han bor kvar i kommunen och då beskattas han allenast för dessa 6,000 kronor och betalar skatt efter 60 skattekröner. Sålunda skulle han såsom jordägare i kommunen få betala skatt efter 3 gånger så många bevillningskröner som han, sedan som kapitalist behöver göra.

Om en arbetare t. ex. — jag intresserar mig icke så mycket för de stora jordbrukarna som för dem, som skapa sig egna hem — som samlat ihop ett kapital av 4,000 kronor med tanke på att han på gamla dar skall kunna skaffa sig en självständig ställning, placerar dessa sina penningar i en bank, och tillika har en sammanlagd inkomst av 2,000 kronor för år, varå medgives honom ett skatteavdrag för 1,200 kronor, erlägger han sålunda skatt för 800 kronor. Om

han åter köper sig ett bostadshus för 10,000 kronor med hjälp av statsbidrag, och vi antaga, att hans inkomst blir lika stor som förut eller att hans beskattningsbara inkomst uppgår till 800 kronor, så skall han dessutom erlägga skatt för en inkomst av 450 kronor, motsvarande $4\frac{1}{2}\%$ av husets värde, sålunda för $12\frac{1}{2}$ skattekröner. Om han i stället köper sig ett jordbruk för t. ex. 15,000 kronor och fortfarande har samma inkomst av sitt jordbruk och därå nedlagt arbete, så får han en tilläggsskatt för 900 kronor utgörande 6% av fastighetens värde, eller efter 9 skattekröner, och erlägger sålunda skatter för sammanlagt 17 skattekröner. Denne arbetare skulle alltså med samma inkomst som kapitalist beskattas efter 8 skattekröner, men om han köpte sig ett mindre hus skulle han beskattas efter $12\frac{1}{2}$ skattekröner och om han köpte ett eget hem skulle han beskattas efter 17 skattekröner. Säg mig sedan, mina herrar, att man icke genom det kungl. förslaget dubbelbeskattar dessa Sveriges små fastighetsägare och småbrukare? Det vore ett fullständigt misstag att påstå något dylikt. Och vilka äro dessa småbrukare? Jo, de äro vanliga kroppsarbetare och sådana kroppsarbetare, som utgöra kärnan av Sveriges folk, sådana som försakat och arbetat under årtionden just för att skaffa sig en oberoende ställning, sådana som äga en så stark kärlek till personlig frihet, att de söka undgå att komma under kommando av arbetsgivare eller arbetsförmän. Det är sådana personer man vill öka beskattningen för genom denna fastighetsskatt, och däri ligger, så vitt jag kan förstå, en orättvisa. Den kommunala beskattningen måste ändras dithän, att den orättvisa, som nu finnes, upphäves fortast möjligt, men man skall därför icke övergå till en dubbelbeskattning, som lägges på kärnan av vårt folk, den delen därav som arbetat och försakat mer än andra för att förskaffa sig en oberoende ställning.

Jag är övertygad, mina herrar, att när detta förslag kommer till utskottet, det kommer att underkastas en noggrann prövning, men jag har velat yttra mig redan nu om förslaget, och påpeka, huru omöjligt det är att anse detta förslag såsom rättvist. Med den kännedom, jag har om finansministern och hans medhjälpare, är jag övertygad, att dessa endast önska rättvisa, men jag vågar påstå, att de icke lyckats därutinnan.

Herr statsrådet N o t h i n: Herr talman, mina herrar! Mot det föreliggande förslaget hava rikets anmärkningar av i huvudsak tre slag. Dels har man förmenat, att Kungl. Maj:ts förslag icke blivit vederbörligen berett, dels har det gjorts gällande, att med hänsyn till de rådande förhållandena tidpunkten för en definitiv skattereform icke vore lämplig, och dels har man gjort vissa sakliga erinringar.

Jag vill då först taga upp frågan, huruvida förslaget blivit i vederbörlig ordning berett.

Förslaget upptager dels intressebeskattning genom fastighets-skatt och näringskatt dels ock skatt efter förmåga genom kommunal inkomstskatt och kommunal progressivskatt. Man har nu förmenat,

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

att detta förslag är något nytt och annat än de tidigare förslagen samt att det därför bort utställas till förnyat yttrande. Låt oss då se till vad de tidigare förslagen innehålla.

Det förslag, som landskamreraren G. V. Eiserman och f. d. kamrarrättsrådet E. von Wolcker på sin tid framlade, ansluter sig till principerna skatt efter intresse och skatt efter förmåga liksom departementsförslaget. För skatt efter intresse upptoges en fastighetsskatt, och en avkastningsskatt. Landéns förslag avser att tillgodose beskattningen efter intresse genom fastighetsskatt och en skatt på produktiv lös egendom. Den sista skatteformen är ju närmast att jämföra med en näringskatt. Kamrarrätten uttalar sig likaledes för beskattning efter intresse genom en fastighetsskatt och en näringskatt, lagd på avkastningen av näring vare sig jordbruks- eller annan näring.

I frågan om intressebeskattning av fast egendom ansluter sig sålunda Kungl. Maj:ts förslag fullständigt till de tidigare avgivna förslagen. Vad angår beskattning av näring, innehåller förslaget visserligen en del nyheter; däremot är det ingen nyhet i själva systemet, att en beskattning bör ske av näringar, och vad angår detaljbestämelseerna i denna del har förslaget varit ute på vederbörlig remiss.

Beträffande beskattningen efter förmåga skiljer sig Kungl. Maj:ts förslag i större grad från de tidigare förslagen. Eiserman och von Wolcker föreslog visserligen en progressiv inkomst- och förmögenhetsskatt, men den spelade en jämförelsevis mindre roll. Landéns förslag upptog en proportionell inkomstskatt men ingen progressiv skatt, och kamrarrätten föreslog också en proportionell inkomstskatt i bostadskommunen.

Vad är alltså det nya i Kungl. Maj:ts förslag? Jo, det är att man på åstadkommande av en beskattning efter förmåga lagt två skatteformer vid sidan av varandra. Orsaken är den, att man icke velat tillnäta intresse- eller objektsbeskattningen så stor betydelse som stått i tidigare förslag. För att kunna lägga större skatt efter förmåga men på samma gång tillgodose de olika kommunernas skattebehov har man måst göra denna uppdelning. Men den proportionella inkomstskatt, som Kungl. Maj:ts förslag upptager, ansluter sig i allt väsentligt till det förslag, som Landén på sin tid framställde och som varit uppställt till vederbörandes yttrande. Den progressiva skatten har ju i viss mån en motsvarighet i Eisermans och von Wolckers förslag. Den grundar sig för övrigt på taxeringen till den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten; det är egentligen själva skatteskalen, som är ny. Just i fråga om beskattningen efter förmåga, där förslaget mest avviker från de tidigare yttrandena, har emellertid uttalats anslutning härtill, åtminstone vad den progressiva skatten angår, i det förslag, som herr Edén nyss skisserade här i kamraren.

Herr Edén framhöll, att Kungl. Maj:ts förslag, borde ånyo utremitteras i sin helhet, så att man finge de sakkunniga myndigheternas yttranden däröver. Samtidigt framhöll emellertid herr Edén, att den egentliga stridsfrågan är fastighetsskatten. Men vill man ha de

statliga myndigheternas yttranden, så är det väl meningen, att man skall följa desamma, och vad angår frågan om det riktiga i en särskild fastighetsskatt, har mig veterligen bland dessa myndigheter, länsstyrelser och kammarrätten, icke förekommit någon olika mening. Det har, såvitt jag nu kan erinra mig, endast varit en länsstyrelse, som uttalat en viss tveksamhet i denna fråga.

Beträffande arbetet inom finansdepartementet och det sätt, varpå det bedrivits, gjorde herr Edén också vissa uttalanden.

Det är visserligen sant, att arbetet utförts på jämförelsevis kort tid, men jag bestrider, att man därför gjort sig skyldig till bristande noggrannhet och omsorg. Det framhölls, att av de sex tillkallade sakkunniga det egentligen var endast en, som stod bakom Kungl. Maj:ts förslag, och att de andra i mer eller mindre mån voro skiljaktiga. Jag vill emellertid nämna, att då under augusti 1919 förslagens principer diskuterades och det gällde att uppgöra konturerna för det förslag, som skulle framläggas, så voro fem ledamöter ense om att man borde anordna beskattningen dels efter intresse och dels efter förmåga; och dessa ledamöter voro också ense därom, att beskattning efter intresse borde ske dels genom en fastighetsskatt och dels genom en näringskatt.

Det har vidare framhållits, att det ekonomiska läget vore sådant, att man icke nu skulle binda sig vid ett definitivt förslag. Man förbiser emellertid därvid, att vid en skattelagstiftning, möta två uppgifter; den ena är att finna de skatteformer, genom vilka man kan på bästa möjliga sätt åstadkomma en rättvis beskattning, och den andra är att avväga repartitionstalen; det är dessa tal, som i sista hand bestämma, huru skattetrycket skall läggas. Att vid sidan av de i Kungl. Maj:ts proposition upptagna skatteformerna, fastighetsskatt, näringskatt och skatt efter förmåga, skulle kunna behövas jämväl andra skatteformer, tror jag ej. Däremot är det sant, att på grund av rådande ovissa ekonomiska förhållanden frågan om repartitionstalen kan behöva tagas under förnyat övervägande senare. Men därom har finansministern också sagt i den kungl. propositionen, att, sedan man vunnit erfarenhet om, huru de föreslagna repartitionstalen verkade i praktiken, desamma torde böra av statsmakterna upptagas till förnyad prövning.

Jag tror icke, att det förhåller sig så, som herr Edén antydde, att man skulle lägga för hård skatt på jordbruket genom att stödja sig på provtaxeringsresultatet från 1917 och 1918. Statistiken visar, att jordbruket har kommit att bära en allt mindre procentuell del av landets kommunalskatter. Inkomsterna hava, sedan provtaxeringen verkställdes, visserligen stigit, men måhända mera för löntagare; i vad mån de kommit att stiga för jordbrukare, det kan jag ej nu yttra mig om, men jag tror, att, om det skall visa sig någon förskjutning, så blir det snarare i den riktning, att inkomsttagarna få i fortsättningen bära en procentuellt större del av kommunalskatten genom detta system, än vad som utvisats av provtaxeringens resultat.

Man har gjort åtskilliga erinringar i sak mot det föreliggande förslaget. Herr vice talmannen bestred nyss, att intresseprincipen

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

över huvud taget borde komma till tillämpning. Men han har själv ansett sig icke kunna undgå en intresse- eller objektbeskattning — hur man nu vill kalla den, det betyder mindre, men saken är densamma — då han föreslagit, att inkomst av fast egendom icke får beräknas understiga viss minimiprocent av fastighetens taxeringsvärde.

Beträffande beskattningen av fastigheter har man förmenat, att jordbruket skulle drabbas för hårt genom det föreslagna systemet, och att detta skulle medföra en dubbelbeskattning. En orättvisa i systemet skall väl visa sig, antingen så, att man icke skipar rättvisa emellan jordbrukarna inbördes, eller ock så, att man lägger för tung skatt på jordbruket över huvud taget. Om vi då först taga under överbägande i vad mån man åstadkommer en rättvis beskattning mellan jordbrukarna inbördes, så skall jag icke, som herr vice talmannen ifrågasatte, göra någon jämförelse mellan vad som nu gäller och vad som skulle gälla enligt propositionen. Men jag skall göra en jämförelse mellan det förslag, som regeringen framlagt, och det förslag, som nyss antyddes av herr Edén. Genom regeringens förslag skulle visserligen alla jordbrukare få betala intresseskatt, men därjämte skulle man taga hänsyn till jordbrukarnas olika skatteförmåga; den, som har mindre nettoinkomst av sin fastighet, skulle också få betala mindre inkomsskatt. Enligt det system däremot, som herr Edén nyss skisserade, skulle man i viss mån taga hänsyn till skatteförmågan, nämligen om inkomsten av jordbruket är så stor, att, sedan jordbrukaren fått åtnjuta alla vederbörliga avdrag, inkomsten ändock överstiger sex procent av fastighetens värde. Men i den mån som inkomsten icke överstiger dessa sex procent eller icke uppgår därtill, tages ingen hänsyn alls till skatteförmågan. Den, som har sitt hemman intecknat upp över skorstenarna, får betala skatt efter sex procent lika väl som den, som är ekonomiskt bättre ställd. Nu gjorde herr Edén den erinran, att en sådan skattskyldighet föreligger även enligt kungl. förslaget, men därvid förbisågs, att genom detta förslag antalet skattekonor kommer att bli betydligt större än enligt det av herr Edén angivna. Utdebiteringen per skattekrona blir sålunda i regel väsentligt mindre, och detta åstadkommer, att just den fattigaste jordbrukaren, den som har minsta nettoinkomsten och därför såväl enligt regeringens förslag som enligt herr Edéns förslag får skatta endast för sex procent på taxeringsvärdet, han får enligt regeringens förslag lägre skatt, därför att utdebiteringen per skattekrona blir mindre.

Jag skall nu övergå till frågan, huruvida Kungl. Maj:ts förslag lägger för tung beskattning över huvud taget på jordbruket. Jag skall då be att få nämna några siffror angående vad jordbruket har att bära i procent av landets kommunalskatter. Om man då först ser på landskommunerna, så hade jordbruket 1895 att bära 54.5 procent av samtliga kommunalutskylder. 1900 hade siffran sjunkit till 44.1 och 1905 till 39.8 %; 1911 var siffran nere i 36.1 % och sedan har den gått längre och längre ned. 1917 utgingo av jordbruksfastigheterna 23.8 % och 1920 skall av dem utgå 16.8 % av landsbygdens kommunalutskylder. Härvid är det att ihågkomma, att mellan sistnämnda båda tidpunkter det varit allmän fastighetstaxering, varigenom jord-

bruksfastigheternas taxeringsvärde väsentligt höjts. Men detta för- *Vid remiss av*
 mätte ändock icke att flytta jordbruket upp, så att det fick samma *propositionen*
 procentuella börda som förut. *nr 191.*

(Forts.)

Genom Kungl. Maj:ts förslag skulle visserligen i åtskilliga kommuner jordbruket få en tyngre börda än nu, men endast i en enda kommun, nämligen Långbro socken, skulle den procentuella förskjutningen bli så hög, så att den överstiger den sänkning i jordbrukets skattebörda för hela landet sett, som skett från 1917 till 1920. Beträffande nämnda kommun beror den ökade börda, som fastigheterna få bära, icke på den s. k. dubbelbeskattningen, utan därpå, att det tillkommit åtskilliga nya skatteobjekt, som förut varit undantagna från beskattning, nämligen statens verkstäder utanför Örebro. Om man ser på hela rikets kommunalskatter, så hade jordbruket år 1917 att bära nio procent och 1918, för vilket år 1917 års taxering till beviljning ligger till grund, 6 1/2 procent. 1920 har jordbruket, oaktat den nya fastighetstaxeringen, icke att bära mera än 6,7 procent, alltså ett ungefär oförändrat procenttal.

Herr Edén talade om dubbelbeskattning. Ja, det var nu först och främst en något olika definition mot vad som brukar lämnas på dubbelbeskattning. Med detta begrepp brukar man förstå, att det är samma skattekölla, som beskattas två gånger, men icke att det är samma person, som får betala skatt två gånger. Emellertid upptager, såvitt jag förstår, det förslag, som herr Edén skisserade, just en verklig dubbelbeskattning. Enligt detta förslag skulle nämligen jordbrukarna få betala inkomstskatt för hela sin inkomst, men det antydes ej, att skogsaccisen skulle borttagas. Skogsaccisen är visserligen icke en skatt på inkomst men på avkastning och det kan väl även sägas, att det är avverkaren, icke ägaren, som betalar skatten. Men det är väl känt, att köpeskillingen, då skog försäljes, bestämmas med hänsyn till denna avverkarens skyldighet att betala skatt. Jag skall nämna ett par siffror — jag har tyvärr ej tillgängliga uppgifter från mer än tre socknar, ty man har ännu icke hunnit med fullständiga beräkningar — som visa vad jordbruket skulle bära procentuellt av den kommunala beskattningen efter departementets förslag och efter herr Edéns förslag. Den ena socknen är Simonstorp, en mera skogsrik kommun. Där bära nu jordbruksfastigheterna 64,3 procent av alla socknens kommunalutskylder. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle de bära 84,4 procent och enligt herr Edéns förslag skulle, så vitt de preliminära beräkningarna giva vid handen, på jordbruksfastigheterna komma 87,3 procent, alltså mer än enligt Kungl. Maj:ts förslag. I Kråksmåla, en annan skogssocken, bär nu jordbruket 49,8 procent. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle det få bära 45,9 och enligt herr Edéns förslag 53,5 av alla skatter, alltså fortfarande en skärpning för jordbruksfastigheterna genom den verkliga dubbelbeskattning, som herr Edéns förslag innebär.

Även i fråga om näringsskatten har det uttalats betänkligheter. Teoretici torde emellertid i allmänhet vara för en näringsskatt. Kammarrätten, som haft särskilt att yttra sig om de i Kungl. Maj:ts förslag upptagna bestämmelserna i ämnet, börjar sitt utlåtande med att förklara: »ur teoretisk synpunkt funne kammarrätten den sålunda an-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

givna grundvalen för en näringssskatt icke lämna rum för anmärkningar. Givetvis borde en kombination av nyssnämnda faktorer — det är de tre faktorer, som ingå i det kungl. förslaget — »lämna ett mera fullständigt och tillförlitligt uttryck för näringsverksamhetens intressegemenskap med kommunen än vad avkastningen ensam förmådde.»

Vad angår frågan huruvida Kungl. Maj:ts förslag skulle bli för svårt att tillämpa i praktiken, ber jag att få återgiva ett uttalande, som gjorts av f. d. kammarrättsrådet von Wolcker. Det är med hans tillstånd som jag återger uttalandet, och jag anser mig kunna göra detta, eftersom jag icke själv skrivit den delen av kommunalskattelagen. Herr von Wolcker yttrar sig så: »Beträffande den kommunala näringssskatten finner jag förslaget synnerligen väl både avfattet och motiverat och ber att få uttrycka min livligaste beundran för den lätthänhet, varmed där mötandes vanskligheter övervunnits.»

Vad angår frågan, att kammarrätten skulle ha haft åtskilliga erinringar att göra, är att märka, att många av dessa erinringar just blivit iakttagna i det kungl. förslaget. Omarbetningen har hela tiden skett under samråd med den ledamot av kammarrätten, som där föredrog det dit remitterade förslaget.

Herr Edén talade om, att fastighetsskatten och näringssskatten skulle övervältas på löntagarna, och han hyste betänkligheter mot förslaget ur den synpunkten. Men vore det så, förstår jag sannerligen icke, varför fastighetsägare och näringsidkare äro så rädda för dessa skatter, om de i allt fall icke få vidkännas dem till slutet.

Beträffande beskattningen efter förmåga genom kommunal inkomstskatt och progressiv skatt kanske jag icke skall upptaga kammararens tid med att tala därom. Principen är ju i stort sett erkänd av flera av de föregående talarna.

Det har uttalats, att kommunalskattefrågan icke nu borde företagas till slutlig prövning, utan att man borde söka en provisorisk lösning. Innan man bestämmer sig för att förkasta det förslag, som nu föreligger utarbetat, skall man väl tänka sig, att man har något annat att välja på, men det har icke från något håll mig veterligen angivits, hur kommunalskattefrågan borde slutligen lösas på annat sätt. Det har framlagts ett provisorium, men man har icke velat säga, att detta skulle bli den slutliga lösningen, och jag tror icke heller, att det skulle lämpa sig att läggas till grund för en slutlig lösning. Den ojämnhet, som det liberala förslaget åstadkommer mellan fastighetsägarna inbördes, måste resultera antingen däri, att man lägger på en objektskatt för alla fastighetsägare — man kan nämligen icke ha en sådan för en del men ej för andra fastighetsägare — eller också helt och hållet släpper efter objektskatten för alla fastighetsägare. Gör man det senare, kommer utdebiteringen i de olika kommunerna på varje skattekrone att stiga i avsevärd grad. På grundval av provtaxeringsresultatet har man gjort beräkningar över, vad utdebiteringen skulle uppgå till i de olika kommunerna, om man lade beskattningen uteslutande efter förmåga, och det har då visat sig, att utdebiteringen per skattekrone skulle stiga i Kuddby socken från 10 kr. till 16: 45, i en annan socken från 7: 60 till 16: 59 och i en tredje

från 4: 83 till 9: 06. Det är sant, att jag här uttagit de mest markanta exemplen, men man måste komma ihåg, att provtaxeringen gjordes 1918, då det var jämförelsevis goda konjunkturer för jordbrukarna. Vad man skulle komma till för resultat med en beskattning enbart på inkomstbeskattningens grund vid nedåtgående konjunkturer, kan man lätt tänka sig.

Det är klart, att det föreliggande förslaget lämnar rum för anmärkningar, och det erkännes villigt, att det kan vara detaljer, som behöva omarbetas, men det har aldrig från finansministerns sida varit något motstånd mot saklig diskussion, och det kommer heller icke att bli något motstånd mot en sådan diskussion om detaljer i förslaget eller om hur man skall ordna frågan på lämpligaste sätt. Jag tror, att det för hela frågan vore olyckligt, om det skulle uppstå partistrider om densamma. Jag tror också, att, när förslaget kommer till utskottet, delsamma skall ägnas en verkligt ingående saklig behandling, och att omdömet därvid skall bli ett annat än det, som kommit fram i pressen på sista tiden.

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Ramsta: Herr vice talman! I den kungl. propositionen lämnas en fullständig redogörelse för de yttranden, som inkommit från länsstyrelser och hushållningssällskap i anledning av Eisermans och von Wolckers förslag till kommunalskattelagstiftning. Vid granskningen av de skatteprinciper, som lagts till grund för denna lagstiftning, har intresseprincipen framhävts ganska starkt, och i de yttranden, som avgivits av länsstyrelser och hushållningssällskap, har också på det skarpaste betonats, att intresseprincipen måste få en avgörande betydelse vid utformningen av den nya kommunalskattelagstiftningen. Konungens befallningshavande i Södermanlands län säger, att denna princip icke blivit tillräckligt beaktad och följdriktigt genomförd i förslaget o. s. v. Man kan utläsa av dessa yttranden, att enligt ifrågavarande myndigheters mening det endast skulle vara fastighetsägarna, som ha ett särskilt intresse av en del av kommunens anordningar för det allmänna bästa. Det visar, att länsstyrelserna och hushållningssällskapen verkligen icke tänkt igenom denna fråga helt och hållet, ty deras uppfattning står uppenbart i strid med den mening, som förfäktas av sakkunniga skriftställare på området, exempelvis i Tyskland. Där anser man, att när det gäller utgifter för låt oss säga folkskolan, anknyter sig intresseprincipen icke till fastighetsägarna utan till de personer, som ha barn, vilka åtnjuta undervisning. Detta är för övrigt helt naturligt, och utformar man intresseprincipen på detta fullt riktiga sätt, kan vem som helst vara med om, att det finns vissa grupper inom samhället, som ha speciellt intresse av, att skolor, kyrkor och fattigvård upprätthållas. Då statsrådet Nothin, som utarbetat detta förslag, höll föredrag i ämnet för liberala partiet, medgav han också, att intresseprincipen

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

icke kunde vidhållas beträffande fastighetsägare, när det gällde utgifter för nyssnämnda ändamål. Jag vill vidare erinra, att då man velat klargöra innebörden av intresseprincipen, har det anförts sådana exempel som att en kommun anslår medel till en enskild järnväg, som drages fram genom densamma. Det blir då ett påvisbart intresse för fastighetsägarna, alldenstund deras fastigheter stiga i pris. Detsamma blir förhållandet i en stad, där man gör en hamnanläggning, drar fram nya gator o. s. v. Då finansministern i den kungl. propositionen talar om intresseprincipen, yttrar han sig också på följande sätt å sid. 253: »De förslag till bestämmelser rörande den kommunala beskattningen, vilka jag i enlighet med ovan framhållna synpunkter låtit utarbета, innefatta emellertid icke ett slutligt utformande av det skisserade skattesystemet, så till vida som frågan om kommunernas rätt att uppbära avgifter icke berörs. Visserligen har inom finansdepartementet varit under övertvägande ett av kommunala nybildningskommittén den 12 december 1917 avgivet betänkande innefattande, bland annat, förslag till lag om särskild bidragsskyldighet för gatuhållning m. m. i vissa samhällen. Kammarrätten, vars yttrande över detta förslag infordrats, har emellertid, under erinran, bland annat, att 1916 års stadsplanekommitté upptagit förevarande spörsmål till behandling och därvid ifrågasatt att i stadsplanelagen intaga bestämmelser om gatas anläggning och underhåll samt renhållning och belysning, icke ansett sig böra ingå på närmare granskning av lagtexten. Då kommunernas rätt att upptaga avgifter — jag avser här icke de fall, där kommunen genom något sitt affärdrivande verk uppbär betalning för leverans av elektrisk energi, gas, vatten m. m., utan endast de fall, då avgifterna avse att täcka utgifter för ändamål, som eljest skulle bekostas med skattemedel — väl i huvudsak torde komma att begränsas till ovan antydda fall och det vid sådant förhållande synts mig lämpligast att icke föregripa stadsplanekommitténs blivande förslag, har jag funnit det vara lämpligast, att denna fråga får tills vidare anstå. Väl är det sant, att för ett riktigt avvägande av de repartitionstal, efter vilka de allmänna skatterna skola deltaga i täckandet av kommunens utgifter, i viss mån erfordras ett ståndpunktstagande till frågan, hur stor del av dessa utgifter, som skall täckas genom avgifter. Ju större betydelse avgifterna erhålla i systemet, desto mindre belopp böra uttagas genom den egentliga intressebeskattningen.»

Alltså är meningen, att där ett särskilt intresse kan påvisas, bör detta intresse beskattas genom särskilda avgifter. Det är precis detsamma, som herr vice talmannen sagt i sin reservation, när han talar om intressebeskattningen i Tyskland, vilken går under namnet »Gebühren».

Herr finansministern yttrar vidare på sid. 237: »Ehuru jag sålunda ansluter mig till den uppfattningen, att i den kommunala beskattningen intresseprincipen bör vinna beaktande, kan jag dock icke tillerkänna intressebeskattningen sådan avgörande betydelse,

som man ofta å sakkunnigt håll velat göra. En väsentlig del, under mer normala förhållanden huvuddelen, av de normala utgifterna, bör enligt min mening alltid täckas genom skatter efter förmåga.»

Det synes härav framgå, att finansministern framdeles tänker framlägga förslag till lagstiftning, som tar ut skatt på särskilda förmåner i enlighet med Gebühursystemet. Man försår då, att finansministern icke vill fasthålla vid intresseprincipen, när det gäller skola, fattigvård och kyrka. Nu är förhållandet det, att i landskommunerna huvudparten av utgiftsbehoven hänför sig just till dessa ändamål, beträffande vilka vi kunna vara ense om, att de icke utgöra något särskilt intresse för fastighetsägarna inom kommunen.

Jag skall nu med några exempel visa, hur tungt det här föreliggande förslaget drabbar en del fastighetsägare. Jag antar sålunda, att en arbetare köpt ett hus för 20,000 kr. för lånta medel, och att hans arbetsinkomst är 3,600 kr. Enligt förslaget skall han betala en fastighetsskatt för 20,000 kr. efter 4 ½ % eller för en beräknad inkomst av 900 kr. Värdet av hyresfri bostad upptages som särskild inkomst, men jag förutsätter i detta fall, att skuldräntan och värdet av den fria bostaden taga ut varandra. Det kan också hända, att taxeringsnämnden kommer att uppskatta värdet av hyresfri bostad högre än skuldräntan, och i så fall kommer denna skillnad även att bli föremål för beskattning. Sålunda tillkommer ett belopp av 900 kronor. Arbetsinkomsten utgör 3,600 kronor. Jag förutsätter nu, att han får ett familje- och ortsavdrag på 1,200 kronor och alltså skattar för ett beskattningsbart belopp av 3,300 kronor. Med en utdebitering av 6 kronor per bevillningskrona får han 198 kronor att erlægga i skatt.

Nu har denna person en kamrat, som tjänar precis lika mycket och har lika stor familj, men icke äger egen fastighet. Denne behöver endast skatta för ett belopp av 2,400 kronor och får sålunda i skatt 144 kronor — han får nämligen samma avdrag som den andre, då inkomsten, 3,600 kronor, är lika stor — och erlägger i skatt 54 kronor mindre än den förra.

I verkligheten kan relationen ställa sig ändå ofördelaktigare än i det exempel jag nu uppgav, nämligen för den händelse taxeringsnämnden, som jag nyss sade, uppskattar värdet av hyresfri bostad till högre belopp än skuldräntan, och dessa fall kan man tänka sig bli ganska talrika. För oss jordbrukare kommer det enligt förslaget att ställa sig ganska ogynnsamt, såsom jag med ett par exempel ber att få visa.

Vi ha en person, som vi kunna kalla Andersson, han är invalid och kan icke längre arbeta själv, ehuru han varit jordbrukare. Hela hans förmögenhet består av 20,000 kronor och för denna har han köpt sig en gård utan skog. Till uppsättningen, lösöret m. m. har han använt lånta medel. Enligt nuvarande bevillningsförordning skulle han få en skatt å 96 kronor, efter en utdebitering av 8 kronor pr bevillningskrona. Oaktat han har skuldräntor att betala deklarerar

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av propositionen nr 191. (Forts.) han för en nettoinkomst i och för statsbeskattning, jämt 1,200 kr. med frånräknande av förmögenhetsdelen. Vilken skatt måste han nu erlägga enligt herr finansministerns förslag? Antag först, att utdebiteringen sjunkit från 8 kronor till 6 kronor pr bevillningskrona, en sänkning alltså av 2 kronor, som efter vad de verkställda provtaxeringarna ge vid handen kommer att inträffa. Nettoinkomsten är 1,200 kronor och 6 % av taxeringsvärdet är också 1,200 kronor, summa inkomst sålunda 2,400 kronor. Andersson är ogift och bor på en ort, som faller under ortsgrupp 1, varför han får ett avdrag å 450 kronor. Han skattar sålunda för ett belopp av 1,950 kronor, 19,5 bevillningskronor. Efter en utdebitering av 6 kronor pr bevillningskrona blir skatten 117 kronor.

Han har en kamrat, som är föremål för samma olycksöde, att vara invalid. Han äger likaledes en förmögenhet på 20,000 kronor. I stället för att därför köpa en gård lånar han ut sina pengar mot 6 % ränta. Han får samma avdrag som den förste, 450 kronor och skattar allenast för ett belopp av 750 kronor. Skatten blir följaktligen här 45 kronor. Som synes: den som köpte en egendom får 117 kronor och den som satte in sina pengar på bank får 45 kronor i skatt.

Jag tager ett annat exempel, det är hämtat från en av kammarledamöternas deklARATIONER i och för statsbeskattning. Det gäller här en småbrukare, som driver ett ganska intensivt småbruk, men som inte fått hela sin inkomst under året av jorden. Han har genom sitt arbete fått mycket animaliska produkter till försäljning och kom så till en nettoinkomst per tunnland av 532 kronor. Hans gård om 30 tunnland är taxerad till 12,000 kronor. Efter en utdebitering av 22 kronor per bevillningskrona betalar han en kommunalskatt av 158:40. Han deklarerar i år till staten för en inkomst med frånräknande av förmögenhetsdelen av 4,270 kronor. Nu skulle till denna inkomst läggas 6 % av taxeringsvärdet, 12,000 kronor, sålunda 720 kronor. Han har inga barn och får i avdrag endast 600 kronor. Det beskattningsbara beloppet blir därför 4,390 kronor, för vilken inkomst han skall erlägga skatt. Jag utgår nu ifrån, att utdebiteringen i kommunen är 22 kronor pr bevillningskrona och att den kommer att sjunka till 15 kronor pr bevillningskrona. Detta kommer den icke att göra i annat fall än att kommunen får ett avsevärt bidrag av utjämningsfonden; vi antaga åtminstone att ett sådant bidrag lämnas. Men oaktat jag tager i beräkning ett sådant hopp som från 22 till 15 kronor pr bevillningskrona får personen i fråga en skatt av 658:50, vilket gör pr tunnland räknat 22 kronor. Nu kommer skatten emellertid att i verkligheten bli mycket högre, ty enligt förslaget skall omtaxering av egendomarna ske och det står tydligt utsagt i lagtexten att man därvid skall följa saluvärde. Om i ett särskilt fall saluvärdet på grund av speciella omständigheter är för högt och därför icke kan följas, skall detta antecknas i protokollet — så noga är man i detta avseende. Jag frågade mannen hur mycket egendomen var värd. Jo, sade han, det finnes skog på egendomen för 10,000 kronor, så att jag icke vill sälja gården under ett belopp

av 30,000 kronor. Vi skola nu icke sätta en högre siffra än 20,000 kronor för att vara på den säkra sidan. Inkomsten kommer sålunda att ökas med 480 kronor, som skola läggas till det egentliga inkomstbeloppet, och skatten beräknas för en inkomst av 4,870 kronor, efter en debitering av 15 kronor pr bevillningskrona. Det blir följaktligen här en summa av 730:50 eller cirka 24 kronor pr tunnland i kommunalskatt, och detta för en småbrukare, som visat sig äga förmåga att komma till så vackert resultat ifråga om frambringande av animaliska produkter, att han kommit upp till en så hög siffra som 20,000 kronor. Det borde i stället vara skäl att premiera en sådan person, som kunnat å en så liten jordareal få fram ett sådant resultat. Det blir faktiskt för en dylik jordägare enligt förslaget's åskädning snarast ett arrende av egendomen.

Jag skulle vilja framställa en hel del anmärkningar mot förslaget. Först skulle jag vilja taga upp till bemötande några av den föregående ärade talarens, statsrådets Nothins påstående. Herr statsrådet Nothin framhöll, att den hårt skuldbelastade fastighetsägaren dock får billigare skatt enligt regeringens förslag än efter den av förre statsministern, herr Edén, gjorda skisseringen, detta på grund utav att utdebiteringen pr bevillningskrona kommer att sjunka. Men, herr statsrådet Nothin, finns det icke något annat, som kommer att upphäva just denna sänkning av antal bevillningskronor? Jo, denna nytaxering av egendomar, som kommer att ske. I stället för att räkna med jämförelsetal av 6 % å det nuvarande taxeringsvärdet få vi i framtiden räkna med kanske 12 % beroende på att vi ju i detta fall måste följa saluvärdet å egendomarna. Det blir sålunda enligt regeringens förslag en verklig förskjutning till jordbrukarnas nackdel.

Herr statsrådet Nothin gjorde så en del jämförelser mellan regeringens och det liberala partiets förslag. Han påstod, att det Edénska förslaget i vissa fall skulle införa en dubbelbeskattning, och detta just under den förutsättningen, att detta förslag, samtidigt som det genomför inkomstbeskattning på skogsbeskattningen, också skulle behålla den skogsaccis som vi för närvarande ha. Detta må i och för sig vara riktigt men jag kan dock icke i förra statsministerns anförande få fram något som tydde på, att han önskade behålla denna skogsaccis. Jag fömodar, att, när förslaget blir fullständigt utformat, det icke kommer att ifrågasättas sådan dubbelbeskattning, och då bortfaller verkan av hela denna jämförelse mellan det Edénska förslaget och regeringsförslaget på denna punkt.

Herr finansministern hade ett yttrande, som jag också antecknade. Han sade, att icke behöva ni jordbrukare vara så rädda för förslaget, icke behöva ni frukta för att det skall medföra rentav en katastrof. Ty komma jordbrukets konjunkturer att gå ned, så att det icke lämnar någon vinst, blir det ju ingen beskattning, då det ju icke finnes någonting att taga i anspråk därför. Men är det så alldeles säkert, att herr finansministerns påståenden härom hålla streck? Det tror jag icke. Ty för det första, som jag nyss sagt, får man taga hänsyn till den fataliteten, att i stället för som nu betala skatt efter 6 % får man framdeles betala efter 12 % av det

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

nuvarande taxeringsvärdet. Och vad detta skulle betyda under nedåtgående konjunkturer för jordbruket, kunna herrarna lätt räkna ut. Skatterna skulle då drabba oss jordbrukare dubbelt hårdare än under nuvarande omständigheter, enär det icke finnes egendom, som kan bidra till skattebetalningen, det är alldeles tydligt. För det andra vill jag påstå, att det kommer att bli ofantligt svårt för småbrukare, som icke föra räkenskaper, att inför taxeringsmyndigheten konstatera, att de icke haft någon vinst på sin egendom. Taxeringsnämnderna, sammansatta som de äro på den allmänna rösträttens grund, och varuti arbetarna äro tillräckligt representerade, komma att säga: ni har i alla fall som jordbrukare levat på eder egendom, ni skall betala skatt för den hyresfria bostaden, som är värd så och så mycket, ni skall betala skatt för edert bränsle och ni skall beskattas jämväl för egna produkter använda i hushållet. Och allt detta är kanske icke värt hälften av vad man uppskattar det till. Ty det förhåller sig så, mina herrar, att för de jordbrukare, som t. ex. lämna sin sötmjolk till mejerierna och taga tillbaka skummjölken för sin egen räkning, som över huvud mest leva av bröd och potatis och sill, gå dessa förmåner, som de erhålla för hushållet från sina egna gårdar, icke upp till stora summor. Jag har fört fullständiga räkenskaper före kriget, och jag har suttit i en taxeringsnämnd i ett tiotal år, men jag har i avseende å värdet av de egna produkterna till hushållet icke kommit upp till högre summa än ungefär 25 öre pr dag och person. Jag påstår alltså, att det kommer att bli ofantligt svårt för småbrukarna att påvisa att de haft förluster under ett år, ty taxeringsnämnderna komma säkerligen att även under nedåtgående konjunkturer antaga att de haft en viss vinst och beskatta dem för denna. Och så skulle det med regeringens förslag dock bli en dubbelbeskattning, i många fall en tredubbel beskattning.

Jag får för min del säga, att när jag läste propositionen — de verkliga repartitionstalen stå ju icke i den stora propositionen utan i en särskild proposition — och jag därvid fann, att det var alternativ 1, vilket herr statsrådet Nothin behandlade i sitt första utkast, skulle komma till användning, blev jag verkligen häpen. Ty jag hade tänkt mig, att man åtminstone borde ha tillämpat alternativ 3. När vi alltså hava att räkna med, att man kommer att utgå från 6 % av det nuvarande taxeringsvärdet med utsikt till att taxeringsnämnderna komma att självmant, av sin egen maktfullkomlighet höja intressebeskattningen kanske dubbelt, då synes mig en sådan situation föreligga, i vilken Sveriges jordbrukarerepresentanter i riksdagen icke kunna gå med på den föreslagna beskattningen av jordbruket — det vore absolut omöjligt.

Ja, mina herrar! Jag har icke så mycket att tillägga, jag har sagt det mesta jag ville vid detta tillfälle framhålla. Jag skall endast yttra några ord om möjligheten för taxeringsnämnderna att verkligen fullfölja taxeringen enligt de direktiv, som regeringspropositionen lämnar. Jag har som sagt varit taxeringsnämndsordförande och suttit som medlem i taxeringsnämnd i många år, men när jag

försökte att sätta mig in i skatteförslaget och särskilt i bestämmelserna om näringssskattekapitalets beräkning, då fick jag icke, det får jag lov att säga, klart för mig vad som menades i första kastet. Jag har så småningom försökt att med mödosamt arbete få fram innebörden i förslaget, och jag skall roa mig med att läsa upp för herrarna, hur man skall gå till väga vid en sådan beräkning av näringssskattekapitalet.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Först skall man bestämma, *vilken* rörelse och näring, som skall erläggas näringssskatt. Redan den frågan kan i många fall vara mycket kvistig. Då det gäller de s. k. fria yrkena, såsom advokatverksamhet, läkarpraktik m. m., stadgas det nämligen endast i förslaget, att, om yrkesutövaren själv utför det huvudsakliga arbetet, är verksamheten icke att anse såsom näring. Men använder man minst två biträden, anses han utöva skattepliktig näring. En läkare t. ex., som har två biträden, skall betala näringssskatt, om han utför operationer på egen klinik, varemot en läkare i Stockholm, som utför sina operationer i Sofiahemmet, blir befriad. Samma är förhållandet med en barnmorska, som hyr rum för sitt yrke, och kanske har en sjuksköterska hos sig och tager emot sina patienter där: hon måste betala näringssskatt; en annan barnmorska återigen icke. Som sagt: redan frågan vem som skall betala näringssskatt eller icke vållar vissa svårigheter att besvara.

Men vidare: spørsmålet, *hur* näringssskattebeloppet skall beräknas, är formligen en kuggfråga.

Först skall man taga reda på den s. k. näringssskattepliktiga förmögenheten. Härvid medräknas ej värdet av i näringen använd fastighet, ty denna blir ju beskattad genom fastighetsskatten, men värdet av alla maskiner och inventarier jämte råvaror och färdiga produkter, kontant rörelsekapital och utelöpande fordringar skola ingå i den skattepliktiga förmögenheten.

Har idkaren av rörelsen skuld för hela detta belopp eller någon del därav, får sådan skuld ej avräknas till högre belopp än det i förmögenheten inräknade värdet av kontanta medel, värdepapper och utelöpande fordringar, ävenså i rörelsen inestående del av årets vinst — även detta medför åtskilliga subtraktioner och additioner osv. — överskjutande skuld får ej avdragas.

Nu skall jag taga några exempel. Vi antaga, att vid en möbelfabrik den skattepliktiga förmögenheten uppgår till 100,000 kr. Nästa steg gäller att få reda på meravkastningens kapitalvärde. Jag följer då deklarationen till statsbeskattningen, tager den deklarerade inkomstsumman och höjer densamma med vad som vid beräkningen avdragits i avlöning till arbetsledningen, samt i fall deklaranter hyr i rörelsen använd lös egendom eller arrenderar lokalerna för rörelsen, skall den del av hyran eller arrendet, som överstiger skälig avskrivning å värdet av den lösa egendomen eller skälig hyra för fastigheten, även tilläggas den deklarerade inkomsten.

Den så förhöjda inkomstsumman, som vi i exemplet beräkna till 30 000 kr., skall minskas med sex procent av skattepliktiga förmögenheten eller med 6,000 kr., varefter återstår 24,000 kronor.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Till detta belopp skulle författningsenligt läggas taxeringsvärdet å egen i rörelsen använd fastighet med avdrag för skuld, som ej avdragits redan vid den näringskattepliktiga förmögenhetens beräkning. För att förenkla vårt exempel hava vi emellertid utgått från, att den egna fastighetens taxeringsvärde, 100,000 kronor, motsvaras av skuld till samma belopp. Från dessa 24,000 kronor skall ytterligare dragas näringsidkarens egen arbetsförtjänst, beräknad efter en viss skala. Beloppet härav blir i förevarande fall 13,600 kronor, varefter i meravkastning återstår 10,400 kronor. Genom att multiplicera dessa 10,400 kronor med 10, erhålles slutligen, vad som i förslaget benämnes »meravkastningens kapitalvärde», vilket i exempel alltså blir 104,000 kronor.

Visserligen kan man tänka sig, att maskineriet till slut kommer att gå, jag tror icke, att detta är alldeles omöjligt. Men jag tror mig kunna antaga, att en stor del av taxeringsnämndernas ledamöter aldrig komma att lägga ned så mycket arbete på saken, att de någonsin förstå, hur man skall nå fram till »meravkastningens kapitalvärde» och den näringskattepliktiga förmögenheten. Deklaranten kommer naturligtvis i de flesta fall icke att kunna beräkna, om man blivit rätt taxerad eller ej. En liten industriidkare t. ex. eller en smed, som har under sig en fyra å fem arbetare, kan ju omöjligt avgöra, om han fått ett riktigt skattebelopp sig ålagt. Han får naturligtvis för det ändamålet vända sig till en skattetechniker och betala ett belopp för att få upplysning härom. Och folk i allmänhet måste väl godtaga taxeringarna, antingen de äro för höga eller för låga.

Sedan vi nu efter rätt så besvärliga räkneoperationer fått reda på den näringskattepliktiga förmögenheten samt meravkastningens kapitalvärde, blir nästa steg att taga reda på det s. k. arbetarekapitalet.

Detta är mycket lätt, om fabriken eller näringen haft samma antal arbetare anställda hela året; då finner man arbetarekapitalet genom att multiplicera antalet arbetare med 2,000. Har det däremot varit olika antal arbetare under året, får man beräkna ett medeltal efter angivna grunder.

Vi antaga nu, att arbetareantalet vid fabriken varit 40 st. Arbetarekapitalet blir alltså 80,000 kronor.

På grundval av dessa tre poster 1) den näringskattepliktiga förmögenheten, 100,000 kr. 2) meravkastningens kapitalvärde, 104,000 kr. 3) arbetarekapitalet, 80,000 kr. bildas sedermera det s. k. näringskattekapitalet.

Vi lägga då först ihop den skattepliktiga förmögenheten i detta fall 100,000 kr. med meravkastningen kapitaliserad, 104,000 kr. och få tillsammans 204,000 kr. Näringskattekapitalet beräknas så, att av nyssnämnda summa lägges till arbetarekapitalet, dels så mycket som motsvarar det sistnämnda, dels ock hälften av överskjutande belopp.

I förevarande fall få vi alltså beräkna det skattepliktiga näringskapitalet på detta sätt: arbetarekapitalet ingår helt med 80,000 kr., av förmögenheten och meravkastningen ingår först 80,000, därefter

hälften av skillnaden mellan 204,000 och 80,000 eller 62,000 kr. Närings- *Vid remiss av*
 ringsskattekapitalet blir alltså i detta ex. 222,000 kr. Men 5,000 *propositionen*
 kronor av detta äro alltid skattefria och frändragas, varefter återstår *nr 191.*
 217,000 kr. Tre procent av detta belopp bildar grundtal eller s. k. *(Forts.)*
 skattekronor för kommunal utdebitering, i förevarande exempel alltså 6,510 kronor.

Hur skall nu skatten inom kommunen komma att beräknas för denna fabrik i detta fall? Den skattepliktiga inkomsten framkommer av följande poster: 1) 4.5 % av fastighetens taxeringsvärde 100,000 kronor utgör 4,500 kr., 2) näringssskattekapitalet 217,000 kronor, varå 3 % beräknas såsom skattepliktig inkomst 6,510 kronor, 3) deklarerad beskattningsbar inkomst 30,000 kronor. Summa 41,010 kronor. Om i kommunen under nuvarande förhållanden utdebiterats 8 kronor per bevillningskrona skulle enligt beräkningarna i det Nothinska förslaget efter provtaxeringarna, utdebiteringen sjunka från 8 kr. till 6 kr. per skattekrona eller bevillningskrona, och i förevarande exempel skatten till kommunen utgå för 410:10 »bevillningskronor» och skattebeloppet bliva 2,460:60. Efter de nuvarande skattelagarna skulle skatten ha utgått, dels för beräknad inkomst av fastigheten efter 5 % å taxeringsvärdet, 100,000 kr. dels ock för den deklarerade nettoinkomsten, 26,000 kr. (30,000 kr. — 4,000 kr., som utgått till arbetsledningen) med avdrag för hyresvärdet motsvarande belopp av 5 % å taxeringsvärdet av fastigheten, alltså för i ett för allt 26,000 kr., vilket efter 8 kr. per bevillningskrona skulle göra 2,080 kr.

Som synes, blir höjningen genom näringskatten i detta fall på en inkomst av 30,000 kronor endast 380:60 kr. Nu kommer ju progressivskatten till vid inkomster över 3,000 kronor, men denna skatt drabbar även jordbruket, så när man skall jämföra, hur den föreslagna skatteformen kommer att verka på jordbruk och på industri, kan man alldeles lämna progressivskatten åsido.

Mot mitt exempel kan ju anmärkas, att om arbetareantalet varit större, skulle näringskatten blivit högre.

Jag beräknade arbetareantalet så, att en nettovinst av 750 kr. skulle uppstå för varje arbetare.

Om vi i stället beräkna arbetareantalet till 100 st. med en vinst av 300 kr. per arbetare, hur skulle då exemplet utfalla? Jo. då ha vi först förmögenheten, 100,000 kr. samt meravkastningens kapitalvärde, 104,000 kr. summa 204,000 kr. och arbetarekapitalet 200,000 kr. Näringssskattekapitalet blir nu 404,000 kr. Härifrån avgår skattefritt 5,000 kr. och återstår 399,000 kr. 3 % därå gör 11,970 kr., 4,5 % å taxeringsvärdet gör 4,500 kr., deklarerad inkomst 30,000 kr. summa 46,470 kronor. Det gör 464:70 »bevillningskronor» och efter 6 kr. per bevillningskrona få vi en skatt av kr. 2,786:20 eller 325:60 kronor mera i skatt, när arbetareantalet var 100 stycken i stället för 40 med samma nettoinkomst.

Man torde alltså kunna fastslå, att ju flera arbetare och ju mindre vinst per arbetare, ju högre blir näringskatten.

Ja, herrarna förstå, att skall man antaga en lagstiftning som gör taxeringsarbetet så invecklat, i den mån det rör näringskatten,

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

komma folk icke att förstå, hur de bli taxerade och ha själva ingen möjlighet att beräkna, om taxeringen är riktig eller icke. Taxeringsarbetet kommer dessutom enligt mitt förmenande att bli så fördyrat, att staten kommer att få en avsevärd utgiftspost härigenom i framtiden. Jag har verkligen intervjuat en av de parlamentariska sakkunniga i frågan och spört honom, hurvida det verkligen är meningen med detta förslag, att ha särskilda skattetekniska tjänstemän för att leda och utföra taxeringsarbetet. Han svarade då, att det enligt hans åsikt var absolut nödvändigt, att sådana tjänstemän skulle finnas. Man må icke förundra sig över, att kammarrätten just på grund därav, att näringskatten är så tekniskt svår att tillämpa, helt och hållet avstyrkt förslaget. Under sådana omständigheter förstår jag icke, varför herrarna på regeringsbanken skola nedlägga ett så intensivt arbetet på att genomdriva intresseskatte, sådana de blivit utformade i propositionen. Jag förstår det desto mindre som både herr statsrådet Nothin och herr finansministern tyckas vara av den meningen att intresseprincipen icke kan fasthållas för fastighetsägarens del, då det gäller utgifter för skolundervisningen, kyrka och fattigvård. Och jag förstår det icke heller av den anledningen att finansministern i propositionen gjort gällande, att man skulle avse på en särskild avgiftsväg taga ut skatt för sådana särskilda intressen, som förekomma, då det gäller i städer anslag för gator och dylikt och ute på landsbygden anslag till järnvägar, hamnanläggningar och dylikt. Detta är egentligen det mesta som vi här i allmänhet kunna godtaga, men vi kunna icke godtaga intresseprincipen i den vida utsträckning, som den kungl. propositionen velat inrymma åt densamma.

Mina herrar, vi kunna snart stå inför fallande konjunkturen på världsmarknaden. Vart skall det då taga vägen om jordbruket står inför en situation med höjda arbetspriser, med fallande priser å alla sina produkter, för den händelse vi skulle då ha antagit detta förslag och taxeringsnämnderna pålagt oss intressebeskattning icke efter 6 % av nuvarande taxeringsvärde utan kanske efter 12 %? Det skulle bli en fullständig katastrof för det svenska jordbruket detta. Jag tror icke, att någon av kammarens lantmannarepresentanter skulle vilja reflektera på ett kommunalskatteförslag som utvidgar intresseprincipens område i beskattningen, så som denna regeringsproposition gjort.

Herr talmannen, som under herr Olssons i Ramsta anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav härefter ordet till

Herr E d é n, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag är nödsakad att besvara kammaren med ett par repliker. Jag skall emellertid på grund av den sena timmen hoppa över det mesta av vad som annars kunde påkalla ett svar å min sida.

Den första repliken gäller talaren på Göteborgsbanken herr Kristensson. När han steg fram till talmansbordet, kunde man tydligt se, att han bar på en tung börda av sakkunskap. Det var denna tunga

börda han sedan demonstrerade för kammaren för att därmed bevisa att ärendet var tillräckligt utrett. Jag skulle emellertid vilja säga, att det icke är nog med att böcker föreligga utan man måste följa den gamla regeln att »förstå vad man läser» — om man läst dem — och man måste därjämte i detta särskilda fall visa, att ifrågavarande utredningar resulterat i det förslag, som här framlagts, vilket icke är händelsen.

*Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

Trots den tunga bördan av sakkunskap tog herr Kristensson för övrigt alldeles för lätt på saken. Han följde nämligen den metod, som jag sett förekomma på ett eller annat håll i pressen, att endast framhålla, att här föreligga ofantligt svåra missförhållanden i beskattningsväg och så — hokus pokus filiookus — är på ett ögonblick slutsatsen klar: alltså måste vi taga det kungliga förslaget. Detta är ett fullkomligt cirkussprång, för att använda den bild jag nyss tog upp. Det är sant, att det nu är illa beställt med kommunalbeskattningen, men därmed är icke sagt, att man behöver eller bör utan vidare taga det kungliga förslaget: vi måste ändock pröva dess sakliga innehåll och jämföra detsamma med andra möjliga förslag.

Vad herr Kristensson drog fram rörande en viss deklaration föranleder mig till frågan, om det verkligen är fullt lämpligt att återgiva innehållet av en deklaration här i kammaren — icke därför att det icke vore skäl att belysa i sak allt vad som här kan komma i fråga, men därför att, såsom vi böra komma ihåg, deklarationer äro papper, som icke få offentliggöras utan vederbörande deklarants eget medgivande.

Herr Kristensson slutade med att säga, att jag givit endast platoniska erkännanden åt det dåliga läget på kommunalbeskattningens område, men att jag sedan skulle ha stannat vid att ingenting borde göras. Detta visar endast, att herr Kristensson inte följt med mitt anförande, ty mitt yttrande innebar så uttryckliga förslag eller i varje fall grundlinjer till förslag om så betydande förändringar, att herr finansministern, som över huvud på ett helt annat sätt än herr Kristensson upptog diskussionen, själv erkände, att de skulle medföra en avsevärd förskjutning i skatteavseende.

Herr statsrådet Nothin har sökt leda i bevis, att ärendet var på tillräckligt sätt berett. Jag skulle emellertid vilja hemställa om svar på den frågan, huruvida herr statsrådet kan på allvar vilja göra gällande, att de Eiserman—von Wolckerska och Landénska utredningarna varit av den beskaffenhet, att de kunna sägas i någon rimlig grad ligga till grund för det kungliga förslag, som nu här förefinnes, ifall man betraktar detta i dess helhet. Jag behöver bara slå upp den kungliga propositionen i de delar, där den sammanfattar innehållet av de båda nämnda, tidigare förslagen för att kunna visa, huruvida propositionen punkt för punkt genomgår dem men icke kan följa dem. Till och med fastighetsskatten, som åtminstone till namnet är gemensam med det Eiserman—von Wolckerska förslaget, har Kungl. Maj:ts förslag icke kunnat godkänna sådant som den var i sagda förslag. Och i Eiserman—von Wolckerska förslag följer så en avkast-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

ningsskatt, som i regeringsförslaget gjorts om till en närings- skatt, ehuru den hos herrar Eiserman--von Wolcker aldrig var en närings- skatt, då den av dem lades också på andra inkomsttagare än närings- idkare. Det återstår således att bevisa, att de skatter, som nu finnas i regeringsförslaget, också återfinnes i det Eiserman-von Wolckerska förslaget, vilket de faktiskt icke göra i den form de nu fått. Vad det Landénska förslaget angår har jag förut framhållit, vilka olika skatter som däri finnas upptagna. Först en inkomstskatt å fast egendom — den finnes i det kungliga förslaget, ehuru den är lagd annorlunda — vidare en inkomstskatt å lös egendom: den finnes helt naturligt icke i propositionen, så en kommunal inkomstskatt: den finnes, så en kom- munal förmögenhetsskatt: den finnes icke, ty den är lagd som kom- munal progressiv inkomst- och förmögenhetsskatt, efter statsbeskatt- ningens grunder. Därjämte upptager det Landénska förslaget en jord- värdestegringsskatt, som tänkts ingå i systemet: den finnes icke i propositionen.

Herr statsrådet kan aldrig komma ifrån — det vågar jag verkli- gen säga — att det kungliga förslaget är ett *nytt* förslag. Man har tagit ut ett eller annat användbart moment ur föregående utredningar, men man har sammanfogat ett system som även, såsom jag sagt, i enskilda punkter är väsentligt nytt och som i sin helhet verkar på ett helt annat sätt än något av de föregående förslagen gör. Jag kan ju också tillåta mig att säga, att det var fullkomligt erkänt ännu för några veckor sedan, att så var förhållandet, ehuru den kungl. propo- sitionen nu i de delar jag uppläste uttalar en annan uppfattning.

Det har icke beretts tillfälle för myndigheterna att yttra sig om hela planen för det kungl. skatteförslaget, och det kan icke resone- ras bort, att det hade behövts tillfälle till sådana yttranden. Därmed har jag ingalunda sagt, att finansdepartementets arbete skulle på något sätt ha »eftersatt tillbörlig omsorg och noggrannhet». Det försvar, som herr statsrådet Nothin i den delen förde, var överflödigt. Jag har från första början och även i annan ställning än den där jag nu befinner mig, tillfullo givit mitt erkännande åt det omsorgsfulla, outtröttliga och plikttrogna arbetet, som utförts i departementet. Men det är icke nog med omsorg, outtröttlighet och plikttrohet i ett arbete av denna grannlaga beskaffenhet, det fordras även den reella blicken på frå- gan, och det är kanhända den, som kommit till korta, just genom att man icke givit sig tid att söka beröring med praktiska män och er- farna myndigheter.

I detta avseende framfördes först av herr Kristensson och sedan, vilket förväran mig, av herr statsrådet Nothin, att även en ledamot, som sedermera reserverat sig, till en början varit med om principerna för det uppgjorda skatteförslaget. Jag tillåter mig hemställa, huru- vida det kan vara riktigt att från statsrådsbanken lämna en upplys- ning om vilken ställning en ledamot i en sakkunnig nämnd prelimi- närt har intagit vid en första överläggning i ärendet, när denne leda- mot sedermera i skrift och med sitt namns undertecknande visat, att han stannat vid en annan mening. Jag nödgas säga, att det är minst

sagt ovanligt att så förfara, och att det icke kan anses överensstämma med varje sakkunnig ledamots rättighet att först vid slutet av ett ärendes behandling taga definitivt ståndpunkt till de föreliggande förslaget. Härtill kommer också, att hela det sätt, varpå denna upplysning lämnats, ytterligare styrkt mig i att man gått för hastigt till väga i departementet i själva utnyttjandet av dessa sakkunniga.

*Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

Det har vidare uttalats, att man skulle akta sig för att endast tillämpa förmågoprincipen i beskattningen, emedan sådant kunde leda till farliga konsekvenser. Uttalandet gjordes både av finansministern och av herr statsrådet Nothin. Jag svarar härtill: Denna varning är, såvitt jag vet, obehövlig. Ätminstone från min sida har något sådant aldrig blivit ifrågasatt. Jag har sagt, att vi ha en objektbeskattning redan nu i vår fastighetsbeskattning, men den ha vi icke på grund av några tyska teorier utan av praktiska skäl, såsom en säkerhetsmarginal, en garanti, som man behöver, just för att kommunerna icke skola råka illa ut. Jag har aldrig tänkt på, att den skulle hävas, och såvitt jag vet, ingen annan talare heller. Vad skall det då tjäna till att resonera om vart en beskattning enbart efter den taxeringsbara inkomsten skulle leda? Det är ju att slå in öppna dörrar. Och vi ha nu tillräckligt att göra för att icke behöva sysselsätta oss med att slå in andra dörrar än dem som äro låsta.

Den ärade talaren på statsrådsbänken har ytterligare sökt visa, att jag skulle ha tagit ordet dubbelbeskattning i en annan mening än man vanligen gör, ty, säger han, med dubbelbeskattning menar man, att samma skattekölla beskattats två gånger. Nu menar tydligen herr statsrådet Nothin, att när en jordbrukare får betala inkomstskatt för sig och därbredvid betala en skatt efter fastighetens taxeringsvärde, så är det icke samma skattekölla.

Ja, herr statsrådet kan ju gå till jordbrukaren och fråga om det icke är samma skattekölla. Det är ju samma karl, som betalar, det lär icke herr statsrådet Nothin komma ifrån. Hela detta resonemang med den teoretiska tudelningen mellan objekt och innehavare har jag tillåtit mig att i all anspråkslöshet i mitt första anförande karakterisera som övervägande spekulation. Ty till sist blir det ändå människor, herr statsrådet Nothin, som få betala. Och jag tror det är skäl att tänka litet på människorna också och icke bara på objekten, även i finansdepartementet.

Herr statsrådet har vidare sagt, att han icke kan förstå, varför man talar om att det blir en övervältning av skatten; om det blir en övervältning, så borde ju icke fastighetsägarna ha någonting däremot. Jag vill då först erinra om, att jag i detta avseende icke endast talat om fastighetsägare utan även om näringsidkare och påpekat, att en övervältning även kommer att ske från näringsidkarnas sida. Herr statsrådet anmärker härtill, att det ju icke är någon fara; fastighetsägarna och de andra få ju välta över. Ja, men vad är nu detta för ett resonemang? Här är väl fråga om att vi skola försöka bedöma, huruvida den lätnad, som statsrådet utlovar för *andra* skattedragare genom att man lägger skatten på fastighetsägare och näringsidkare,

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

verkligen kommer till stånd. Jag har icke gjort denna anmärkning av ömhet för fastighetsägarna eller näringsidkarna, utan därför att jag först och främst anser, att skattens rättvisa och billighet är tveaktig och därjämte ådagalägga, att de inkomsttagare och de löntagare, som räkna med dessa utlovade nya skattekröner, kunna räkna fel, ty det är på dem som övervältningen sedan sker.

Herr statsrådet har före sitt inträde i regeringens krets i ett föredrag utlagt den kungl. propositionen, jag minns icke om det hette ur »löntagare»- eller »statstjänare»-synpunkt. Jag kan förstå, att han därvidlag har mycket starkt strukit under sina synpunkter om fördelarna för statstjänare och löntagare av att man får nya skattekröner från andra samhällsklasser. Jag beklagar, om icke herr statsrådet därvidlag också fäst uppmärksamheten på den tydliga risken att statstjänarna skola få betala igen vad de bli av med i fråga om skattebeloppet genom höjda hyror och varupriser m. m. Och jag kan över huvud icke se, att det är ett riktigt sätt att behandla detta problem att se det ur klassynpunkter. Vi måste söka vara rättvisa mot alla klasser.

Jag skall, herr talman, eftersom tiden är långt framskriden endast säga ett ord till i en annan punkt.

Herr finansministern framhöll, att för dem, som bära skattetrycket, är det av största vikt att det framlagda förslaget blir lag i år, och herr statsrådet Nothin formulerade samma tanke så, att innan man förkastade detta förslag, borde man ha något annat och bättre. Jag har försökt att ådagalägga, att vi, eller i varje fall mina politiska vänner och jag, äro beredda att göra det mesta möjliga för att nu komma till hjälp åt de verkligen orättvist beskattade. Men jag bestrider alldeles bestämt, nu som förr, att man kan säga: Detta låter sig icke göra annat än genom att taga detta förslag.

Vore det så, jag vill säga det till min gode vän finansministern, att det för oss syntes vara sakligt möjligt att taga ett definitivt förslag i år, så hade vi icke bättre begärt. Men ur saklig synpunkt anse vi icke detta vara möjligt. Vi anse, att man därmed skulle förhastas sig och komma in på vägar, som kunna bli i hög grad riskabla. Och vi anse det icke rimligt, att svenska riksdagen skulle behandla ett sådant ämne på ett dylikt sätt. Herr statsrådet Nothin skall icke sedan komma och säga, att man icke kan avvisa den kungl. propositionen utan att taga ett bättre förslag. Man kan också säga: Detta förslag kunna vi icke taga, men vi skola göra vad som är möjligt att nu göra och som i varje fall med visshet kommer att medföra avsevärda förbättringar. Sedan taga vi upp frågan på nytt och hoppas att, när den kommer igen, vare sig det blir snart eller efter någon tids dröjsmål, vederbörande regering då måtte behandla densamma mera efter praktiska än efter de teoretiska synpunkter, som herr statsrådet Nothin här framlagt.

Vidare anförde:

Herr statsrådet Nothin: Herr talman mina herrar! Jag vill yttra ett par ord med anledning av de två senaste ärade talarnas anföranden.

Herr Olsson i Ramsta uttalade sin betänksamhet mot att enligt det föreliggande förslaget jordbruksfastighet skulle taxeras till saluvärdet. Samtidigt meddelade emellertid herr Olsson, att han varit taxeringsman flera år; det förvånar mig då, att han icke beaktat bevillningsförordningens nu gällande föreskrifter. I nämnda förordning säges, att värdet av fast egendom skall bestämmas med ledning av, bland annat, »den för sådan, under loppet av näst föregångna fem år försäld egendom senast betingade köpeskillning».

Där finnes således redan nu köpeskillingen anvisad som ett av sätten att bestämma värdet. I bevillningsförordningen stadgas ytterligare, att, om man icke följer köpeskillingen vid taxeringsvärdets bestämmande, skall det i protokollet särskilt angivas, varför man icke så gjort.

Beträffande det sätt, varpå det föreliggande förslaget skulle verka, har det dragits fram åtskilliga exempel. Jag vill hänvisa till tabellerna och även nämna, huru de tillkommit och upprättats. För att det icke skulle kunna sägas, att man vid det statistiska materialets bearbetande velat anlägga några som helst partiska synpunkter, har den byråchef i statistiska centralbyrån, som lett utredningsarbetet, själv fått utvälja de speciella fall, som han ansett bäst belysa förslaget verkningar. Om de här närvarande, då de hörde herr Olssons redogörelse, fått den uppfattningen, att näringsskatten verkar litet krånglig, så behöver det icke nödvändigt bero på själva förslaget, utan kan även bero på framställningssättet. Det har framhållits, att vi presterat ett intensivt arbete för försvaret av förslaget, men jag tror, att vår intensitet vida överträffas av intensiteten i angreppen mot förslaget.

Vad herr Edéns yttrande angår, har jag förut framhållit de skäl, varför jag anser, att någon ny remiss icke behövdes. Jag skall därför icke ånyo trötta kammaren med att upprepa dem. Det är emellertid klart, att när ett förslag varit utställt till yttrande, man därefter skall ha rättighet att göra de jämkningar eller ändringar, som föranledas av yttrandena, ty annars förstår jag icke vad en remiss skall tjäna till.

Den egentliga nyheten i Kungl. Maj:ts förslag är det sätt, varpå skatt efter förmåga är anordnad, och mot det sättet hava från herr Edéns sida icke framställts några verkliga erinringar.

Det gjordes gällande, att jag begått en indiskretion, då jag talade om den uppfattning, som i augusti 1919 gjordes gällande bland de sakkunniga, men jag vill säga, att vid dessa sammanträden fördes protokoll, som vederbörligen granskats, och vilka protokoll givetvis skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. I protokollet för den 7 augusti står följande:

»Till diskussion förchades frågan om huvudprinciperna för ett nytt kommunalt skattesystem. Ordföranden sammanfattade resultatet av diskussionen så, att samtliga de sakkunniga, utom greve Hamilton, vilken uttalat avvikande mening, vore eniga därom, att skattesystemet borde byggas dels på principen skatt efter intresse, dels på principen skatt efter förmåga, vilket av de närvarande bekräftades.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Sedan därefter till överläggning förehafts frågan om den närmare gestaltningen av den kommunalskatt, som borde utgå efter intresse, förklarade sig ordföranden hava fattat de sakkunnigas mening så, att de, samtliga, med undantag av greve Hamilton, förordade upptagande i systemet av en fastighetsskatt och en näringsskatt i huvudsaklig anslutning till det utkast till skattesystem, som utarbetats i finansdepartementet.

Riktigheten härav bekräftades av de närvarande.»

Att här återgiva vad som förekommit i ett protokoll, vilket är avsett att framläggas för vederbörande utskott, lär väl icke vara oriktigt.

Så yttrade herr Edén, att man icke skall slå in öppna dörrar, och hänvisade därvid till att han icke motsatt sig en objektbeskattning. Men han har framhållit sitt förslag som ett provisorium, och man bör väl tänka efter vilka konsekvenser ett dylikt provisorium kan få, och vart man kan komma, då det en gång i tiden skall uppgöras ett definitivt förslag.

Det har talats om att vi ha anlagt klassynpunkter. Jag vill icke upptaga detta yttrande till bemötande, ty, som jag nyss sade, tror jag, att frågan vinner mest på att det blir en uteslutande saklig behandling av densamma; vad vi velat är, att få en verkligt saklig lösning på frågan, utan några personliga tvister.

Men jag vill, innan jag slutat, uttala en protest mot framkomna antydningar, att den genom den nya kommunala rösträttens genomförande ändrade sammansättningen av taxeringsnämnderna skulle medföra obillighet vid de kommande taxeringarna. Blir det en annan taxering i det följande än hittills, beror det icke på att de personer, som nu fått medbestämmanderätt i det kommunala livet, komma att taxera orätt. Blir det en skillnad, tror jag, att orsaken därtill är att söka på annat håll.

Herr O i s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Den senaste ärade talaren underströk starkt ännu en gång, att vi böra diskutera denna fråga sakligt. Jag kan försäkra honom, att de synpunkter, jag anlägger på ett skatteförslag eller för övrigt vilket förslag som helst och de yttranden, denna synpunkt föranleder mig till, innehålla precis vad jag menar, vare sig den sittande statsministern heter herr Lindman, herr Edén eller, som för närvarande, herr Branting. Jag ser absolut sakligt på frågorna och jag förmodar, att den ärade talaren har så mycket tilltro till mig, att han tror mig, då jag säger, att vad jag nu går att yttra är fullständigt sakligt och utan minsta hänsyn till några förutfattade meningar i politiskt hänseende. Något sådant är mig alldeles fjärran.

Då jag liksom mina kamrater i kammaren fick det föreliggande kommunalskatteförslaget, föreläste dåvarande byråchefen, nuvarande statsrådet Nothin för oss vid ett tillfälle, och jag fick samtidigt ett tillfälle, för vilket jag är ytterst tacksam, att privat närmare gå in på saken och använda siffror, och jag tror, herr statsrådet

måste ha fått det intrycket, att jag ville se fullt sakligt på hela frågan. *Vid remiss av propositionen nr 191.*

(Forts.)

Jag har blivit förvånad först och främst över en sak i detta förslag. Då jag tänker på från vilket håll, förslaget har utgått, är ju det från ett håll, där kritiken förut varit så ytterst hård emot oss jordbrukare, därför att vi kommit undan med en beskattning på det där ihopspikade sättet, genom en beräknad uppskattning av inkomsten av jordbruket. Man har ju oupphörligen sagt, att vi på grund härav kommit för lindrigt undan, och att detta vore galet. Men nu möter jag i det nya, moderna förslaget precis samma sak. Det hade jag icke väntat. Den gamla idén måste väl då ha varit så god, att man icke ville kasta bort den, annars kan jag icke förstå de inre orsakerna till att metoden finns kvar oförändrad. Det förändrar icke saken, att den nu kallas fastighetsskatt och att det förut skulle vara en beräknad inkomstskatt. I sak blir det ändå detsamma.

Man söker här så ivrigt bevisa, att på det hela taget eller åtminstone i vissa fall icke blir vare sig dubbelbeskattning eller över huvud taget någon hårdare beskattning på jordbruket — jag skall nu icke tala om industrien och näringsskatten, det ligger mera för andra personer, och tiden medger det för övrigt icke — men vill man resonera objektivt, är det tydligt, att, om av ett antal personer några betala en del, innan den slutliga repartitionen sker, så bör det bli dyrare för de förra och billigare för de senare vid repartitionen. Här få ju i en jordbrukarekommun jordbrukarna betala fastighetsskatt i förväg, oaktat repartitionen sker sedan genom inkomstskatt. De skola under alla förhållanden betala fastighetsskatt. Då är det omöjligt, om man tar saken som den är, och icke så att säga litet statistiskt förberedd, alldeles omöjligt, att man icke principiellt måste medge, att skatterna komma att betydligt skärpas för dem. Nu är det frågan, om detta är rätt och klokt. Vi kunna utgå ifrån att det fordras kapital för att driva jordbruk, liksom det gör i alla andra näringar. Det betyder mindre i detta sammanhang vem, som släpper till detta kapital, om det, som åtminstone en del socialister vilja göra gällande, bör vara statens, eller om det, som andra anse, bör vara privat, så att driften sker under privat äganderätt. Det skola vi icke nu diskutera. Men kapitalets avkastning skall naturligtvis beskattas. Avkastningen kan man beskatta; kapitalet kan man konfiskera, men det är då icke korrekt att säga, att man beskattar det.

Jag har framlagt ett räkneexperiment för herr statsrådet, och han måste medgiva, att, fastän detta icke var något konstlat tankeexperiment utan ett fullt praktiskt fall, skulle i ett sådant fall en person, som förut icke varit jordbrukare, om han flyttade över sitt kapital från deposition i en bank och satte in det i ett jordbruk, inom samma kommun och alltså med samma skattetryck, få dubbelt så stor kommunalskatt, som han haft förut.

Herr Kristensson talade om en prästman, som hade uttalat,

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Forts.)

att han skulle skattat sig lycklig, om man sluppe med dubbelt så stor skatt, som jordbrukare med motsvarande inkomst betalade. Det måtte vara en särskilt förnöjsam själ, den prästen. Jag vill verkligen, att de icke skola betala alls mera än vi jordbrukare för sina inkomster, men här fruktar jag, att vi jordbrukare få betala dubbelt. Det blev det nämligen, då vi gjorde det nämnda räkneexperimentet, det kan man icke komma ifrån.

Men jag vill gå ett steg längre. Jag tror, att man vid den kommunala beskattningen, liksom vid statens beskattning, kan lägga en tyngre skatt på inkomst av kapital, än man kan lägga på inkomst av arbete. Jag skall medgiva, att man t. o. m. kan gå något längre, än man gått med statsskatten, men, skall man kunna tala om en verklig intresseskatt, skall man betala skatt i visst förhållande till den nytta, man har av saken, såsom då jordbrukarna få betala högre vägskaft än de andra medborgarna. Det beror på den större nytta, vi ha av vägarna. Men i den kommunala beskattningen blir det nog svårt, att beräkna skatten på det sättet.

I det kungl. förslaget har man gått tvärtemot denna princip. Den, som har barn, har ju fått någon lättnad i skatten, men om den ena av två personer med lika inkomster har en barnrik familj och den andre är barnlös, är det tydligt, att kommunen har större utgifter för den barnrika familjen för skolor o. dyl. Dylika intressen kunna vi naturligtvis icke framdraga och säga, att kommunen skall beskatta särskilt. Då är det märkvärdigt, att objektet skall skattebeläggas i och för sig på särskilt sätt. Jag har aldrig kunnat förstå det bärande i en dylik tanke. För så vitt det gäller lyx, överflöd och nöjen, med ett ord sådant, som människorna kunna undvara och likväl leva på ett tillfredsställande sätt, skall jag gärna vara med om en särskild objektskatt. Den skatten kommer visserligen icke att giva synnerligen mycket på landsbygden, ty sådan lyx förekommer mycket litet där, men i städerna kunde den däremot ge betydliga summor. Så har emellertid icke den kungliga propositionen lagt beskattningen, åtminstone icke i detta avseende.

Jag tror också, att det kunde vara skäl att tänka på att man kunde lägga en måttlig skatt även på arbetsgivaren i denna hans egenskap, som han finge utgöra i förhållande till det arbetareantal, han har. Det är icke omöjligt, att en sådan skatt skulle kunna inpassas i systemet på ett lämpligt sätt, men att däremot lägga objektbeskattningen så, att om ett kapital flyttas ifrån en bank till det ifrågavarande objektet, det ovillkorligen skall kommunalt mycket hårdare beskattas, det finner jag icke rättvist och ännu mindre klokt. Man skulle kunna tro, att vid framläggandet av denna proposition den tanken varit ledande, att vi svenskar äro ett alltför företagsamt folk, att vi kasta oss för mycket in på företag, så att vi böra särskilt beskattas då vi göra det. Jag tror, tyvärr, att det icke är så. Jag tror tvärtom, det är alltför få i vårt land, som vilja ägna sig åt produktivt arbete, även om de ha en smula kapital, och jag kan icke se något rimligt skäl, varför vi kommu-

nalt skulle gynna dem, som satte sitt kapital på en bank. Jag tycker den, som skapar arbete och verksamhet med sitt kapital, gör oss lika stor och mycket större tjänst som den, som bär penningarna till banken.

*Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

För övrigt får man väl taga hänsyn till vart utvecklingen skulle gå, som vi konsekvent på all företagsamhet skulle lägga så ytterst höga skatter. Det skulle väl ändå leda därhän, att man så att säga automatiskt sökte förmå folk att realisera och sätta in sina penningar på bankerna. Därigenom komme de nämligen bäst ifrån beskattningen. Jag tror, det vore en olycklig utveckling, om det ginge därhän, och det är det, jag vågar påstå, att man vid författandet av denna proposition icke tillräckligt beaktat. Jag tror nämligen icke, att vederbörandes mening varit, att man genom att synnerligen tungt beskatta fastigheterna, i detta fall jordbruksfastigheterna, så att säga på en omväg velat konfiskera en del av jordvärdet. Det kan jag knappast tro, har varit meningen. Det vore också synnerligen betänkligt ur en annan synpunkt, om vi nu skulle antaga detta kommunalskatteförslag. Det är det sista skatteförslag, som framkommit, och då får man väl tro, att detta sista anses vara det rättaste och att därför statsskatten senare skulle komma att reformeras i samma riktning. Ty jag kan knappast tro, att man kan ha två skatteprinciper i framtiden, som så konträrt strida mot varandra, som den nuvarande statsskatten och kommunalskatten enligt detta förslag skulle komma att göra. Men måhända är det som sagt meningen att statsskatten sedan skall komma att följa efter.

En sak, har jag synnerligen svårt att förstå, när jag hör den stora meningsskiljaktighet, som gjort sig gällande mellan förre statsministern, å ena sidan, samt statsrådet och chefen för finansdepartementet och statsrådet Nothin, å den andra. Jag har nämligen alltid levt i den tron, som man hade på 1870-talet, när statsministerinstitutionen infördes i vårt land, att statsministern skulle sammanhålla regeringen till arbete på vissa mål, på visst sätt och för vissa uppgifter. Men nu finner jag till min förvåning, att här synes icke vara framlagt eller vara ämnat att framläggas något förslag, som uttrycker den förra statsministerns mening i kommunalskattefrågan. Jag kan inte riktigt få det att gå ihop med den uppfattning som vi ha haft i vårt land, att det egentligen är statsministern, som är den avgörande för den riktning, som ministären arbetar i. Här tycks man ha utarbetat ett förslag, som går alldeles tvärt emot det, som statsministern kunde acceptera. Det skulle verkligen vara intressant att få svar på den frågan: har något arbete nedlagts och något förslag utarbetats, som uttrycker förutvarande statsministerns tanke i kommunalskattefrågan?

Så gör jag mig till sist den frågan: hur långt kunna vi jordbrukare gå? Det har talats så mycket om att vi få vara beredda på oppoffringar och att vi icke skola tänka på att komma för billigt undan. Det har jag heller aldrig gjort. Jag är beredd på att vi jordbrukare skola betala så mycket, som andra medborgare betala.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Om vi ha något kapital, så skola vi betala för det på samma sätt som andra, det vill säga åtminstone i det allra närmste, ty lägger man skatten efter vissa linjer, kan det ju bli någon smula skillnad. Och för inkomst av arbete skola vi skatta på samma sätt som andra människor skatta. Det är en sund och stark grund. Det är inga konstverk. Det tror jag kan hålla. Vi begära, de som följa mig, även här inga företrädesrättigheter. Men då anser jag också, att vi kunna taga med jämnmot talet: ja, ni som inte godkänna detta, som nu framlägges, det är eder skyldighet att då framlägga ett annat förslag. Hur kan man verkligen begära det? Jag hörde samma tal, när jag under remissdebatten i år kritiserade statsverkspropositionen. Det är väl ändå orimligt att till en vanlig riksdagsman, som får ett dylikt förslag att genomläsa och som då kommer till det resultatet, att han icke kan godkänna det, säga: lägg själv fram ett helt förslag i stället. Det är omöjligt. Det är att pretendera, att vi antingen inte skola våga kritisera eller också fordra det rent omöjliga av den enskilde riksdagsmannen. Vi ha ju inte de möjligheter, som regeringen har. Men vi kunna väl inte därför vara skyldiga att utan vidare taga ett förslag som framlägges, även om vi erkänna — och det har jag ofta sagt, att jag gör — att den nuvarande kommunalskattelagsstiftningen är orimlig, ohållbar. Detta innebär dock icke, att vi kunna taga vilket förslag som helst, utan man får väl ändå behålla sin kritikerätt. Dock vill jag säga, att jag icke kritiserar för att få uppskov och behålla vad vi nu ha. För min enskilda del tror jag, såsom min kommunalskatt ligger, att jag finge bestämt inte enligt detta kommunalskatteförslag, som Kungl. Maj:t här framlagt, mera kommunalskatt än jag nu har. Det ligger inte så för mig. Jag vill gärna ha en förändring. Och jag har ofta hört jordbrukare, som jag resonerat med, säga, att vi gå gärna med på en förändring.

Men här är det också en omständighet, som förefaller litet märkvärdig. Man har sagt förut, att vi förtjänat så rysligt mycket på att vår kommunalskatt beräknas på jordens taxeringsvärde, men nu tyckes herr statsrådet och chefen för finansdepartementet mena, att det egentligen kanske inte skulle bli så mycket att komma med att betala skatt efter det system, som herr Edén förfäktade, ty det kanske inte ger mera det, tycktes nästan meningen vara. Ja, i Skåne, beträffande de skånska gårdarna, trodde nog herr statsrådet, att det skulle bli en skillnad, men sedan skulle det kanske inte bli mycket till övers, trodde han. Och dock vill jag säga, att enligt en utredning, som vi i annat sammanhang finge till livs i bevillningsutskottet, visade sig förhållandet vara, att ju längre man kom åt norr, ju mera visade sig inkomsterna hava överstigit beräkningen enligt taxeringsvärdena. Om man verkligen går till taxeringen på det sätt, som man bör göra, så att det blir de verkliga värdena, så tror jag nog också, att man kunde komma fram till någonting bättre. Men jag medgiver som sagt gärna, att det nuvarande systemet är ohållbart. Det är blott en sak, som man framför allt,

måste allvarligt tänka sig in i, och det är, hur man skall få någon stabilitet i kommunernas inkomster, så att inte vid dåliga jordbruksår det går alldeles under isen för jordbrukskommunerna, och att skatterna stiga alldeles för högt. Det är det stora problemet, som man måste lösa. Det var en finansminister för bortåt 3,000 år sedan, som löste det problemet jämförelsevis bra. Han passade nämligen på under de goda åren att taga ut vad som då stod till buds och fondera det. Det vore nog någonting att tänka på att göra på samma sätt. Ty den där finansministern, han klarade sig alldeles förträffligt, och det är som sagt bestämt inte alldeles omöjligt, att även vi skulle kunna göra någonting i den vägen. Kanske man även skulle finna andra säkerhetsreserver än att taga skatt på 6 % av taxeringsvärdet. Ty att bara taga dessa gamla 6 % som säkerhetsreserv, det rimmar sig inte riktigt. Jag tror inte, att man visat någon riktigt god vilja att skaffa säkerhetsreserver även på andra håll.

Ja, nu har jag upptagit tiden alltför länge under denna redan fyra och halv timmar långa remissdebatt och måste därför tyvärr sluta. Men jag vill förklara, att så som grunden är lagd för detta förslag, så att jag skall betala kommunalskatt först blott såsom jordbrukare och sedan även såsom medborgare, så är jag, om dessa grunder icke ändras, absolut tvungen att rösta för avslag på detta kungl. förslag.

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman! Jag har, så långt det varit mig möjligt, läst den kungl. propositionen angående detta skatteförslag. Men det är alldeles klart, att det inte är möjligt för en olärd bonde att på ett par dagars tid sätta sig in i ett så här vidlyftigt förslag till skattelagstiftning, när herr Kristensson från Göteborg upplyste, att sakkunniga, experter på området hållit på 20 år och ändå kommit fram med ett förslag, som vi inte kunna antaga. Jag har också med intresse hört förre statsministerns mycket klarläggande redogörelse för förslaget, och av denna framgår tydligt och klart, att här föreligger, vad jordbruket angår, en orättvis dubbelbeskattning. Det finns ingen i denna kammare, såvitt jag förstår, det må nu vara ministrar eller lagkunniga av vad slag som helst, som kan bevisa, att här icke föreligger en dubbelbeskattning, kanske tredubbel. Jag har alltid tänkt och, såsom herrarna hört, ofta yttrat i denna kammare, att jag vill framgång för Sveriges jordbruk och önskar, att det må utveckla sig så, att det blir betryggande för Sveriges folk. Men skulle detta skatteförslag bli antaget, så blir det en hämsko just för själva modernäringens utveckling, och jag antar, att herrarna på statsrådsbänken inte vilja stå ansvaret härför. Dessutom tänker jag så här: Den nu sittande regeringen är ju demokratisk. Jämlikhet och broderskap är dess lösen. Men om den inte vill en reformering av det nu föreliggande förslaget, så anser jag rättast, att denna regering säger farväl till den demokratiska principen. Den existerar inte mera. Däremot får man väl antaga, att projektet till detta förslag förskriver sig från 1400-talet, från den tid,

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.

(Forts.)

då Jössarna levde och regerade här i landet. Med dessa ord är det klart och tydligt, i vilken ställning jag står till det föreliggande skatteförslaget. Det kan aldrig komma i fråga, att det, sådant det nu är, blir från vår sida antaget och godkänt.

Herr Hamrin: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalade i slutet av sitt anförande en sats, som jag för min del på det allra livligaste instämmer i, och jag är övertygad, att samtliga ledamöter av riksdagen också vilja giva detta uttalande sitt varma erkännande. Han uttalade nämligen, att det föreliggande problemet att lösa kommunalskattefrågan icke bör bli ett politiskt bytesobjekt mellan olika partier. Men de orden hade knappt hunnit förklinga i kammaren, förrän på denna plats en av hans politiska meningsfränder uppträdde och angav en del fall, som tydligen gävo vid handen, att man under kommande tider ämnar använda de nuvarande orättvisorna på det kommunalskattepolitiska området för att driva ut denna fråga i valagitationen inför mer eller mindre okritisk publik och därav göra ett nummer, som sannerligen inte kan bli av den beskaffenheten, att det gagnar den sak, som man här vill främja. Han hade emellertid därvid, det måste jag uttala med det djupaste beklagande, ett föredöme att följa just i herr finansministerns uttalande för någon kort tid sedan vid det första tillfälle, så vitt jag vet, då herr statsrådet hade anledning att inför en större folkmassa skissera linjerna till den kungl. proposition, som vi om en stund gå att remittera till vederbörande utskott. Herr statsrådet anförde där bland annat ett exempel, som jag är övertygad om skulle komma, därest denna kungl. proposition blir av riksdagen avslagen, att användas i valagitoriskt syfte på ett sätt, som alls inte, såsom jag redan antytt, kan gagna denna sak. Och sådana exempel kunna utan tvivel anföras och framdrägas från många källor, utan att man därmed egentligen bevisar, vad man vill bevisa. Ty man framställer inte sanningen full och hel, såsom den verkligen är. Jag erinrar om, att herr statsrådet tog sitt exempel från en socken i Västergötland, där en banvakt på sin lilla inkomst hade en kommunalskatt av, vill jag minnas, 930 eller 935 kronor. Den där siffran slog tydligen an på auditoriet vid nämnda tillfälle, och den har också sedan, så vitt jag kunnat finna, gått genom hela den socialdemokratiska pressen i alla olika landsdelar, och man har byggt åtskilliga spekulationer och uttalanden just på detta exempel. Det har intresserat mig att undersöka just det fallet, och jag har i finansdepartementet inhämtat en del upplysningar, som klarlägga den saken, och jag är genom att ha inhämtat upplysningar direkt från ort och ställe i tillfälle att belysa hur det med den saken förhåller sig. Den mannen får i själva verket en skatt, som icke är mer än hälften så stor som vad statsrådet anförde. I den ifrågavarande socknen utdebiterades nämligen 26 kronor 10 öre förra året, men av detta belopp återbäres i det närmaste 12 kronor per bevillningskrona. Tager man ett sådant exempel i all sin enkelhet och använder det på sätt som här blivit använt, så är det uppenbart, att det förefaller synnerligen upprörande. Jag vill till-

lägga, att förhållandena på kommunalskatteområdet äro tillräckligt upprörande ändå utan att man skall behöva gå till sådana överdrifter, som i detta fall blivit gjorda. Jag skulle närmare kunna belysa saken genom att omtala hur det förhåller sig därmed. Orsaken till att en liten löntagare fått dragas med en sådan oskälig kommunalskatt är att söka i oriktigt taxeringsförfarande, vilket i andra hand har sin grund däri, att kommunen i fråga fått vidkännas utgifter till undervisningsväsendet för fastigheter, som icke äro belägna inom kommunen; den har nämligen delvis bekostat undervisningen för annan kommuns medborgare. Jag har, herr talman, velat uttala en liten anspråkslös varning mot att andraga sådana exempel. Jag är alldeles övertygad att, därest man skulle gå att dissekera det exempel herr Kristensson lämnade, man skulle komma till kanske samma resultatet som jag kom, beträffande det av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförda.

*Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

Beträffande den föreliggande saken har åtskilligt blivit uttalat, och jag skall icke förlänga debatten med något längre anförande. En av de i det kungl. förslaget upptagna nya skatterna, den s. k. närings-skatten förefaller mig emellertid ur åtskilliga synpunkter vara av en mycket, mycket invecklad natur. Det förekommer, så vitt jag kan finna, i detta förslag en hel del blottor, vilket gör att även för den, som endast under den korta tid, vilken har stått oss till buds för att taga del av detta förslag, problemen förefalla hart när olösliga. Man har utgått från den hypotesen, att det blotta förhållandet att en industri tillför en kommun ett större antal arbetare skulle innebära för kommunen ett onus, vilket skulle gottgöras därigenom att företagarna hade att betala särskilt härför. Det är med andra ord, såvitt jag kan finna, att slå in på den principen, det betraktelsesättet att stora arbetaremassor i våra kommuner är något slags ont, som å särskilt sätt skall straffbeskattas. Det är något som kommunen från sin synpunkt sett inte kan finna önskvärt. Jag har för min del i den kommunala förvaltningen i mitt samhälle varit med om att vidtaga alla möjliga åtgärder och ansträngningar för att konkurrera med andra samhällen och andra kommuner för att just till min stad draga så många företag och nya industrier som möjligt. Men här fastslår man den principen, att därigenom att en industri tillföres ett samhälle har man också sagt ifrån, att denna industri, därför att den för hit så många arbetare, skall särskilt beskattas. I praktiken kommer man dock, med det kungl. förslaget, sådant det nu är utformat, att möta stora vanskligheter.

Jag skall tillåta mig belysa detta mitt påstående med ett exempel från min hemstad. Jönköping gränsar intill en annan stad, Huskvarna. Vid Huskvarna stora vapenfabriksaktiebolag finnas en hel mängd arbetare, som äro bosatta inom Jönköpings stads område. Jönköpings stad får upprätta och underhålla skolor och i icke ringa mån bidra till skolundervisningen på olika sätt för dessa arbetares barn. Staden har fått vidtaga åtgärder för att skaffa belysning samt för skötande av de sanitära förhållandena inom denna stadsdel. Men när näringskatten påföres Huskvarna bolag, blir det naturligt Huskvar-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

na kommun, som tager denna näringsskatt. Detta av mig anförda fall är av mindre betydelse med hänsyn till att antalet Huskvarnararbetare, som bo inom Jönköpings stads område, icke är stort i förhållande till den i Huskvarna bosatta arbetarstyrkan. Men jag har mig bekant att söder ut i samma provins det inom en kommun finnes ett stort bruk, vilket är beläget på ena sidan av en älv. Hela arbetarstammen bor på andra sidan älven men i en annan kommun. Den kommun, inom vilken bruket är beläget, får hela näringsskatten, men den andra kommunen, som får dragas med denna förmenta tunga att hysa inom sitt område hela arbetarstyrkan, får icke det ringaste för att täcka de särskilda utgifter, som den kungl. propositionen ovillkorligen skall finna på ställen där en industri med stort arbetarantal är förlagd.

Jag har velat erinra om detta, då det icke förut under debatten påvisats, och jag har förgäves i den kungl. propositionen sökt finna förklaring över att en sådan fullkomligt påtaglig oegentlighet icke på något sätt blivit belyst.

Ja, herr talman, jag hyser, det måste jag säga, en annan uppfattning, för att icke använda något överord, om förmånen av att inom en kommun äga en fast anställd arbetarstyrka, som genom sitt arbete, som genom sina inkomster, som på olika sätt bidrager till att höja inkomsterna, direkt och indirekt. Ty det är ju inte blott genom att dessa arbetares inkomster bli beskattade som kommunens inkomster stiga utan jämväl därigenom att de med sina penningar också bidraga till att andra skatteällor uppstå. Om de äro anställda vid en järnindustri, måste de givetvis anlita skraddaren, skomakaren, smeden, möbelfabrikanten, köpmannen etc., och för var och en sådan affär, som avslutas mellan dessa olika parter, uppstår ju också merendels en vinst, som kommunen har att beskatta. Jag utgår sålunda ifrån, att det icke är något onus, som särskilt behöver beskattas, men jag skulle vilja tillägga, att även om det blir nödvändigt för att finna nya skatteällor att även uppsöka en sådan näringsskatt, så förefaller det mig alldeles orimligt, att man skall i detta skattepliktiga näringskapital jämväl inbegripa något, som man kallar arbetarkapital. Ty går man att undersöka förhållandena, skall man snart finna, hurusom en industri, som har ett visst belopp i nettoinkomst per år men är väl skött och på sin tillverkning av en viss vara har stor förtjänst, kan åstadkomma denna nettovinst genom ett mycket begränsat antal arbetare. Men jag kan å andra sidan mycket väl leta upp faktiska exempel, där en annan industri kommer till precis samma resultat men får kämpa med betydliga svårigheter, får ha många gånger större arbetarantal o. s. v. Den får sålunda drabbas av större skatt. Den bärkraftiga industrien kommer undan med en liten näringsskatt, men den svaga industrien får vidkännas en större.

Jag tror, att om man går att närmare granska det föreliggande förslaget från praktiska synpunkter och med utgående från faktiska förhållanden, man skall komma till rena orimligheter, särskilt när det gäller näringsskatten. Detta vare sagt än en gång utan att jag därmed velat påstå, att man skall under alla förhållanden avvisa nä-

ringsskatten. Som den nu är utformad kan jag dock icke finna, att den vare sig är rättvis ej heller sådan, att man för att vinna dessa jämförelsevis ringa inkomster, som de flesta kommuner komma att få av denna skatt, behöver tillgripa en så inkränglad skattelagstiftning som den här föreliggande.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Slutligen, herr talman, vill jag säga, att denna dag har påmint mig ganska mycket om ett tillfälle, då jag också var närvarande i denna kammare och som föreskriver sig till början av år 1914. Här framlades då för riksdagen ett förslag alldeles som nu av en ny ministär. Det gjordes invändningar mot detta förslag, mycket skarpa, mycket befogade sådana, ej minst från de herrar, som nu sitta på ministerbänken. Men då svarades från det hållet, att här gäller det inte att resonera utan bara marschera. Och varje invändning, som gjordes både då i kammaren och sedermera i utskottet samt vid den slutliga behandlingen, vann intet beaktande, ty det förslag, som var framlagt, var det enda som kunde accepteras som lösning för den frågan, som då skulle lösas. Det förefallar mig verkligen, som om de toner, man i dag lyssnat till från statsrådsbänken, bra mycket och för mycket påminna om de toner, varom jag nyss talade.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Den siste talaren gav ett slut åt sitt tal, som jag icke kunnat finna han haft någon grundad anledning att ge. Här har ifrån denna plats försökts giva skäl för det föreliggande förslaget. Att då sätta ett likhetstecken mellan situationen 1914 och situationen nu, det är att icke röra sig på verklighetens mark.

Jag begärde mellertid ordet med anledning av vad herr Hamrin anförde om mitt uppträdande vid ett möte inför Stockholms arbetare. Jag anförde där några exempel. Ur dessa ville talaren få fram det att jag hade sökt partipolitiskt utnyttja den situation, som verkligen råder. Han sökte stöd för detta däruti, att jag vid det ifrågavarande tillfället hade anført, hurusom skattetrycket kunde vara olika för olika näringsutövare inom samma kommun. Jag erinrar mig, att jag vid det tillfället anförde, hur skattetrycket hade, på grund av de abnorma förhållanden, som vi nu ha genomlevat, visat en stark förskjutning under de senaste åren. Jag bevisade detta mitt påstående med anförande av en statistik, som jag hämtat från den avdelning inom folkhushållningskommissionen, som sysslat med dyrtidsanslaget. Då jag anförde de omtalade debetsedlarna för två skattedragare inom samma kommun, var det inte därför, att denna kommun var den hårdast tryckta; det finns ju flera kommuner i riket, som äro tryckta av ännu högre kommunalskatter. — Jag har papper här, som visa det; så det behöva vi icke kivas om.

Herr Hamrin sökte visa att den ifrågavarande skattedragaren, banvakten som jag i föredraget talade om, vilken på en inkomst av 3,800 kronor hade en vanlig kommunalskatt på 935 kronor, fick 50 procent, ungefär, tillbaka. — Ja, det var precis vad jag nämnde i föredraget. Men jag nämnde icke detta i samband med debetsedeln,

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

utan jag nämnde det då jag talade om huru skattetrycket verkade uti det stora antal kommuner vars kommunala skattebörda ligger över 10 kr. pr bevillningskrona. Då sade jag, att om verkligen de omnämnda kommunerna skulle bära hela det skattetryck, som anförts skulle deras ställning vara outhärdlig. Men, tillade jag, under de senaste åren har tillämpats en av staten bekostad skatteutjämning. Nu är det klart, att när banvakten får tillbaka 50 procent av sina 935 kronor, så får jordbrukaren, som hade en skatt på endast 124 kronor, även han tillbaka och i samma proportion som banvakten. Relationen mellan dessa båda blir ju således precis densamma. Jag har icke för avsikt att begagna detta i agitatoriskt syfte, utan jag ville helt enkelt visa, huru relationen ställde sig mellan två inom samma socken varande skattedragare. Skulle det vara en partipolitisk åtgärd att med stöd av det verkliga förhållandet nämna, huru saken är, då skulle man ju helt enkelt vara utesluten från att tala i denna fråga. Men det ligger icke på det viset, att man får någon rättelse genom att tiga stilla med, huru det i verkligheten är.

Sedan anförde herr Hamrin, att det fanns personer, som bodde i Jönköping men arbetade i Huskvarna; Huskvarna skulle enligt propositionen få näringsskatten av Huskvarnaföretaget, och Jönköping fick ingenting. Ja, denna fråga har varit föremål för mycket överläggning, huru man skulle dela upp skatteintäkterna mellan respektive kommuner. Och vilket system man än tillämpar, kommer man till sådana fall, där det icke finns någon möjlighet att åstadkomma ett förhållande, som kan reglera alla möjliga sådana saker. Utan så vitt man vill behålla kommunerna som skattedistrikt, så finnes ingen möjlighet att undvika sådana gränsfall. Men man har ju sökt göra det bästa man kunnat genom att dela upp det så, att aktiebolag och sådana skola i detta stycke så långt det är görligt erlagga sina tributer i den kommun, där de ha sin verksamhet. Men svårigheten är naturligtvis, där fabriken ligger i en kommun och en stor del av personalen bor i en annan kommun.

Jag måste nedlägga en gensaga mot herr Hamrins försök att tolka min uppfattning angående det värde arbetarekåren såsom sådan i egenskap av skattedragare innebär för en kommun, därför att jag ifrågasätter, att ett företag skall betala närings-skatt på grund av att det drager till kommunen en del personer och åstadkommer utgifter för kommunen, så syntes herr Hamrin vilja tolka mina ord så, att jag hade en lägre uppfattning om arbetarnas insats i det kommunala livet. Jag skulle nödgas begagna ett riktigt fult ord, om jag rätt skulle karakterisera, vad som ligger bakom detta jesuitiska försök att misstänkliggöra en politisk motståndare. Här är naturligtvis rakt icke fråga om en värdesättning av arbetarna eller av det belopp, som de betala till kommunen, utan det är fråga om att den institution, som av en eller annan anledning åstadkommer en extra utgift för en kommun, kan vara pliktig att efter vissa grunder giva ett bidrag, tänkt som närings-skatt eller efter några andra grunder.

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Medan jag har ordet, herr talman, skulle jag vilja säga en sak med anledning av herr Edéns yttrande om den oenighet, som hade framkommit i de sakkunnigas yttrande. Det ligger ju på det sättet beträffande frågan om intresseskatt eller icke intresseskatt, att det är två av de sakkunniga, som slutligen stannat för att avstyrka en sådan ordning. Men i övrigt, ha de sakkunniga, som representerade högeruppfattningen, givit sin anslutning fullt och helt till förslaget endast med den avvikelser, att i stället för att i förslaget begäras, att 25 % av enskilda skattdragares progressivskatt och 90 % av bolagens progressivskatt skall avsättas till utjämning, ha de ansett att utjämningsfrågan hänger samman med själva stadsskatten, och de ha därför, utan att uttala någon ståndpunkt i utjämningsfrågan i övrigt, ansett, att progressivskatten skulle utgå med omkring hälften av det föreslagna beloppet och stanna helt inom vederbörande kommun. För min del har jag ansett, att, då progressivskatten uttages efter samma grunder som statsskatten, och då den föreslagna skalan är ansluten till och väl harmonierar med statsskatteskalen, så skulle det vara riktigt, att man tog ut hela progressivskatten och använde den till utjämning efter de i proposition föreslagna grunderna. Vidare ha de en avvikande mening i fråga om sättet för de kooperativa föreningsarnas beskattning. Men då det gäller ett så omfattande förslag som detta, så får man väl anse, att de två sakkunniga, vilkas omdömesgillhet och sakkunskap jag icke hört någon vilja ifrågasätta, i stort sett ansluta sig till förslaget, när deras avvikande mening begränsar sig till dessa två saker. Under sådana omständigheter är det något väl fritt tolkat att säga, att det endast står *en* kvar om förslaget. Jag har velat lämna den upplysningen, för att icke det påståendet skall stå oemotsagt nämligen att de sakkunniga över huvud taget icke alls stode bakom det kungl. förslaget.

Sedan herr Olsson i Kullenbergstorp först talat om, att det för 3,000 år sedan fanns en finansminister, som fonderade skatten, så ställde han två direkta frågor till mig. Om jag skulle taga exempel efter min företrädare för 3,000 år sedan, så skulle jag nog få herr Olsson i Kullenbergstorp som en av mina ivrigaste motståndare, när bara förslaget var utformat. Emellertid får det nu vara ett litet kvickhetsutbyte mellan herr Olsson och mig. Han ställde som sagt två frågor, som jag anser mig skyldig besvara, därför att annars skulle både kammarens medlemmar och allmänheten få det intrycket, att arbetet på hela denna fråga hade skötts i finansdepartementet utan någon som helst korrespondens med övriga ledamöter av regeringen och att jag där uppe bakom ryggen på min chef i den föregående regeringen skulle ha satt i gång ett arbete och gjort ett förslag av sådana dimensioner, utan att det hade varit överläggningar om det. Jag vill då säga, att i begynnelsen av detta arbete har som i allting annat departementschefen tagit initiativet. När förslaget låg framme, så att de sakkunniga hade fattat sin ståndpunkt, lät jag föredraga det i beredningen första veckan av oktober. Det genomdiskuterades då ganska ingående, och det märktes redan då, att samma divergens, som

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

nu går igenom, även då förefanns, d. v. s. i fråga om själva principen om fastighetsskatten. Men man enades då om, att jag skulle fortsätta detta utarbetande av förslaget på de linjer, efter vilka det var påbörjat. Och det arbetet har fortsatt. På grundval av det avtal, som träffats mellan den gamla regeringen, sattes det också i gång en undersökning om en eventuell framkomlighet för ett provisorium. Och det tillkallades en person någon gång i november månad som erhöi i uppdrag att undersöka framkomligheten på den väg, som låg skisserad i herr Skölds motion vid fjolårets riksdag, d. v. s. beskattning även till kommuner av det inkomstbelopp som låg mellan 6 % av taxeringsvärdet och för statsskatten, deklarerad inkomst. Det föreligger ett förslag, som denne person har utarbetat, och jag förmodar, att detta förslag kommer att ställas till utskottets förfogande. Detta förslag innehåller även andra saker, som äro direkt hämtade ur den kungl. propositionen och som inpassats i det s. k. provisorieförslaget. Jag vill försäkra, att mellan den avgående regeringschefen och mig i egenskap av statsråd och chef för finansdepartementet har varit det allra bästa personliga samarbete för ordnande av denna fråga och att arbetet med det s. k. provisoriet är verkställd under ledning av statsministern och arbetet med propositionen under ledning av mig. Arbetet med provisoriet ordnades på det sättet, därför att vederbörande genom denna anordning skulle få sina synpunkter beaktade i det förslag, som man ville föra fram.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Jag har ansett mig vara skyldig att lämna detta svar, därför att icke den uppfattningen skulle spridas, att vi hade gått och arbetat bakom ryggen på varandra. Ända till den dag, när skillsmässan skedde, var det det mest förtroliga samarbete mellan regeringens ledamöter.

Herr vice talmannen *H a m i l t o n*: Herr talman! Sedan jag begärde ordet, har herr Edén varit i tillfälle att besvara statsrådet Nothins anförande, och jag skall därför endast beröra ett par uttalanden från hans sida.

Han framhöll bland annat vissa siffror, som visade, att jordbrukets procentuella andel i kommunalskatterna i hela landet hade sjunkit betydligt under de senaste åren, och han ville, så vitt jag kan förstå, därmed bevisa, att jordbrukarna allt för litet deltaga i den kommunala beskattningen. Och det kunna vi vara ense om; men jag tror, att de siffror han framlade i detta avseende icke äro sådana att de ha något värde för själva den utredning, som här föreligger. Ty vad ange dessa siffror? Jo, att jordbruket under de senare årtiondena icke kunnat hålla jämna steg med industrien och med kapitalbildningen i landet. Detta visa de, men i övrigt äro de, som sagt, alldeles värdelösa. Jag misstänker, att de många andra siffrorna i den statistik, som åtföljer den kungl. propositionen, till stor del äro av samma värde.

Herr statsrådet förebrådde mig att jag i min reservation hade gått med på en allmän beräkning rörande beskattningen av jordbruket, som i viss mån utgjorde en eftergift i riktning mot intresse-

beskattningen. Jag trodde icke, att en så ivrig anhängare av intressebeskattningen som herr statsrådet Nothin skulle utkasta någon förebråelse mot mig i detta avseende. Jag känner visserligen en svaghet i mitt förslag och svagheten ligger däri, att den skuldsatte jordbrukaren får, när det gäller minimiberäkningen, betala lika mycket som den icke skuldsatte, men detta är tyvärr ett missförhållande, som redan nu existerar, och jag hade ingen förhoppning att få någon ändring därvidlag. Jag har heller icke velat fästa mig härvid, ty praktiskt sett är detta, då det gäller vårt lands småbrukare av mindre betydelse, därför att den småbrukare, som själv arbetar på sin jord, likväl alltid får någon inkomst av sitt eget arbete och därför även, om jorden är skuldsatt, uppstår en högre inkomst än sex procent av taxeringsvärdet.

*Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

Jag vill icke uppehålla kammaren länge, men jag måste likväl, innan jag slutar, uttala ett beklagande över det sätt, varpå en av mina kamrater bland de sakkunniga behandlats från statsrådsbanken. Han förebråddes att ha ändrat åsikter från den dag beslut i fråga fattades och intill dess han avlämnat sin reservation. Det må dock vara tillåtet för sakkunniga att förändra sin uppfattning, innan de hunnit att genomtränga en fråga. Det framställdes ju åtskilliga spörsmål till oss sakkunniga i skattefrågan, som vi skulle besvara, och den fråga, som framställdes till honom, var kanhända så svår att avgöra, att han haft rätt att ändra sina åsikter om den samma, när han närmare trängde in i förhållandena.

Herr statsrådet läste upp ett protokoll i dag i kammaren, och så vitt jag kan förstå, det första protokoll jag fått del av från de sakkunnigas sammanträden — protokollen justerades ju aldrig inför de sakkunniga; hade justeringen så skett, skulle kanske min kamrat haft tillfälle att anteckna sin avvikande mening. Det är något som strider mot kutymen i vårt riksdagsarbete, att en sakkunnig, som tillkallats för en viss fråga och gör så gott han kan, sedermera får förebråelser ifall han möjligen ändrar åsikt i en eller annan sak.

Herr statsrådet Nothin: Herr talman, mina herrar! Herr vice talmannen nämnde, att jag skulle ha förebrått honom därför, att han gått med på intressebeskattningen. Det gjorde jag sannerligen icke. Men jag åberopade som ett starkt skäl för införande av intressebeskattning, att till och med herr vice talmannen icke ansåg sig kunna komma ifrån en sådan beskattning: det var ju ett tecken på att den är berättigad.

Vad angår frågan om de sakkunnigas arbete inom departementet, har jag aldrig gjort några förebråelser i den riktning herr vice talmannen gjorde gällande. Jag framhöll endast, att det icke var så helt med den påstådda opinionen mot det föreliggande förslaget.

Beträffande slutligen frågan om protokollsföringen tror jag, att det ingalunda varit för de sakkunniga okänt att protokoll fördes.

Herr B ö k e l u n d: Herr talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt att jag förlänger denna mycket långa remissdebatt. Jag hade

Vid remiss av från början icke tänkt deltaga i densamma, men jag uppkallades av propositionen ett yttrande, som fälldes här i förmiddags.
nr 191.

(Forts.)

Det sades nämligen, att det skulle bli utomordentligt svårt att tillämpa bestämmelserna om näringskatten och att våra taxeringsmyndigheter icke skulle vara vuxna den uppgift, som man ämnade pålägga dem. — Jag vet icke om orden föllo så, men innebörden av yttrandet torde ha varit den jag nu angivit.

För min del anser jag de sålunda uttalade farhågorna vara överdrivna. Visserligen kan det icke bestridas, att bestämmelserna om näringskatten blivit rätt invecklade, men jag är fullkomligt övertygad om, att de icke äro svårare att tolka än många andra stadganden i våra skattelagar. Föreskrifterna äro ju visserligen ganska många, det måste medges, men detta beror på det förhållandet, att man velat kombinera de tre faktorerna: det i näringen nedlagda kapitalet, avkastningen av näringen och arbetareantalet med varandra. Och detta har man gjort, icke för att få skriva ihop ett större antal lagparagrafer, utan för att åstadkomma största möjliga rättvisa vid fördelningen av den kommunala skattebördan mellan olika skattskyldiga. Enligt min åsikt äro säkerligen våra taxeringsmyndigheter vuxna uppgiften att verkställa taxeringen av näringskatten liksom att tillämpa förslagets övriga bestämmelser. Jag tror som sagt för min del, att de nog skola komma till rätta med den saken.

Givetvis kommer emellertid arbetsbördan för taxeringsnämnderna och i synnerhet för deras ordförande att högst väsentligt ökas, om detta förslag går igenom, och det är nog icke uteslutet, att det kan komma att visa sig rätt svårt på ett eller annat håll att få personer, som äro villiga att såsom ordförande i taxeringsnämnderna påtaga sig dessa ökade bördor. Jag håller dock före, att om denna ökade arbete blir fullt betalt, det icke skall möta några större svårigheter för länsstyrelserna att erhålla personer, kvalificerade att utföra arbetet ifråga. Men jag begagnar tillfället att betona, att den ersättning, som nu består taxeringsnämndernas ordförande, i allmänhet är allt för ringa i förhållande till det arbete de prestera och att därför en ganska väsentlig ökning av ersättningen till dem nog är nödvändig.

Vad så själva skattefrågan beträffar, vill jag icke efter denna långa debatt ge mig in på att yttra sig om densamma. Jag skall inskränka mig till att säga, att jag är fullkomligt övertygad om, att en rättvis reform av vår kommunalskattlagstiftning icke står att vinna genom något annat system än ett sådant, som upptager i sig både objektsskatter och förmågaskatter.

Herr Sjöblom: Herr talman! Den fråga, som här föreligger till remiss, är säkerligen en av de mest vidlyftiga, som riksdagen kan få sig förelagd till behandling. Att det skulle bli en principdebatt om denna stora kungl. proposition, i dag, väntades väl av alla, men jag hade icke trott att en så betydande del av kamarens ledamöter, vilka icke varit inkallade som sakkunniga och

deltagit i arbetet inom departementet, kunde redan i dag vara mogna att på dessa många detaljpunkter avgiva bestämda förklaringar och därpå uppbygga sin uppfattning, att lagen vore oantaglig. Men detta är möjligen ett mycket glädjande bevis på andra kammarens intelligensnivå! Tvenne av kammarens ledamöter ha dock uttalat sig mycket försiktigt, nämligen herr Lindman och, efter vad jag kunde finna, före statsministern herr Edén. Denna försiktighet grundade sig säkert därpå, att det enligt deras uppfattning kunde finnas synpunkter i det föreliggande förslaget, som ännu icke äro så fullständigt uppklarade, att man redan nu kan säga ifrån, att förslaget icke kan antagas.

*Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

Jag skall icke ingå i någon saklig debatt rörande förslaget sådant det föreligger. Vad jag ursprungligen tänkte säga om taxeringsförfarandet framlades dessutom på ett mycket bättre sätt än vad jag kunnat göra av kamrer Bökelund. Jag tror icke, att detta förfarande är så vidlyftigt, att man skulle behöva draga sig för förslaget av den anledningen, ifall man kunde genom dettas principer åstadkomma den största möjliga rättvisa inom kommunalbeskattningen. I den mån det sålunda är tal om införande av olika objekts- och intresseskatter, tycker jag, att det förslag, som här föreligger, är mycket väl utarbetat, efter vad jag hittills kunnat finna. Det kan måhända finnas detaljer, som icke äro alldeles tilltalande, men i princip kan jag icke se, att nämnvärda anmärkningar kunna framställas. Det har nu här i kammaren under dagens lopp framdragits ofantligt många exempel på hur förslaget skulle komma att verka på jordbruket, och man har därvid tagit hänsyn till jordbrukare av olika klasser. Besynnerligt nog har ingen visat, hur förslaget skulle komma att verka för dem, som hittills under årtionden burit orättvist tunga kommunalskatter, nämligen dessa, som äga bestämt fixerade inkomster. Jag skulle kunna framdraga härresande exempel på vad våra kroppsarbetare fått betala i kommunalskatt i jämförelse med mycket förmögna personer i fastighetsägareställning. Jag skall icke trötta kammaren härmed, men då det här äsyftas en förskjutning så rättvis som möjligt från mindre bärkraftiga till mera bärkraftiga skuldror, synes det mig, som om det hade varit befogat att komma med exempel i båda riktningarna. Jag skall dock, som sagt, icke framdraga några sådana nu.

Herr vice talmannen nämnde tidigare i denna debatt, att de mindre småbrukarna, om vilka han alltid talar så varmt, borde bära så små skattebördor som möjligt. Jag har den uppfattningen, att vi icke ha rättighet att ordna det så här i landet, att vi så att säga locka tusental och åter tusental av personer att slå sig ned såsom jordbrukare, om de sedan kanske komma i en ställning, som icke ger dem möjlighet att betala den skatt, som åligger dem enligt principer, vilka gälla för andra inkomsttagare. Om en stenhuggare eller järnarbetare förtjänar 4,000 kronor årligen, skall han, som herr finansministern sade en gång, betala skatt härför efter samma grunder som andra inkomsttagare. Och det bör jordbrukaren också göra — det är min bestämda uppfattning. Det synes mig bliva

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

tröttsamt i längden att i vilken fråga, som än behandlas här i riksdagen, det ständigt skall föras fram de mindre jordbrukarnas, egna-hemsbildarnas intressen, och att det alltid skall vara de, som böra hållas under armarna och befrias från kontributioner till stat och kommun. Jag tror icke, att det föreligger någon fara för att dessa småjordbrukare betungas för mycket, utan vad man till sist kan komma fram till det blir snarare, att progressivskatten kanske kommer att verka därhän, att det större jordbruket blir alltför hårt belastat. Den faran förefaller mig vara större än att det mindre kommer i sådant läge. Här är icke blott fråga om att tänka på personerna, utan här får man även tänka på vilka möjligheter näringen såsom sådan har att bära sig för framtiden. I det avseendet spelar det större jordbruket ofantligt mycket större roll än det mindre. Jag vill icke säga, att det kommer att drabbas för hårt, men för mig synes faran vara större för de stora än för de små jordbruken. Jag tycker, att det icke är riktigt att spela ut de små jordbrukarna såsom särskilt behjärtansvärda varelser, som alltid skola hållas under armarna.

Herr Edén nämnde, att man i finansdepartementet skulle tänka litet mera på människorna och litet mindre på objekten. Jag anser, att finansministern med detta förslag visat, att han just följt den principen, därför att han inriktat sig på att söka på ett så rättvist sätt som möjligt lätta bördorna för de fattigaste, som hittills fått gå i mörka fabriker och bo i usla kyffan i storstäderna och även på landsbygden haft de sämsta förhållanden. För dem skulle bördorna lättas genom detta förslag och läggas på de övriga. Jag tror, att det var en ordlek mera av herr Edén än något annat.

Emellertid är det min uppfattning, att den debatt, som förts här i dag, nog klarat upp många missförstånd, men jag föreställer mig, att herr Olsson i Ramsta med sitt temperamentsfulla inlägg har ådagalagt, att för hans del är detta förslag tillräckligt känt för att han skulle kunna intaga ståndpunkt till det, och då är ju denna debatt tämligen överflödig. Då herr Olsson i Ramsta säger, att jordbruket skall omtaxeras och att det kan hända, att fastighets-skatten på jordbruket kommer att gå ut med 12 procent av det nuvarande taxeringsvärdet, vad har han därmed egentligen sagt? Jo, han har offentligen erkänt, att jordbruket är taxerat till 50 % av sitt värde och därefter betalar man skatt för närvarande. Jag tror knappast, att herr Olsson i Ramsta har rätt, ty så illa tror jag icke att det är, även om det är illa nog.

Emellertid skall jag, herr talman, icke uppehålla tiden. Jag hoppas, att debatten skall kunna föras om detaljerna, när förslaget kommer från utskottet. Jag har velat efter denna långa debatt till regeringen och särskilt finansministern framföra min tack-samhet för det stora och omfattande förslaget, på vilket man här kan bygga en kommunal beskattning, som kan åstadkomma en större rättvisa än som hittills varit rådande.

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Den siste ära-

de talaren yttrade, att min önskan vore att sätta småbrukarna i bättre ställning än andra i fråga om kommunalsbeskattningen. Så är icke förhållandet, men jag vill icke, att de skola komma i sämre ställning genom att bli dubbelbeskattade. Jag har sysslat med egnahemsfrågor och sett så många lyckliga arbetare, som kommit från industrien och slagit sig ned på egna hem, sett dem lyckliga vid hustuens sida, omgivna av sin barnskara, som uppfostrats under föräldrarnas tillsyn, och jag unnar varje arbetare den lyckan att få ett eget hem antingen i form av bostad eller ett litet jordbruk. Därest Kungl. Maj:ts förslag går igenom, kommer det enligt min mening att hämma denna egnahemsrörelse, och detta alldeles tydligt, därför att om en arbetare köper ett eget hem eller ett bostadshus, så får han alltid tilläggsskatt.

*Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)*

Det förvånade mig mycket, när herr Sjöblom talade om att jordbruket avkastar 12 % av taxeringsvärdet. Det skulle angiva, att taxeringsvärdet vore alltför lågt. Ja, jag har hört detta yttrande från en oerfaren ämbetsman, och då jag hörde det av honom sade jag: Ni begriper bra litet av sådant. En småbrukare köper ett ställe för låt oss säga 10,000 kronor. 12 % på detta gör 1,200 kronor. Kan han leva på denna inkomst? Nej. Men varifrån får han då inkomster för sin familj? Jo genom det arbete, som han själv lägger ned i sitt företag. Tror herrarna, att jorden ger något utan arbete? Skall småbrukaren leja för arbetet, ja, då giver icke detta egenahem några 6 % av taxeringsvärdet. Men då han arbetar från morgon till kväll, så bör han väl få en ordentlig avlöning, således en inkomst av sitt arbete, och han bör väl ha rättighet att beräkna inkomsten på detta sätt. Det är icke fastigheten utan det egna arbetet som ger den höga inkomsten, och det förefaller mig, att en jordbrukare som herr Sjöblom borde ha reda härpå.

Här har också sagts, att vi icke sysselsatt oss med hur den nya lagen kommer att ställa sig för dem som leva på lön. Men hela vårt strävande går ju ut på att upphäva de orättvisor, som nu förefinnas, så att arbetare, som leva på lön icke skola få så höga skatter som de nu ha, på grund av att lantmännen skatta för den beräknade inkomsten. Det är icke behöfligt att härvidlag draga fram några exempel för att komma på det klara med huru härmed hänger ihop.

Herr O s b e r g: Herr talman, mina herrar! Jag får verkligen lov att säga, att jag tycker, att det är litet upp och nedvänt, när vice talmannen talar för de små och herr Sjöblom talar för de stora. När herr Sjöblom också kritiserade kammarens ledamöter för mindre intelligen, så tycker jag, att det går litet för långt. Det må väl vara var och en tillåtet att yttra sig på sätt som han kan, och om icke alla äro förmågor, så må det väl icke vara dem betaget att även uppträda vid sidan av de större förmågorna. De representera ju också en del av folket, och var och en, som kommer hit, må väl tillerkännas rättigheten att säga några ord, även om det icke sker i en form som herr Sjöblom tycker om.

Här har talats mycket om både det ena och det andra. Men en sak har ännu icke blivit vederlagd, och det är, att det kommer att

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

ske en dubbelbeskattning på vissa områden, därest det kungl. förslaget skulle bifallas, och det tycker jag är det mest bärande i hela resonemanget, men det har icke blivit förnekadt. Herrarna har talat så mycket om att jordbruket bär sig bra och därför kan beskattas mera, de herrar borde egentligen gå ut och studera förhållandena i bygderna. Det är icke nog med provtaxeringar, herr statsrådet Nothin, utan man måste också se till, hur det ställer sig med det hela. Visserligen har det varit några år, då man kunnat säga om jordbruket, att det haft det bättre ställt än vissa andra näringar, men den tiden är slut, och vi får börja resonera om läget, sådant det nu kommer att bli och för närvarande är. Jag har icke någon ensidig uppfattning i saken. Det är nämligen så, att jag sysslat med industri ungefär lika länge som med jordbruk. Jag vet någorlunda, under vilka levnadsförhållanden som jordbrukarna leva och som industriarbetarna leva. Jag tror verkligen, att genomsnittsjordbrukarna få nöja sig med ett sämre bord, kanske med sämre kläder och med mindre nöjen, än vad genomsnittsarbetarna få göra. Men, mina herrar, här har sagts ifrån jordbrukarhåll, att de icke vilja draga sig undan en rättvis beskattning, och det skall jag också vara den förste att säga. Men vi må ändå tänka på, att det rätta är att beskatta den egentliga inkomsten och därmed punkt. Vad gör det, om det finnes aldrig så mycket fastighet? Det gör ingenting, utan det gäller den inkomst som kan förvärfvas av en fastighet, det är på dem man måste bygga en beskattning. Vore det icke skäl i att söka på andra sätt få fram skatter, t. ex. genom att förebygga utdelning av vinstbelopp i form av nya aktier. Det är enligt min mening alldeles olämpligt, att så får förfaras. Många industriföretag gå fram på det planet för att draga undan skatteobjekt. Det är många gånger, som man lägger ned alldeles överflödigt kapital på företag, som kanske en vacker dag ramla och på det sättet undandragit staten skatt. Nej, mina herrar, när vi kommit så långt, att vi beskatta allt som är möjligt att beskatta och göra det på det enklaste sätt som kan ske, då har man enligt min mening gått så långt som man behöver.

Herr Sjöblom: Herr talman, mina herrar! Herr vice talmanen var mycket temperamentsfull i dag, och det skadar väl icke. Men då vice talmanen säger, att om jag köper en jordbit för 10,000 kronor, så giver den ingen inkomst, om jag icke arbetar på den, och således blir det en dubbelskattning att först betala fastighetsskatt och sedan skatt på inkomst, så får jag säga, att jag har den uppfattningen, att om jag har 10,000 kronor och sätter in dem på en bank eller lägger ned dem i aktier, så får jag skatta för inkomst av dem och dessutom kan jag gå i en grusgrop eller hugga ved och förtjäna lika mycket, som jag skulle göra genom att arbeta med frambringande av jordbruksprodukter, och då får jag skatta även för det. Jag förstår icke, vad det är för skillnad. Det blir ju också en dubbelbeskattning, ty både mitt arbete och mitt kapital bliva beskattade i båda fallen fastän beklagligt nog med 6 % i ena fallet, vilket icke alltid blir förhållandet i det andra fallet. Jag skulle naturligtvis gärna vara med

på sådana åtgärder som lättade bördorna för de mindre bemedlade, om det kunde gå för sig utan att skada det hela.

Medan jag har ordet skulle jag vilja säga, att jag icke, såsom herr Osberg sade, klandrat eller uttalat mig om bristen på intelligens i andra kammaren, utan jag sade raka motsatsen, nämligen att denna debatt utgjorde ett glädjande bevis på mycket stor intelligens här i kammaren. Det kan jag gärna erkänna, att den känslan har stegrats betydligt efter herr Osbergs anförande.

Jag skulle också vilja säga ännu en sak. Det har i dag från flera håll, från motståndare till fastighetsskatten och intresseskatten framhållits, att detta kommer att återfalla på den stora allmänheten genom högre pris på varor och genom dyrare hyror. Det är precis, som om man skulle resonera så, att på arbetare eller konsumenter kan man lägga på vad som helst, ty de kunna icke skaffa sig kompensation. Men jag tycker, att vi för närvarande borde ha reda på, att om man lägger på 100 kronor mera i hyra eller skatter på en arbetare, så kommer han vid uppgörande av löneavtal att söka förskaffa sig så mycket större inkomst, att han kan därmed betäcka de dyrare omkostnaderna.

Herr Edén talade i dag om en cirkus, men här är det verkligen en cirkus, ty det man lättar på det ena stället återfaller på något annat. Men det kommer att ske, man måste se det från vilken sida man vill, och det är således icke av så stort värde i ett sådant resonemang. Det synes mig alltså, som om dessa frågor skulle kunna få ventileras litet mera i detalj, sedan förslaget kommit från utskottet.

Herr Carlson i Alfhöjd: Det har i dag talats något om cirkus och något om karusell, och att något liknande skulle vi komma att få bevittna den dag, då det föreliggande skatteförslaget skulle komma att tolkas av vederbörande taxeringsmyndigheter. Jag tror för mitt vidkommande, att vill man se på cirkus och karusell, behöver man icke speciellt invänta denna tidpunkt eller gå till dessa myndigheter, utan kanske vi kunna få en liten känning därutav på närmare håll.

Under de tre remissdebatter jag övervarit här i denna kammare har med stor styrka såväl från vårt håll, det socialdemokratiska, som även från annat håll framhållits nödvändigheten av ett påskyndande av arbetet för att nå fram till en definitiv kommunalskattereform. Av de yttranden, som fällts i dag av personer tillhörande såväl det liberala partiet som också högerpartiet, förefaller det mig, som om deras reformvilja i fråga om lättande av skattebördorna för de hårdast betryckta hade framkommit till följd därav, att det är fullständigt oförsvarbart, att icke något göres beträffande denna sak. Men jag tror, att denna ståndpunkt hava vederbörande i dag kommit att intaga, därför att de därtill äro absolut nödda och tvungna. Jag vill framhålla det faktum här i kammaren vid remissdebatten, att finansminister Thorsson har vid tvenne riksdagar i följd exempelvis föreslagit, att de provisoriska skattelindringarna under kristiden skulle göras obligatoriska i stället för fakultativa. Finansmi-

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

nistern har gjort den erfarenheten, som han också givit uttryck för i denna kammare, att den omständigheten, att dessa provisoriska skattelindringar, berörande inkomsttagare under 3,000 kronor, icke varit obligatoriska, har medfört en hel del orättvisor ute i landet för de små inkomsttagarna. Den liberala viljan att gå dessa små inkomsttagare till mötes har ej vare sig inom utskottet eller inom riksdagen tagit sig uttryck i ett bifall till föreliggande förslag från finansministerns sida.

Vi hava vidare också gjort små ansatser till att vederbörande jordbrukare skulle få erlægga en litet större skatt på fastigheterna än de hittills gjort, därigenom att man skulle höja procentsatsen från 6 till 7 %. Detta har man icke från de andra partierna ens ett ögonblick velat reflektera på. Vid remissdebatten i år gjorde herr Lindman sig särskilt till tolk för medelklassens stora bekymmer, d. v. s. tjänstemännens, som hade en inkomst av 5, 6 à 7,000 kronor. Herr Lindman poängterade synnerligen starkt, att det vore i högsta grad av behovet påkallat, att vi nådde fram till en skattereform, men det är att märka, såsom det uttryckligen står i protokollet, icke något provisorium, ty ett provisorium skulle komma att verka mycket oroande, utan vad som önskades av herr Lindman vid remissdebatten i år var ett definitivt förslag till lösning av denna viktiga fråga. Sålunda hava vi från vårt håll bjudit herrar liberaler och högermän ett provisorium i fråga om skattelindringar, som vi fört fram under den betryckta tiden, under kristiden, men vilket konsekvent avslagits från detta håll. Sedan man beklagat sig över att det icke förelåg något definitivt förslag till lösning av denna fråga, så, när man tack vare intensivt arbete inom finansdepartementet äntligen bragt saken därefter, att ett definitivt förslag föreligger, kastar man om. Då framkommer något, som enligt mitt förmenande påminner om cirkus och karusell. Då vill man ha ett provisorium. Summa summarum och hela kontentan, som jag skulle vilja komma till, är, att har icke det föreliggande kommunalskatteförslaget utträtt något annat, så har det åtminstone lett dithän, att vederbörande från andra partier icke längre sparka så intensivt emot förslag till reformer, som avse skattelindringar för de små inkomsttagarna, och därmed är ju ändå något vunnet enligt mitt förmenande.

Jag skulle vilja instämma i vad herr Sjöblom yttrade beträffande en stor del av de talare, som uppträtt här i dag. Här beklagar man sig över att vissa delar av förslaget icke varit remitterat till vederbörande myndigheter, men på samma håll uppträder man med sådan säkerhet och en sådan sakkunskap, att enligt min uppfattning är det icke alls någon fara härutinnan, när vi ha dessa representanter inom kammaren och inom utskottet, som äro så till den grad sakkunniga och vederhäftiga beträffande denna fråga, då är det väl icke gärna tal om att riksdagen skulle kunna begå någon dumhet vid ett kommande beslut angående denna sak.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag begärde ordet, när herr Sjöblom såsom exempel gentemot vice talmannens yttrande angående dubbelbeskattning anförde, att om en arbetare har ett kapital på banken och drager ränta av kapitalet och så går och arbetar i en

grusgröp, så får han skatta för inkomst av både arbete och kapital, och då skulle det lika väl bli dubbelbeskattning som för en person, som har jordbruk. Det är alldeles oriktigt att draga sådana slutsatser. Det är ju på det sättet, att när en jordbrukare lägger ned kapital i ett jordbruk och skall deklarera för inkomst härav, så får han deklarera både för sin inkomst av arbete under året och för inkomst av det i jordbruket nedlagda kapitalet, således för sin totala inkomst. När man resonerar om detta förslag, får man väl gå ut ifrån att båda deklARATIONERNA i fråga om inkomstberäkning skola vara fullt korrekta och rättvisa, och det vilja vi ju alla. Alltså deklarerar han för hela inkomsten, och för den får han skatta lika väl som alla andra skattebetalare. Men utöver denna inkomst skall fastigheten enligt Kungl. Maj:ts förslag taxeras till sitt fulla saluvärde, och så skall det beräknas vissa procent därpå, nämligen 6 % på jordbruk och 3 % på skog, och för det skall han ytterligare beskattas. Bli icke det dubbelbeskattning, förstår jag icke vad som är dubbelbeskattning.

När man anför detta förhållande, mötes man alltid med det svaret, att det blir så mycket billigare på varje skattekrona, därför att det blir större antal skattekronor. Men detta blir naturligtvis förhållandet beträffande alla skattebetalare, icke blott beträffande jordbrukaren. Men jordbrukaren får betala denna billigare skatt icke blott på sin inkomst såsom alla andra utan även på det värde, som jordbruket har. Det blir ovillkorligen en dubbelbeskattning, det kan ju icke bortresoneras, och från jordbrukarhåll måste man ovillkorligen sätta sig emot ett sådant förslag.

Herr Carlson i Alfhöjd talade om provisoriska och definitiva förslag och tycktes mena, att ifall man bjuder ett provisoriskt förslag, vill man ha ett definitivt från motsatta sidan, och ifall man bjuder ett definitivt, vill man ha ett provisoriskt, och därför tyckte han, att det var orimligt att motsätta sig detta definitiva förslag. Det är ju självklart, att man icke kan sluka vilket definitivt förslag som helst, utan förslaget måste väl hava en sådan innebörd, att det verkligen fyller de krav, som man har rätt att ställa på ett skatteförslag. Det är väl rättare att taga förslaget i de delar, där man verkligen kan enas om, att det innebär rättvisa och billighet mot alla, och utesluta sådana delar, som man från vissa håll anser vara orättvisa, och så efter ytterligare prövning göra de jämkningar och ändringar, som möjligen kunna anses lämpliga. Det är väl en bättre väg än att taga ett förslag, som man icke kan godkänna utan som ovillkorligen i vissa delar innebär ojämnheter, och sedan söka bortarbete dessa. Det förefaller mig vara en alldeles orimlig ståndpunkt.

Här har talats om fastighetstaxering och om hur litet jordbrukarna få skatta för sin inkomst. Det är olika i olika trakter. Jag känner en trakt, där vid 1918 års taxering genomsnittstaxeringsvärdet höjdes till 71 % och där till och med de personer, som köpt fastigheter året förut, fingo dem taxerade väsentligt över den köpeskilling, som de betalt. På andra orter kanske taxeringsvärdet icke är uppe i det verkliga värdet, det är mycket möjligt, men detta är naturligtvis ojämnheter, som

Vid remiss av
propositionen
nr 191.
(Forts.)

skola bortarbetas, och om man gör det och får fram en rättvis deklara-
tionsordning för jordbrukarna, skall man ovillkorligen komma till
större rättvisa än genom det förslag, som nu föreligger.

Herr O l s s o n i Ramsta: Herr talman! Endast några få ord!
Den nästföregående ärade talaren sade, att liberalerna icke vilja gå de
små skattdragarna tillmötes i fråga om deras krav att få avdrag, när
det gäller taxering. Jag vill endast erinra om att vice talmannen vid
denna riksdag yrkat på att de ordinarie bevillningsfria avdragen skulle
avsevärt höjas, men motståndet mot detta yrkande kom från social-
demokratiska partiet.

Gentemot herr Sjöblom, när han ville desavouera vice talmannen
i fråga om påståendet, att det här verkligen blir en dubbelbeskattning,
skall jag, ehuru herr Nilsson i Landeryd redan sökt motbevisa detta,
be att få draga fram ett exempel. Ägaren av en gård till 100,000
taxeringsvärde får först skatta för 6,000 kronor såsom fastighets-
ägare, men han deklarerar dessutom för 6 % av taxeringsvärdet i in-
komst av fastigheten plus sin arbetsinkomst av 2,400 kronor. Han får
således skatta för 14,400 kronor. Sätter man in 100,000 kronor i en
bank, behöver man skatta endast för 6 % på detta belopp. Blir det icke
i förra fallet faktiskt en dubbelbeskattning? Man kan också taga det
fall, som jag nämnt förut i debatten, nämligen att en man köper en
gård för 20,000 kronor och är invalid, så att han icke kan arbeta på
gården, och en annan, som också är invalid, sätter in 20,000 kronor
på bank. Det blir ju också dubbelbeskattning. Hur man än vänder
på detta problem, herr Sjöblom, kommer man icke ifrån, att det blir
dubbelbeskattning för jordbruket.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt hänvisa ifrågavarande
proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren nu
avgivna yttrandena till andra särskilda utskottet.

§ 5.

Vidare föredrogos var för sig övriga på bordet liggande proposi-
tioner; och remitterades därvid

till andra särskilda utskottet propositionerna:

nr 216, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35
i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21
mars 1862 m. m.;

nr 222, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av
förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862
m. m.;

nr 223, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 52
och 55 §§ i stadgan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet;

nr 224, med förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och
21 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets
avlönning m. m.;

nr 225, med förslag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering;

nr 226, med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 23 oktober 1918 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 227, med förslag till förordning angående upphörande av allmänna taxeringar till bevillning av fast egendom samt av inkomst m. m.;

nr 233, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt; och

nr 234, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till kommunal inkomstskatt;

till bankoutskottet propositionen, nr 242, med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 49 och 165 §§ lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse och dels lag om visst undantag från tillämpningen av 49 § 1 mom. och 165 § 1 mom. sistnämnda lag;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 240, med förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning; och

nr 241, med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 217, angående anslag för lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 246, om beviljande av vissa anslag till fångvården och statens tvångsarbetsanstalter;

nr 218, angående anslag till sjökarteverket och till utförande av sjömätningar m. m.; och

nr 237, angående förbättring av den tekniska utrustningen vid vissa marinens marinrättningar.

§ 6.

Herr *Bergmans* på kammarens bord liggande motion nr 351, som nu föredrogs, överlämnades till statsutskottet.

§ 7.

Härefter föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, statsutskottets utlåtanden nr 11, 12, 34 och 35, bevillningsutskottets betänkanden nr 12—15, bankoutskottets utlåtande nr 21, jordbruksutskottets utlåtanden nr 35 A, 35 B, 36 och 37 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden nr 5 och 6.

§ 8.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 83, i anledning av väckt motion om ändring av 24 § i förordningen om landsting;

nr 84, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i förordningen om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg; samt

nr 85, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av §§ 25—27 i förordningen om landsting.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 13, i anledning av väckt motion om omläggning av den s. k. nöjesskatten till en landstigsskatt;

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring i § 13 av förordningen om allmänt kyrkomöte;

nr 15, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandling av utskottets utlåtande nr 6 angående skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av den successiva förnyelsen av stadsfullmäktige i stad, stadsfullmäktige i Stockholm samt kommunal- och municipalfullmäktige;

nr 16, i anledning av väckt motion om ändring i § 8 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, § 9 i förordningen om kommunalstyrelse i stad och § 7 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm; och

nr 17, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 16 riksdagsordningen;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om ändrad lydelse av § 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 samt om ändrad lydelse av § 4 i förordningen om frilager den 20 december 1912;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol å socker; och

nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om punkt 1) b) i bevillningsutskottets betänkande nr 11 angående vissa delar av tullbevillningen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss garanti åt de svenska sockerfabriksaktiebolagen;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § i lagen angående väghållningsbevärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 och till lag med

vissa bestämmelser i fråga om granskning och justering av under år 1919 upprättad vägfyrktalslängd jämte två i ämnet väckta motioner; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till aktiebolaget Stockholmstelefon av nyttjanderätt till visst område av förra komministerbostället Solberga nr 1 i Brännkyrka församling.

§ 10.

Ordet lämnades härefter till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman, jag hemställer att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtande, nr 34, uppföres först bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Andersson</i> i Linköping	under 5 dagar fr. o. m. den 20 mars,			
»	<i>Öberg</i>	» 5 » » » 20 »			
»	<i>Alexandersson</i>	» 5 » » » 20 »			
»	<i>Viklund</i> i Oviken	» 3 » » » 22 »	och		
»	<i>Svensson</i> i Långelanda	» 3 » » » 22 »			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8.10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.